

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1920.

Andra kammaren.

Nr 58.

Lördagen den 15 maj, f. m.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Justerades protokollet för den 8 innevarande maj.

§ 2.

Föredrogs, men bordlades åter jordbruksutskottets utlåtande nr 67.

§ 3.

Vidare föredrogs vart för sig statsutskottets utlåtanden:

nr 108, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående elektrifiering av statsbanelinjen Stockholm—Göteborg;

nr 109, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående uppförande av nytt landsstatshus i Göteborg; och

nr 110, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående extra kontorskostnadsersättning för generalkonsulatet i New York.

Kammaren biföll vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

§ 4.

Till avgörande förelåg nu statsutskottets utlåtande, nr 111, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående inrättande av två arkivrådstjänster inom riksarkivet m. m.

Ang. två arkivrådstjänster inom riksarkivet m. m.

I överensstämmelse med vad Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen i en den 5 mars 1920 avlåten, till statsutskottet hänvisad proposition, nr 253, hemställde utskottet, att riksdagen måtte

a) å ordinarie stat för riksarkivet uppföra två arkivrådsbefattningar, en var med en avlöning av 8,100 kronor, därav 5,000 kronor lön, 2,500 kronor tjänstgöringspenningar och 600 kronor ortstillägg, vartill kunde komma ett ålderstillägg till lönen å 600 kronor;

b) å samma stat för en riksarkivarie, i stället för vad nu vore stadgat, uppföra en avlöning av 10,000 kronor, därav 6,200 kronor lön, 2,800 kronor tjänstgöringspenningar och 1,000 kronor ortstillägg;

Andra kammarens protokoll 1920. Nr 58.

Ang. två arkivrådstjänster inom riksarkivet m. m.
(Forts.)

c) öka den å samma stat uppförda anslagsposten till amanuenser, vikariatsersättningar m. m. med 625 kronor;

d) för genomförande av nu angivna förändringar i riksarkivets ordinarie stat ävensom på grund av riksdagens beslut beträffande punkt 2 i åttonde huvudtiteln av statsverkspropositionen fastställa det bestämda ordinarie anslaget till riks- och landsarkiven till 137,805 kronor; samt

e) föreskriva, att de genom kungörelserna den 11 juni 1909 (bihang till svensk författningssamling nr 41) och den 22 juli 1918 (svensk författningssamling nr 649) fastställda avlöningsvillkor skulle i tillämpliga delar gälla i fråga om blivande innehavare av förenämnda arkivrådstjänster.

Reservation hade likväl avgivits av herrar *H. M. Bäckström, Jönsson* i Revinge, *Waldén, Bengtsson* i Norup, *Jansson* i Falun, *Erlanson, Björck* i Jönköping, *Osberg* och *Andersson* i Prästbol, vilka ansett, att utskottet bort hemställa, att riksdagen, i anledning av Kungl. Maj:ts förevarande proposition, mätte

a) å ordinarie stat för riksarkivet uppföra en förste arkivariebefattning med en avlöning av 5,800 kronor, därav 3,600 kronor lön, 1,800 kronor tjänstgöringspenningar och 400 kronor ortstillägg, vartill kunde komma två ålderstillägg till lönen, vart och ett å 500 kronor efter 5 och 10 år;

b) avslå Kungl. Maj:ts förslag, i vad detsamma avsåge avlöningsförhöjning åt riksarkivarien;

c) öka den å riksarkivets ordinarie stat uppförda anslagsposten till amanuenser, vikariatsersättningar m. m. med 225 kronor;

d) för genomförande av nu angivna förändringar i riksarkivets ordinarie stat ävensom på grund av riksdagens beslut beträffande punkt 2 i åttonde huvudtiteln av statsverkspropositionen, fastställa det bestämda ordinarie anslaget till riks- och landsarkiven till 126,005 kronor;

e) föreskriva, att de genom kungörelserna den 11 juni 1909 (bihang till svensk författningssamling nr 41) och den 22 juli 1918 (svensk författningssamling nr 649) fastställda avlöningsvillkor skulle i tillämpliga delar gälla i fråga om blivande innehavaren av förenämnda förste arkivarietjänst; samt

f) anvisa på extra stat för år 1921 såsom förslagsanslag, högst, till arvode åt en förste arkivarie vid riksarkivet 5,600 kronor.

Sedan utskottets hemställan föredragits, yttrade:

Herr *Bengtsson* i Norup: Herr talman! Det krav, som i detta ärende kommit från Kungl. Maj:t, ha vi inom utskottet icke kunnat gå med på. Vi anse nämligen, att så pass kvalificerade arbetskrafter, som här ifrågasättes, icke äro behöfliga. Det gäller ju dock här en mycket underordnad sak. Att samla in gammalt och nytt och gallra ut vad som icke anses böra tillvaratagas, sätta in materialet i pärmar och sätta upp banden på hyllor o. s. v. Det kan aldrig

vara behöfligt att för detta arbete ha personer med den kvalifikation, som förutsattes i Kungl. Maj:ts proposition. De skulle nämligen ha professors kompetens. Då riksarkivet nu enligt vårt förslag skall få två nya andragradstjänstemän, anse vi, att vi mer än väl tillgodosett det behov, som i detta fall föreligger.

Såsom ett starkt skäl för ett bifall till den kungl. propositionen har man framhållit, att riksarkivet eljest icke får behålla dessa tjänstemän, utan att de söka sig ut på annat håll. På detta sätt förlorar riksarkivet den erfarenhet och den vana, som desamma fått på grund av flera års arbete. Enligt min mening borde det snarare räknas som en förtjänst, att de personer, som en tid deltagit i arbetet på riksarkivet, få komma till universitet eller på andra håll för att göra denna sin vetenskap nyttigare, än vad som kan ske i riksarkivet. Jag tycker därför, att riksarkivet mera bör betraktas som en skola, där de få vana och kunskap, som sedan kan komma till nytta i vetenskapligt arbete.

Med dessa ord skall jag, herr talman, be att få yrka bifall till den vid betänkandet fogade reservationen.

Herr E d b o m: Herr talman, mina herrar! Det kanske kan se omotiverat ut, att jag begär ordet i denna fråga, då jag icke tillhör statsutskottet. På grund därav, att jag tidigare varit med om att utarbeta det förslag, på vilket Kungl. Maj:ts proposition grundar sig, vill jag dock med några ord motivera den ståndpunkt, som jag vid frågans dåvarande stadium intog.

För min personliga del är jag icke sådan, att jag vare sig vill vara med om att i onödan upprätta nya ämbetsverk eller inrätta några nya tjänster, men dels genom ett ingående studium av denna fråga genom de handlingar, som stått löneregeringskommittén till buds, och dels genom studium på ort och ställe har jag blivit fullständigt övertygad om, att det är nödvändigt att göra något för att få en bättre organisation i riksarkivet.

Jag skall först be att få föredraga några punkter av de åligganden, som riksarkivarien har. Det åligger honom,

»att hava tillsyn över samtliga vid riksarkivet anställda ordinarie och extra ordinarie tjänstemän, övriga biträden, vaktmästare, eldare och bokbindare; att leda och mellan tjänstemännen fördela arkivarbetena samt vaka över dessas behöriga verkställande, ävensom att sörja för nyantagna extra ordinarie tjänstemäns arkivaliska utbildning;

att utfärda arbetsordning för riksarkivet, ordningsregler för besökande i detsamma, ävensom inom ramen av de utav Kungl. Maj:t fastställda allmänna grunderna regler för ordnande av arkivalier;

att anordna och leda de utredningar, som åt riksarkivet kunna uppdragas;

att leda utgivningen av de åt riksarkivet anförtrödda handskriftspublikationerna, uppgöra planer för deras fortsättning och utveckling. ävensom verka för att förteckningar över viktigare handskriftssamlingar bliva i tryck offentliggjorda;

Ang. två arkivrådstjänster inom riksarkivet m. m.
(Forts.)

Ang. två arkivrådetsjänster inom riksarkivet m. m.

(Forts.)

att årligen utgiva »Meddelanden från svenska riksarkivet», innehållande riksarkivets årsberättelse ävensom andra handlingar, uppsatser och förteckningar av intresse för arkivväsendet;

att tillse, att riksarkivets bibliotek väl vårdas, förtecknas och, såvitt anslagna medel medgiva, fullständigas, ävensom att statens i riksarkivet förvarade förråd av det så kallade årstrycket och av Svensk författningssamling vårdas och efter givna föreskrifter användes;

att söka fullständiggöra riksarkivets samlingar och därvid tillse, att de för vissa arkivs ordnande och förtecknande utfärdade allmänna grunderna varda tillämpade;

att i händelse något statens styrelseverk upplöses, tillse, att dess handlingar till riksarkivet överlämnas, därest ej Kungl. Maj:t annorlunda förordnar;

att i fråga om handlingar, som härröra från kungl. kommittéers eller andra till särskilda uppdrag av Kungl. Maj:t förordnade personers verksamhet, iakttaga vad därom är eller kan varda föreskrivet;

att tillse, att handlingar, som enligt tryckfrihetsförordningen böra hållas hemliga, icke bliva för obehöriga personer tillgängliga.»

Det är klart, att en befattning med så många uppgifter icke ger någon möjlighet att i detalj följa arbetet inom arkivet, utan att det är nödvändigt att få ett par framstående personer på arkivområdet, som kunna taga var sin avdelning och under eget ansvar utveckla den självständigt och med större initiativkraft.

Om vi se i den kungl. propositionen, finna vi, att arbetet i riksarkivet under de sist gångna åren ökats högst väsentligt. Uppgifterna återfinnas i den kungl. propositionen på sidan 16. Det sägs där, att samlingarna sedan år 1899 lågt räknat vuxit med 76 %, forskarna med 65 % framtagna volymer enbart från år 1907 till 1918 med 75 %, volymantalet i de ordinarie leveranserna med 44 % och i de extra ordinarie med 93 %, lånen till ämbetsmyndigheter med 218 %, utgående skrivelser med 201 % och ingående med 388 %. Dessutom har det meddelats mig, att sedan dessa uppgifter lämnades, har arkivet redan delvis fått övertaga och kommer i fortsättningen att få övertaga rätt avsevärda arkivaliska samlingar från kristidskommissionerna. Dessa arkivalier upptaga enligt uppgift flera tusen hyllmeter.

Det är icke endast kvantitativt utan även kvalitativt, som detta arbete är mycket krävande. Riksarkivet har nämligen att se till och granska de arkivalier, som komma in, för att från dem utmönstra vad som icke är nödvändigt att spara, men det har också att se till, att ingenting förfäres, som är av värde för framtida forskning.

Det är ju också så, att detta arbete, såsom riksarkivet nu är organiserat, måste ske under överinseende av riksarkivarien. Hans tid bör dock ägnas åt mera kvalificerat arbete, och skulle den organisation, som nu är föreslagen, vinna riksdagens bifall, blir det möjligt för honom att överföra sitt arbete på andra områden, som

i högre grad kräva hans omtanke och arbete. Jag tänker då närmast på alla de arkiv, som finnas ute i landet, och som helt säkert behöva större uppmärksamhet, än vad han nu har tillfälle att ägna dem. Vi ha nämligen ute i bygderna 4 landsarkiv, 8 stadsarkiv och 56 kyrkoarkiv, som befriats från skyldighet att lämna arkivalier till landsarkiven. Dessutom finnas arkiv vid en del länsstyrelser, domkapitel m. fl. andra inrättningar. Dessa arkiv ledas i flera fall icke av sakkunniga personer, och detta medför, att de ordnas på ett sätt, som icke motsvarar de fordringar, som man ställer på dylika arkiv. Skulle den nu föreslagna organisationen genomföras, bleve det möjligt för riksarkivarien att mera ägna sin tid åt dessa arkiv och sätta dem i ett bättre skick. För närvarande ålägges riksarkivarien inspektion av dessa arkiv på landsbygden en gång vart tionde år. Men man förstår i alla fall, att så lång tids intervall mellan inspektionerna är alltför stor, för att man skall få ordnat efter det system, efter vilket arkiven böra vara ordnade, för att vara lätt-tillgängliga och för att arkivalierna skola kunna av de forskare som vilja begagna dem, med lätthet anträffas. Dessutom kan det hända, att man vid dessa allmänna inspektioner upptäcker, att dessa arkivalier icke förvaras på brandfritt ställe, och även andra missförhållanden kunna upptäckas. Det är därför — menar jag — nödvändigt, att riksarkivarien får mera tid och i övrigt tillfälle att kunna ägna uppmärksamheten åt dessa arkiv ute på landsbygden. Det är också en del andra uppgifter, som statsmakterna lägga på riksarkivarien och detta gäller särskilt vissa utredningar både i internationella och nationella frågor. Men med den anhopning av ärenden, som nu särskilt riksarkivarien har, är det icke möjligt för honom att i rimlig tid kunna utföra dessa uppdrag, som statsverket ålägger honom och riksarkivet.

Med dessa ord har jag sökt visa, att arbetet på riksarkivet är av den höga art, att dessa arkivråd äro alldeles nödvändiga, för att organisationen bättre skall motsvara de fordringar, man har rätt att ställa på densamma. Jag har också sökt visa, att riksarkivariens arbete är av så hög kvalitativ och — märk väl — även kvantitativ art, att han bör jämföras med en överdirektör av högsta graden.

Nu har reservanterna i utskottsbetänkandet påpekat, att det icke är skäl att ändra denna organisation, förrän man får frågan om centralisation eller decentralisation i arkivväsendet bättre utredd. Det är mycket vanskligt att yttra sig om denna fråga om centralisation eller decentralisation, men nog har jag den känslan, att är det på något område, det behöver vara centralisation, en enhetlig ledning av det hela för att få system däri, det är just på ett så ömtåligt område som arkivväsendets.

Vad konsekvenserna beträffar är det ju känt, att alla lönerregleringsmänniskor äro mycket känsliga för ett sådant skäl och det är även jag. Men vi ha inom kommittén sökt tänka på följderna av detta vårt förslag och kommit till, att den konsekvens, som kan följa

Ang. två arkivråds tjänster inom riksarkivet m. m.

(Forts.)

Ang. två arkivrådstjänster inom riksarkivet m. m.

(Forts

av ett bifall till Kungl. Maj:ts proposition, i värsta fall är den, att de befattningshavare av motsvarande grad, som ha lika högt kvalificerat arbete som dessa, också kunna vid en närmare prövning komma att bli uppflyttade till tredjegradstjänstemän, vilka det nu är meningen, att dessa arkivråd skulle bli. Man måste emellertid förutsätta, att varje sådan framställning kommer att mycket noggrant prövas, och jag tror, att det är en rätt stor överdrift, när reservanterna påstå, att en hel del stora grupper skulle såsom en given följd av denna organisationsförändring också ha rätt att fordra att bli uppflyttade till tredje gradens tjänstemän. Jag vill också särskilt understryka, att reservanten i löneregleringskommittén endast uttalat vissa principiella betänkligheter, men icke gjort något yrkande i sin reservation.

Då jag, herr talman, är övertygad om, att vi här äro inne på ett område, som vi på allt sätt bör hjälpa fram, och då det rör en institution, som vi kräver, att organisation är sådan, att den tillgodoser forskare och även i övrigt de krav, man har rätt att ställa på densamma, anser jag det förslag, som utskottet kommit till, innebära den lyckligaste lösningen av denna organisationsfråga, och ber därför, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Chefen för ecklesiastikdepartementet, herr statsrådet O l s s o n: Det är visserligen sant, herr talman, att det från reservanternas håll endast framförts några få synpunkter, men dessa synpunkter äro av den art, att jag tror det vara nödvändigt, att departementschefen inför kammaren klarlägger, huru saken egentligen ligger. Det är uppenbart, att för den, som inte kunnat följa med den utveckling, som ägt rum på detta område, och som inte haft tillfälle att särskilt se på dessa ting, skall saken te sig så, som den första ärade talaren i dag tyckes ge vid handen, att han såg den. För mig, som varit i tillfälle att följa riksarkivet år efter år, ter sig saken helt annorlunda.

Första gången, jag hade tillfälle att gå igenom riksarkivet, var år 1905 och sista gången var år 1918. Den utveckling, som under tiden ägt rum inom arkivbyggnadens väggar, var verkligen så att säga storartad, och därav kan man sluta, att vad som i Kungl. Maj:ts proposition framhålles ungefär är vad som kan sägas i denna sak. Riksarkivet har fyllts upp hylla efter hylla.

Men vid sidan av detta har försiggått en annan utveckling, och det är den, som jag alldeles särskilt vill poängtera i detta sammanhang. Riksarkivet har nämligen alltmåra blivit centralpunkten i en stor organisation. Denna organisation har sina olika organ runt omkring i hela landet, och det är just detta — att riksarkivet utvecklats sig från att huvudsakligen ha varit en arkivdepå till att bli ett centralt ämbetsverk — som är den orsak, som ligger bakom och gjort, att Kungl. Maj:t gått fram med den proposition, som kammaren för närvarande sysselsätter sig med. Det är alldeles up-

penbart, att när utvecklingen på det sättet kommit arkivet att svälla ut så har kravet på ökade arbetskrafter blivit större. Härtill kommer, att omfanken fått nya fäit för sin verksamhet. Det är inte längre så, att man bara har att tänka på vad som finns inom riksarkivets egna väggar, utan man måste även tänka på vad som finns ute över hela landet. Detta gör, att den gamla organisationsformen inte längre räcker; de nya förhållandena hålla på att alldeles spränga sönder den.

Ang. två arkivrådstjänster inom riksarkivet m. m.
(Forts.)

Nu ha reservanterna lagt märke till — och det var ungefär det enkla, som det föreföll mig, att herr Bengtsson i Norup lagt märke till — att det finns en hel del saker, som flyttats in i riksarkivet och att det är en mängd arkivalier, som skall gallras, bindas in och ställas på hyllorna. Men detta är naturligtvis endast bagateller i den sak, som det här gäller. Reservanterna säga i sin reservation, att de visserligen förstå, att det finnes behov av arbetskrafter inom riksarkivet, men de kunna inte förstå, att det kan behövas så kvalificerade krafter, som man här vill vindicera åt riksarkivet. Reservanterna säga nämligen: »Behovet av tredjegrads-tjänster inom riksarkivet synes uppenbarligen icke vara framsprunget av någon mer tvingande nödvändighet, utan det förefaller snarare, som det endast gällde att skaffa befördringsmöjligheter för arkivets tjänstemän. Mot ett sådant betraktelsesätt vid lönereglensfrågor måste utskottet ställa sig bestämt avvisande. Graden av en befattning måste bedömas efter beskaffenheten och kvaliteten av de göromål, som skola åläggas dess innehavare» o. s. v.

Jag förmodar, att de ärade reservanterna veta precis, vad det är de skriva om, att de således mycket ordentligt och noga ha prövat och vägt de olika slags tjänstemän man har inom den svenska administrationen. Personligen har jag år efter år varit i riksarkivet och ibland suttit där månad efter månad. Jag har alldeles gratis fått en viss inblick i det arbete, som tjänstemännen i riksarkivet ha att fullgöra, och jag har också fått en liten inblick i den svenska förvaltningen inom andra områden på grund av den ställning jag för närvarande intar. Det är naturligtvis mycket svårt, det medger jag, att uppskatta de olika tjänstemännen och deras arbetsbördor och arbetsuppgifter, inom de olika förvaltningsgrenarna, men så långt min erfarenhet sträcker sig, kan jag säga kammarens ledamöter och framför allt de ärade reservanterna, att inom riksarkivet behövs det i vissa och i ganska många fall bra mycket bättre minne och säkrare omdöme och större skarpsinne, än det behövs på de flesta andra håll inom den svenska förvaltningen, där vi ha dessa tredje gradens tjänster. Det är klart, att om man vill skaffa folk, som skola fylla de arbetsuppgifter, man har inom denna institution, måste man tänka på befördringsmöjligheterna — något som reservanterna tyckas anse fullkomligt likgiltigt. Det är nu på det viset här i världen, och det veta herrarna varenda en, att människor i allmänhet gå åt det håll, där deras framtid synes dem säkrast och bäst, och de människor, som anse sig kunna göra ett gott

Ang. två arkivrådstjänster inom riksarkivet m. m.

(Forts.)

arbete, gå åt det håll, där de ha de största befordringsmöjligheterna. Vill man således i ett ämbetsverk skaffa sig verkligt kvalificerade krafter, då skall man också se till, att urvalet blir det största möjliga, och ett gott urval får man inte någon annanstans än jär tjänsteförhållandena erbjuda de största befordringsmöjligheterna. Det är naturligtvis det, som gör, att — med den syn, jag har på arbetet inom riksarkivet — jag anser, att tredje gradens tjänster äro absolut nödvändiga där.

Jag vill i detta sammanhang framhålla en annan synpunkt, som man alldeles glömt bort. Reservanterna vilja ge riksarkivet ytterligare två stycken andra graden tjänster. Det skulle således där finnas en riksarkivarie och sex stycken andra grads tjänstemän under honom. Riksarkivarien skulle vara den enda sammanhållande mannen i hela detta ämbetsverk. För var och en, som har någon erfarenhet av huru en förvaltning skall skötas, är det uppenbart, att det är omöjligt för en enda man att ha det ansvar, som man nu vill lägga på riksarkivarien.

Sedan var det frågan om konsekvenserna. Jag har ju gång på gång fått höra i denna kammare såväl som naturligtvis även i första kammaren talet om konsekvenserna. Jag har vid flera tillfällen känt mig nödsakad att säga några ord om dessa konsekvenser, och jag måste verkligen säga ett par ord om dem i dag också.

Reservanterna stödjade sig egentligen på den reservant inom löneredgeringskommittén, som där lagt fram ett särskilt yttrande. Det skadar kanske inte att kammaren får höra, huru denna reservant ser på saken. Han resonerar så här: »Inför de bestämda krav på ökade och högt kvalificerade arbetskrafter, som riksarkivarien gjort gällande, har jag, om än med tvekan, biträtt kommitténs förslag i förevarande fråga. Särskilt om man vill se värden av våra arkivalier ytterligare vidgad och förbättrad samt bereda de krafter, som arbeta på detta område, tillfälle till vetenskaplig produktion — en sak som för närvarande väsentligen försummas — torde riksarkivariens framställda önskemål ej sakna berättigande.

Min tvekan gäller mera den ordning, vari saken upptagits, än saken själv.»

Det förefaller mig som om det vore nödvändigt att även lägga fram reservantens syn på saken i det stora hela — något som ju inte framgår av reservationen till utskottets utlåtande — ty herr Nilsson i Kabbarp säger mycket tydligt och klart, att han är med på saken i och för sig; han säger endast, att den framkommit i något felaktig ordning, och han motiverar, varför han ser det på detta sätt. Han säger nämligen, att förslaget näppeligen kan undgå att medföra vittgående konsekvenser, i det att också andra tjänstemän på andra områden med samma skäl kunna göra anspråk på tredje grads tjänster. Och så framhåller han de synpunkter, som reservanterna till utskottets utlåtande särskilt poängterat.

Det vill dock synas mig, som om de ärade reservanterna i utskottet i någon mån hade karrikerat den ståndpunkt, som reservan-

ten i lönerogleringskommittén intagit. De framhålla här, hurusom ett bifall till Kungl. Maj:ts förslag skulle bli av prejudicerande betydelse i fråga om organisationen av de institutioner, vilkas verksamhet på visst sätt äro besläktade med riksarkivet. »Tanken ledes härmed osökt på exempelvis fornminnesvården», säga de, »musci-vården, biblioteksverksamheten m. m.» Det hela har för reservanternas till utskottsutlåtandet blivit ett löneroglerings- och organisationsspörsmål av synnerligen vittutseende konsekvenser.

Mot detta vill jag först och främst säga, att varje sak skall naturligtvis bedömas för sig. Om man någonstades har en arbetsbörda och arbetsuppgifter, som man behöver möta med nya arbetskrafter, då är det för mig åtminstone klart, att den saken bör bedömas för sig. Den ene skall väl inte stå och vänta, därför att det eventuellt blir den andres tur nästa gång. Och så har ju riksdagen gjort tidigare, när frågor av samma beskaffenhet som denna varit före. Byggnadsstyrelsen exempelvis hade ända till år 1917 inte någon tredje gradens tjänst, men den fick då på en gång fem stycken; statistiska centralbyrån hade till år 1912 ingen, men fick då en och fick år 1918, tror jag det var ytterligare 2 stycken sådana. Riksdagen gav naturligtvis dessa tjänster därför, att man märkte, att de behövdes inom respektive verk, och man brydde sig just därför inte om de konsekvenser, som eventuellt kunde följa inom andra områden. Nu kunna vi ju mycket väl tänka oss, att fornminnesvården en gång växer ut till en stor organisation och att vi här i Stockholm få en centralmyndighet för denna vård; man kan tänka sig, att biblioteksväsendet behöver en riksorganisation, och det är inte alls otroligt, att vårt nationalmuseum en gång blir en centralmyndighet i en stor riksorganisation, som omfattar konstsamlingar spridda runt omkring i vårt land. Men såvitt jag kan se, är detta ingenting, som bör avskräcka oss. Tvärtom skola vi vara glada den dag, när vi kunna ha det på det viset i vårt land. Och så en sak till. Det förefaller mig, som om den dagen bör ha den sorgen. I dag gäller det riksarkivet, och här ligger saken så, som jag haft äran framhålla inför kammaren. Det är naturligtvis dessutom klokt, att riksdagen går till väga på det sättet, att den tar saker och ting successivt. Tänk om vi skulle gå och vänta på att vidtaga några åtgärder i fråga om riksarkivet, tills vi finge hela frågan om biblioteksväsendet, fornminnesvården, konstsamlingarna — vi skulle då stå inför ett problem, som fullkomligt skulle överväldiga oss, och vi skulle inte komma någon vart med problemet den gången, det hade sådana dimensioner.

Så vill jag till sist tillägga vad jag innerst tänker om detta tal om konsekvenserna. Jag kommer alltid, när jag i kammaren hör dem framföras, att tänka på en liknelse, som den gamle biskop Thomander visst en gång använde. Hur kan herr Bengtsson i Norup med gott samvete se en människa gå ut genom norrtull exempelvis? Ty konsekvensen av att en människa går ut genom norrtull

*Ang. två ar-
kivrådstjän-
ster inom riks-
arkivet m. m.*

(Forts.)

Ang. två arkivrådstjänster inom riksarkivet m. m.

(Forts.)

kan ju bli den, att hon går så långt i norr, att hon till sist drunknar i Norra ishavet.

Jag har i denna fråga om riksarkivet egentligen inte gjort något annat än följt riksdagens egna anvisningar. Riksdagen skrev nämligen i fjol och påpekade, att riksarkivets ställning under tidernas lopp väsentligen förändrats. »Från att ursprungligen vara en arkivdepå har riksarkivet utvecklats till en central myndighet för allt arkivväsen i riket.» Och så tillägger riksdagen längre fram: »Det förefaller riksdagen, som denna ämbetsverkets ändrade karaktär och dess utvidgade arbetsområde borde, då det gäller betingelserna att kunna fullgöra vad verket i detta avseende åligger, vinna mer beaktande än vad hittills synes hava varit fallet.» Riksdagen förmenade därför, att från departementschefen skulle komma en framställning om en ändamålsenlig organisation av ämbetsverkets arbetskrafter. Det är den organisationen, som jag nu framlagt i den kungl. proposition, som kammaren har under omprövning i dag. Reservanterna vilja ge arbetskrafter, det är riktigt, men de vilja inte ge möjligheten att få de kvalificerade arbetskrafter, som departementschefen ansett sig böra begära. Jag har förut framhållit, att det förefaller mig otroligt, att en riksarkivarie och sex andra gradens tjänstemän skola kunna manövrera det arbete, som kräves inom riksarkivet. Jag har ansett, att det därtill behövs folk av annan kvalitet, och jag hoppas och tror, att kammaren skall ge riksarkivet de möjligheter för en god rekrytering, som jag ansett vara behöfliga.

Herr Björck i Jönköping: Herr talman, mina herrar! Ehuru jag efter den omfattande privatundervisning, som från intresserat håll kommit kammaren till del, icke har stora förhoppningar att få de synpunkter, som reservanterna lagt på detta område, här beaktade, skall jag i alla fall tillåta mig framhålla vissa förhållanden, som åtminstone för min egen del kunna tjänstgöra som försvar för, att jag anslutit mig till reservationen.

Det förefaller mig, som om departementschefen i denna punkt sett spørsmålet uteslutande från *riksarkivets* horisont. Jag är emellertid alldeles övertygad om, att man också måste taga hänsyn till *landsarkivens förhållanden* och se till, att lands- och riksarkivens omorganisationsspörsmål, i den mån de ännu äro svävande, lösas i ett sammanhang och på samma gång, ty det kan icke vara välbetänkt att organisera riksarkivet efter de krav, som sägas skola komma att ställas, därigenom att riksarkivarien och riksarkivet i större omfattning än hittills tar uppsikt över landsarkiven. Jag menar alltså, att här är en oklar punkt, som det är ytterligt viktigt att få bättre utredd, och det hade därför varit önskvärt, om inrättandet av nya tjänster i riksarkivet hade fått anstå tills i samband med de stora löneregleringsfrågor, som äro förestående. Det är det ena skälet, varför jag har ställt mig på reservanternas linje.

Ett andra skäl finner jag i de konsekvenser, som herr stats-

rådet med ganska glad uppsyn betraktade, men som äro av den art, att jag för min del icke kan se inrättandet av nya ämbetsbeställningar med samma tillfredsställelse. Herr statsrådet var vänlig att själv i denna punkt erinra om, vad detta beslut till äventyrs kunde innebära. Och alldeles särskilt skall jag taga fasta på det påpekanke, han gjorde, att för ett gott urval av de bästa gradpasserarna är det nödvändigt att erbjuda de bästa befodringsutsikter. Ja, vad innebär ett sådant yttrande? Jo, det måste innebära, att vi inom alla grupper av ämbetsverk måste se till att få alla grader företrädde i syfte att överallt erbjuda de bästa befodringsmöjligheter. Jag har själv varit med om att organisera ett par verk, och det urgerades därvid alltid från juristernas sida, att det var absolut nödvändigt att inrätta juridiska byråchefsbefattningar i varje verk, enär om man icke har det ordnat såsom i andra verk, där sådana finnes får man aldrig behålla notarierna. Därför måste sådana tredjegrads-tjänster av juristnatur inrättas. Det är, som jag tror, en mycket betänkelig ståndpunkt att inrätta tjänster icke efter det faktiskt föreliggande behovet utan i syfte att möjliggöra befodringsutsikter, att möjliggöra karriär för de inom verket arbetande. Ett sådant betraktelsesätt nödvändiggör inrättandet av en hel mängd nya tjänster på olika områden. Herr statsrådet har nyss erinrat om de konsekvenser, som komma att följa av detta beträffande nationalmuseum och beträffande en eventuell omorganisation av fornminnesvården. Jag tror, att man icke kan sluta uppräknningen därmed, utan att, om man ser sig om, man skall finna åtskilliga andra verk och inrättningar, där alldeles likartade behov göra sig gällande.

Så säges det vidare, att det vetenskapliga arbetet kräver goda krafter. Ja, det är jag den förste att erkänna. Men vad jag däremot icke kan erkänna är, att man icke rubricerar innehavarna av andragsbefattningar såsom goda vetenskapliga krafter. Jag tror, att man icke får stirra sig blind på de avlöningsbelopp, som nu utgå; det tillkommer ju både provisoriska lönetillägg och dyrtidstillägg på dem. Man bör nog akta sig för att gå in för den uppfattningen, att endast det bästa är gott nog, att endast tredjegrads-tjänster äro de, som kunna garantera erhållande av vetenskapliga krafter. Ty ställer man sig på den ståndpunkten, att det skall erfordras dessa administrationens höga tjänster för att möjliggöra utövande av vetenskapligt arbete, ja, då är man inne på en väg, som mycket snart för ut på ett sluttande plan.

Nu har från löneregleringskommitténs sida här i kammaren gjorts gällande, att det är nödvändigt att göra något för riksarkivet. Ja, det är ingen, som bestritt det! Riksdagen har redan utökat antalet amanuenser ganska väsentligt, och efter reservanternas förslag skulle riksarkivet därjämte erhålla två nya ämbetsmän, två nya andrags-tjänster, som efter reservanternas sätt att se måste lämna de erforderliga ökade arbetskrafter, varav riksarkivet obestriddigen är i behov. Men jag håller före, att man skall akta sig för att alltför okritiskt godtaga de synpunkter, som drivas ifrån

Ang. två arkivrådstjänster inom riksarkivet m. m.

(Forts.)

Ang. två arkivrådstjänster inom riksarkivet m. m.

(Forts.)

det egna verket självt. Ty det är alldeles uppenbart, att där har man sina egna intressen, som man vill tillgodose. Det är mycket berättigat, att var och en söker av sitt verk göra det allra bästa. men riksdagen måste se till att väga mellan de olika verken, så att icke ett verk blir över hövan tillgodosett genom att det inom riksdagen har mäktiga förespråkare, och ett annat som saknar sådana icke får sin rätt beaktad.

Då jag tillsammans med de övriga reservanterna i denna fråga har intagit en mot propositionen i viss mån avvikande ståndpunkt genom att ansluta mig till herr Nilssons i Kabbarp uttalande inom löneregleringskommittén, så har därtill i hög grad bidragit, att jag finner en motion, som här i denna kammare väckts av herr Lindman med åtskilliga instämmanden från hans håll, värd synnerligt beaktande, nämligen den motion vari han gör gällande, att det är avsolut nödvändigt att åstadkomma en inskränkning i tjänstemännens antal. Det heter i denna motion, att »under de senare åren hava nya ämbetsverk tillkommit och gamla ämbetsverk utvidgats i en utsträckning, som måste vara ägnad att ingiva allvarliga betänkligheter, om man giver akt på de ekonomiska uppoffringar, staten härigenom vidkännes». När riksdagen i anledning av denna motion för några dagar sedan beslöt en skrivelse till Kungl. Maj:t om inskränkning av ämbetsmännens antal, så förefaller det mig ganska litet konsekvent, att ett par dagar därefter vara med om att gå in för en organisation av ett ämbetsverk, som ytterst kommer att medföra som nödvändig konsekvens en betydande utökning av ämbetsmännens antal. Och jag får verkligen säga, att när nu tyvärr staten icke är i tillfälle att hålla ämbetsmännens skadeslösa för dyrtidens tryck i full utsträckning, så tror jag, att det även ur ren ämbetsmannasynpunkt skulle vara önskvärdt, att man väntar med upprättandet av nya tjänster, tills staten är i tillfälle att giva de ämbetsmän, som redan finnas, en ersättning, som står i relation till penningvärdets fall.

Med hänsyn ej minst till denna sista av mig berörda synpunkt skall jag, herr talman, tillåta mig yrka bifall till reservationen.

Chefen för ecklesiastikdepartementet, herr statsrådet Olsson: Herr talman! Den siste ärade talaren går ut ifrån, att jag sett denna fråga speciellt från riksarkivets synpunkt och glömt bort landsarkiven. Det är ju på det sättet, att landsarkiven bara äro en del av denna organisation. Jag påpekade särskilt i mitt anförande, att på senaste tiden den utvecklingen ägt rum, att vi numera ha att göra med ett centralt ämbetsverk med olika organisationsdelar litet varstans i vårt land. Och till dessa höra onekligen också landsarkiven. Herr Björck säger, att det här finnes en svävande punkt. Vad är det för en svävande punkt, herr Björck? Jag vet väl, i vilket förhållande landsarkiven stå till riksarkivet. Även om man kan tänka sig en sådan decentralisation som den, reservanterna tala om, så blir det väl ändå alltid så, att lands-

arkiven komma att bli underordnade en central myndighet. Det är väl ingen möjlighet för landsarkiven att exempelvis inspektera sig själva. De måste väl alltid vara underordnade den myndighet, som jag förmodar, att även herr Björck anser böra finnas på detta område. Men det är just på grund därav, att vi här ha att göra med en stor riksorganisation, som de gamla formerna, såsom jag sökte framhålla, ovillkorligen måste sprängas sönder. Det är något helt annat nu, än vad det var förut. En mängd problem, som man förr inte hade att göra med, växa upp nu, och detta gör, att organisationsformen också måste bli en annan. Detta om den saken.

Det andra, att söka lägga uteslutande karriärsynpunkter på frågan, tycker jag inte är så synnerligen tilltalande. Jag har framhållit, att då det finnes arbetsuppgifter, som kräva verkligt kvalificerade arbetskrafter, skall man se till, att man får dessa arbetskrafter. Därvid måste naturligtvis ske en gallring, ett urval eller vad man vill kalla det. Det är en sak, som är riktig, och det var egentligen endast det, som herr Björck kallade för karriärsynpunkter, så kallar jag det för urval; det är då precis samma sak. Men att här några egna ämbetsverksintressen skulle spela in, såsom herr Björck därjämte sökte göra gällande, det förstår jag inte. Vad har jag för intresse av denna sak? Det är väl ändå jag, som fört fram den. Vad har jag för karriärintresse härvidlag? Jag tycker, att vi skola se varje sak, sådan den är, och inte lägga in fullkomligt onödiga synpunkter. När helst man går att organisera ett ämbetsverk, måste man sätta vissa arbetsmän på vissa platser. För var och en sådan föreligger naturligtvis en karriär, från det han gått in i verket, tills han nått toppen. Men det är en sak, som vi ha överallt, och det är väl inte någonting felaktigt. Det är ju bara det, som gör, att vi få de bästa männen på de viktigaste platserna. Jag menar, att den här saken skall prövas, sådan den är. Det är en ny organisationsform, som behövs, därför att allt, som numera ligger inom denna organisation, är så stort, att man behöver flera sammanhållande krafter än en enda, nämligen riksarkivarier. Han kan inte räcka till för allsammans. Vi måste skjuta in nya män i de mellanrum, som vi finna uppenbarligen gapa emot oss här. Det är den saken, som skall prövas, inte huruvida det finnes personer, som eventuellt kunna få den eller den platsen. Det är en sak, som är fullkomligt ovidkommande och som jag tycker aldrig bör få komma in i en diskussion sådan som denna.

Herr Edén: Herr talman! Kammarens föredragningslista är så pass tyngd, att man verkligen ogärna begär ordet, och herr statsrådet har för övrigt med sådan energi och enligt min mening med sådan bindande logik försvarat propositionen, att det kanske kunde anses vara obehövt. Men jag kan dock icke underlåta be kammaren överse, om jag såsom en gammal historiker till professionen, som verkligen anser sig i någon mån kunna bedöma detta ärende, tillåter mig här inför kammaren framhålla, att jag

Ang. två arkivridstjänster inom riksarkivet m. m.
(Forts.)

Ang. två ar-
kivrådstjän-
ster inom riks-
arkivet m. m.
(Forts.)

anser denna proposition i hög grad berättigad och att jag livligt anhåller, att kammaren måtte bifalla densamma.

I själva verket är det ju så, att även reservanterna hava ansett behovet av ökade arbetskrafter inom riksarkivet vara obestridligt. Även de hava föreslagit två nya platser, ehuru de gjort dem till andrageradstjänster i stället för tredjegraderadstjänster. Sålunda reducerar sig skillnaden mellan reservanternas förslag och utskottets förslag bara till den frågan: skall det bli två nya andrageradstjänster eller två nya tredjegraderadstjänster? Och skillnaden i kostnader är, såvitt jag har kunnat i en hast räkna ut, i första lönegraden icke mer än 4,600 kronor. Då böra väl också kammarens ledamöter förstå, att när man ifrån riksarkivets ledning gått in till Kungl. Maj:t och från övrigt intresserat håll verkligen lagt in en viss intensitet för detta krav, så kan det icke bara vara av sådana synpunkter som att därmed skapa befordringsmöjligheter inom riksarkivet, även om de synpunkterna icke kunna i och för sig anses vara alldeles oberättigade. Utan det är verkligen så, att den organisation av arkivväsendet, som riksdagen själv har begärt, låter sig icke väl utföras, om man under riksarkivariens ställer en hel klunga av sex jämställda andra gradens tjänstemän. Han behöver obestridligen avdelningschefer under sig, på samma sätt som avdelningschefer skapats i andra verk av ungefär motsvarande ställning. Han behöver avdelningschefer för att på dem kunna fördela uppsikten över de allttjämt ökade områden, som riksarkivet skall ha under sin vård.

Jag kan i fråga om förhållandet till landsarkiven fullständigt instämma i vad statsrådet nyss anfört. En sak är, om det finnes skäl till att i någon mån giva landsarkivens nya uppgifter i förhållande till de områden, som de representera, och sålunda i någon mån decentralisera den direkta inspektionen. Men den organisationen kommer alldeles icke att förhindra, att riksarkivariens ändock kommer att behöva dylika avdelningschefer, bland annat, som sades, för uppsikten över landsarkiven och för övrigt också för att hålla uppsikt över de stora arkiv, som landsarkivens chefer säkerligen icke lämpligen böra eller kunna få sig underställda.

Mina herrar! Denna sak är ju egentligen så obetydlig, att det förefaller mig, att det i varje fall icke skulle vara något skäl att i den föra in synpunkten om riksdagens andra kammars nyss uttalade önskan att göra inskränkningar i ämbetsmännens antal. Ty skola vi strängt tillämpa denna synpunkt, då kunna vi över huvud icke tillgodose något nytt behov, även om det är styrkt. Men det är en ödets ironi, att medan herr Björck nu frambåller detta skrivelsebeslut, som riktar sig mot nya tjänster, så har herr Björck själv som reservant också varit nödsakad att föreslå två nya tjänster i riksarkivet. Det är nämligen som sagt, icke någon skillnad i antalet tjänstemän mellan utskottets och reservanternas förslag. Det är endast skillnad i graden, och denna skillnad i graden anser jag verkligen påkallad av de speciella uppgifter, som det här gäller att fylla.

Det lär ha sagts av den förste talaren, att uppgifterna i riksarkivet i själva verket vore så pass enkla, att det gällde mest att taga emot handlingar och uppsätta dem på hyllor, och att för dessa uppgifter icke fordrades någon professorskompetens. Jag tror mig verkligen vara i tillfälle att bedöma den saken. Jag vill ingalunda säga, att på alla riksarkivets poster behöves professorskompetens, men det vill jag ha sagt, att det skulle vara för värden av alla de andliga skatter, som ligga förvarade i våra arkiv, både i huvudstaden och ute i landet, av allra största värde att såsom avdelningschefer dock ha verkligt kvalificerade personer. På *dessa* poster behöves sådan kompetens mycket väl, och det är därför, som man också begär dessa högre tjänster.

Ang. två arkivådjtjänster inom riksarkivet m. m.
(Forts.)

Jag skall, som jag nyss nämnde, undvika att trötta kammaren med något långt anförande. Men om kammaren vill fästa någon vikt vid vad en person anser, som i denna sak icke har ett spår av egna intressen och icke heller tänker på befordringsutsiktarna inom riksarkivet i och för sig, men som tänker på värden av våra arkivalier och det systematiska tillvaratagandet av hela det stora andliga arv, som vi äga i desamma, om kammaren fäster något sådant avseende vid mitt ord, hoppas jag, att det kommer att bidraga till, att kammaren bifaller utskottets hemställan.

Herr Bengtsson i Norup: Herr talman! Som den siste ärade talaren sade, har herr statsrådet med styrka hållit på vad här föreslagits av Kungl. Maj:t. Och det gjorde även den siste ärade talaren. Men jag vill dock i alla fall något bemöta, vad herr statsrådet yttrade. Han säger, att riksarkivet nått en sådan utveckling, att det ej kan försvaras att ej tillgodose dess behov av arbetskrafter. Men reservanterna ha ju icke ifrågasatt mindre arbetskraft, än Kungl. Maj:t föreslagit. Skillnaden är, som den siste ärade talaren påpekade, huruvida vi där skola ha professorskompetens eller lektorskompetens, om det skall vara tredje eller andra gradens tjänster. Och jag tillåter mig säga gentemot den siste ärade talaren, då han åberopade sig som historiker, att då det gäller att skriva historia, anser jag att man ej bör nöja sig med de lägre kvalifikationerna, utan då bör man ha de bäst kvalificerade vetenskapsmän, man kan erhålla. Men då det gäller att gallra ut det, som skall gömmas eller icke, när det t. ex. gäller dessa kristidshandlingar, som nu komma in och öka arbetsbördan, då frågar jag, mina herrar, om det ej är tillräckligt med lektorskompetens för den person som skall sköta denna utgällning. Vi måste någon gång reagera mot att öka ut våra ämbetsverk med högre tjänster, och här är ett sådant tillfälle.

Herr talman! Jag vidhåller mitt yrkande.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen framställde propositioner först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på bifall till den vid utlåtandet fogade reservationen; och förklarade herr talmannen sig anse svaren hava utfallit med övervägande ja för den

Ang. två arkivrådstjänster inom riksarcliivet m. m.

föra propositionen. Votering begärdes emellertid, i anledning varav nu uppsattes, justerades och anslogs följande omröstningsproposition:

(Forts.)

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i utskottets förevarande utlåtande nr 111, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den vid utlåtandet fogade reservationen.

Voteringen utvisade 83 ja mot 70 nej; och hade kammaren alltså bifallit utskottets hemställan.

§ 5.

Föredrogs vart efter annat statsutskottets utlåtanden:

nr 112, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående förvärfvande för statsverkets räkning av Nobelstiftelsens rätt till visst område av skogsinstitutets förutvarande tomt å norra Djurgården;

nr 113, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående indragning av de teologie professorsprobendena; och

nr 114, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till ytterligare lönefyllnad åt en professor vid teologiska fakulteten i Lund.

Utskottets i nämnda utlåtanden gjorda framställningar blevo av kammaren bifallna.

§ 6.

Ang. löne reglering för skogsförvaltaren vid Uppsala universitet m. m.

Härpå föredrogs statsutskottets utlåtande, nr 115, i anledning av Kungl. Maj:ts under åttonde huvudtiteln av statsverkspropositionen gjorda framställningar om löne reglering för skogsförvaltaren vid universitetet i Uppsala samt inrättande av en assistentbefattning vid skogsförvaltartjänsten m. m.; och yttrade därvid:

Herr Bengtsson i Norup: Herr talman, mina herrar! Jag har intet annat yrkande än det utskottet här framställt, men jag måste dock till protokollet och för kammaren göra några meddelanden, som nära sammanhänger, och på vilket det föreliggande avstyrkandet grundar sig.

Det är nämligen så, att vid Uppsala universitet håller på att växa upp en stat i staten, vilken har medel i sin hand för att reglera en del utgifter, som helt och hållet falla utom riksdagens kontroll, och det kan hända, att de anslag, som beviljas av uni-

versitetets drätselnämnd, komma in på områden, där riksdagen också är intresserad.

Nu är det ju på det sättet, att från den fond av donationer, som finnes vid Uppsala universitet, ha inom tre län inköpts hemman i massor och dessutom skogar, vilka senare i närvarande stund uppgå till cirka 50,000 tunnland. I budgeten är avkastningen av denna skog utom veden upptagen till endast 7,000 kronor men den omständigheten, att budgeten upptar inkomsten av dessa stora skogsegendomar till endast 7,000 kronor, hindrar icke drätselnämnden att under 1918 bevilja ett anslag av 7,600 kronor och under 1919 ett anslag av 6,700 kronor för utredningar av universitetet tillhörande skogars tillgångar och beskaffenhet, d. v. s. på två år beviljas mellan 14- och 15,000 kronor för att utreda frågan om skogarnas avkastning. Vi förstå, att här behöves en närmare undersökning.

På samma sätt är det med de hemman, rörande vilkas avkastning i budgeten priset på spannmål endast upptages till 9 öre per kilogram, medan riksdagen reglerat priserna till 30 à 40 öre per kilogram. Om man emellertid icke räknar med mera än 30 öre per kilogram, så borde man, i stället för att drätselnämnden upptager denna inkomstberäkning till 151,700 kronor, efter 30 öre per kilogram ha kommit till en summa av 633,080 kronor eller i verkligheten ungefär 4 gånger så mycket, som budgeten upptager.

Då frågar man sig: vartill användes det överskott, som uppstår å denna donationsfond? Jo, den användes till mångahandling. När det gäller skogen betalar man icke ens skogsförvaltaren och hans medhjälpare, utan därtill har riksdagen beviljat medel. Men i stället köper man hemman efter hemman för att öka ut universitetets egendomar. Däröfver är intet ont att säga, och jag vill icke påstå, att anslagen från denna fond icke gå till nyttiga ändamål. Däröfver har jag alltså icke anledning att göra något klander. Men jag yrkar, att riksdagen skall få en kontrollerande hand öfver det hela, och detta blir naturligtvis ännu mera angeläget, när man ser, att trots den stora avkastningen från dessa 50,000 tunnland skog man i år kommer och begär av riksdagen en utökning av anslaget till resepenningar åt fogden med 1,500 kronor och till bokhållaren med 150 kronor, d. v. s. avkastningen av dessa skogar skall icke tagas i anspråk till omkostnaderna för de närmaste tjänstemännens resor, utan riksdagen skall därtill anslå medel.

Däremot har man med mycket rund hand använt medel för andra ändamål, som röra universitetet, bland annat icke mindre än 100,000 kronor till utförande av reparationsarbeten i Gustavianum och gamla folkskoleseminariebyggnaden i Uppsala. Detta behov lägger man icke fram för riksdagen, men när det gäller att öka ett reseanslag på 150 kronor, då skickar man detta till riksdagen och för detsamma äskar man medel. Vidare har enligt den redogörelse, som universitetet lämnat för det akademiska året 1918—1919, en post på 37,740 kronor 43 öre avskrivits på grund av brist

Ang.
lönereglering
för skogsför-
valtaren vid
Uppsala uni-
versitet m. m.

(Forts.)

i vissa institutioners materielanslag. Vad detta är för en brist framgår icke av den lilla upplysningen i redogörelsen. Och om det är till något ändamål, som riksdagen förut beviljat medel till, vågar jag icke heller uttala mig om. Vi sitta ofta i statsutskottets andra avdelning och pröva små anslag, och så får man här se, att av dessa fonder utgå hundatusentals kronor i olika poster, utan att riksdagen får ett ord med i laget. Vidare finnes här ett anslag på 1,000 kronor till fyllnadsarvode åt tillförordnade skogsförvaltaren och likaledes 1,000 kronor till arvode åt ett biträde vid veddistributionen. Då har man pengar, men när det gäller att få ett ökat reseanslag till bokhållaren på 150 kronor, så kan man icke taga detta ur denna kassa, utan då går man till riksdagen. Vidare finnes här ett anmärkningsvärt anslag på 5,000 kronor för år att under tiden den 1 juni 1918—13 augusti 1919 utgå till professor L. Kjellberg som ersättning för mistade löneförmåner. Jag vågar icke yttra mig i frågan, huruvida ersättning för mistade löneförmåner är något, som riksdagen äger att pröva, men nog bör riksdagen få utöva kontroll, när det gäller sådana summor som dem, jag nyss uppläst. Här är en annan post på 36,088 kronor 62 öre till vissa avskrivningar. Men vilka avskrivningar det är, därom säger icke redogörelsen ett ord.

På detta sätt skulle jag kunna fortsätta med ännu en sex eller sju poster, framför vilka jag skrivit ett frågetecken, men jag skall icke trötta kammaren därmed. Då herr statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet är närvarande, vill jag dock uttala den förhoppningen, att den begäran, som statsutskottet framställt om utredning på detta område, måtte hörsammas och att denna utredning också måtte leda till ett sådant resultat, att riksdagen kan vara trygg för, att denna nämnd icke på något sätt går utöver den befogenhet, som den har. Jag menar icke, att den icke skulle använda medel på ett riktigt sätt, men att dess medelsförvaltning bör ske så, att riksdagen icke mister kontakten och kontrollen över densamma.

Chefen för ecklesiastikdepartementet, herr sttsrådet Olsson: Herr talman! I den mån det sista anförandet innebär en kritik av Kungl. Maj:ts framställning i saken, vill jag säga, att departementschefen ju förklarar i propositionen, att han i princip är av samma uppfattning som löneregleringskommittén, som utskottet i det här avseendet har följt. Det har således inte varit någon som helst principiell meningsskiljaktighet. Vad som däremot kommit fram, är en viss meningsskiljaktighet om tidpunkten, när man borde gå den väg, som löneregleringskommittén i det här fallet förordade. Att departementchefen gick den väg, han gick, kan säkerligen, det vågar jag säga, tillskrivas den hast, med vilken han under de situationer, som då förelåg, måste ta ståndpunkt till frågorna. Hade han fått tillfälle att något mera ingående pröva saken, är jag i närvarande stund övertygad om, att han kommit

till samma resultat som det, utskottet här kommit till. Detta om den saken.

Angående den direkta hänvändelse, som herr Bengtsson i Norrup ställde till departementschefen, kan jag endast säga det, att naturligtvis ligger det i Kungl. Maj:ts intresse att ingående se på de här tingen.

*Ang.
löneröglering
för skogsför-
vallaren vid
Uppsala uni-
versitet m. m.
(Forts.)*

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

§ 7.

Vid nu skedd föredragning av statsutskottets utlåtande, nr 116, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare anslag till nybyggnadsarbeten vid Malmöhus läns sjukvårdsinrättningar i Lund biföll kammaren utskottets däri gjorda hemställan.

§ 8.

Statsutskottets utlåtande, nr 117, i anledning av väckt motion om rätt för konservatorn vid zoologiska institutionen vid universitetet i Lund O. Holmqvist att åtnjuta ålderstillägg å lön föredrogs härefter; och begärdes ordet därvid av

*Ang. rätt för
konservatorn
O. Holmqvist
att åtnjuta
ålderstillägg
å lön.*

Herr Björck i Jönköping, som anförde: Herr talman! Jag skall tillåta mig föreslå, att det göres en ändring dels i klämman till detta betänkande och dels i motiveringen. Det står i klämman under a), fjärde raden nedifrån, ordet »belopp», och min uppmärksamhet har blivit fäst på, att man icke kan använda denna formulering, utan det bör heta »tillfälligt personligt lönetillägg». Därav följer, att i utskottets motivering, andra raden nedifrån, ett motsvarande utbyte skall göras.

Samma yrkande har blivit framställt i första kammaren och där bifallits. Jag hemställer alltså om bifall till utskottets framställning med de av mig nu föreslagna ändringarna.

Vidare yttrades ej. Kammaren biföll det av herr Björck i Jönköping framställda yrkandet.

§ 9.

Å föredragningslistan fanns härefter upptaget statsutskottets utlåtande, nr 118, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till klinisk och poliklinisk undervisning i ortopedi vid Stockholms vanförestalt.

*Ang.
undervisning
i ortopedi vid
Stockholms
vanförestalt.*

Med tillstyrkande av bifall till vad Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen i en den 5 mars 1920 dagtecknad, till statsutskottet hänvisad proposition, nr 317, hemställde utskottet, att riksdagen måtte till klinisk och poliklinisk undervisning i ortopedi vid vanförestalten i

Ang.
undervisning
i ortopedi vid
Stockholms
vanförelanstalt.

Stockholm anvisa på extra stat för år 1921 ett förslagsanslag, högst, 8,200 kronor, att utgå enligt de bestämmelser, Kungl. Maj:t kunde finna gott föreskriva.

(Forts.)

Vid utlåtandet var emellertid fogad reservation av herrar *Ollas A. Ericsson, Waldén, Nilsson* i Landeryd, *Jansson* i Falun, *Erlansson, Björck* i Jönköping och *Andersson* i Prästbol, vilka ansett, att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte — — — 4,000 kronor, — — — gott föreskriva.

Efter föredragning av utskottets hemställan yttrade:

Herr Björck i Jönköping: Herr talman, mina herrar! Som kammaren behagade finna, är vid utskottets betänkande en reservation avgiven av sju utskottsledamöter. Jag skall be att med några ord få motivera denna reservation, med tillkännagivande, att jag med hänsyn till den långa föredragningslistan kommer att fatta mig så kort som möjligt.

Det finns mellan utskottsmajoriteten och reservanterna icke några delade meningar om, att det är ytterst glädjande, att departementschefen velat befrämja den säkerligen ur social och vetenskaplig synpunkt betydelsefulla undervisningsgren, som det här gäller. Meningsskiljaktigheten rör *icke själva saken*, utan egentligen det sätt, på vilket frågan bäst och ändamålsenligast bör lösas, och härvidlag ha reservanterna fått klaven till sitt motstånd från departementschefen, som i en punkt icke ansett sig kunna i ärendets dåvarande läge intaga en fullt bestämd ståndpunkt. Det är frågan om de 3,000 kronor, som äro avsedda till arvode åt en biträdande lärare, och på denna punkt ha av ingen mindre än dåvarande inspektören för vanföreundervisningen, professor John Berg, framställts vissa anmärkningar, som departementschefen ansett sig böra taga hänsyn till och som i propositionen refererats på det sättet, att professor Berg anser, att vanförelanstaltens i Stockholm huvudsyfte skulle äventyras med den av karolinska institutets lärarkollegium föreslagna anordningen. Således ett ganska starkt uttalande av en sakkunnig person, som icke kunnat undgå att på oss lekmän göra ungefär samma intryck, som det uppenbarligen gjort på departementschefen.

Det är, som sagt glädjande, att departementschefen icke låtit frågan i sin helhet förfalla, därför att denna outhärdliga punkt förelåg.

Jag ber emellertid få framhålla, att om man går till den föregående utredningen i ärendet, så finnas även där vissa dunkla punkter. Sålunda är det icke utrett, vad denna biträdande lärare skulle undervisa i. Det säges, att han skulle undervisa i rörelseorganens funktionslära och bandagelära o. s. v. Men då inträffar det märkvärdiga, att professorn i anatomi säger, att undervisning i funktionslära av denne biträdande lärare är överflödig, ty sådan undervisning meddelar han själv, och i fråga om de andra under-

visningsgrenarna säga vederbörande lärare, att också undervisningen därvidlag är överflödig, ty där meddela de sådan. Således är själva verksamheten på grundläggande punkter underminerad, och därför har det för reservanterna icke framstått som nödvändigt att biträda framställningen i denna del.

Jag kan tillägga, att meningen icke är, att staten skall betala hela avlöningen af denne man, då det finnes medel på annat håll för ändamålet. Meningsskiljaktigheten gäller, om detta belopp av 3,000 kr. skall utgå dels av statsmedel och dels av vanförestaltens medel, eller om allt skall utgå av vanförestalten. Det gäller med andra ord, om denna person skall vara *biträdande läkare eller biträdande lärare*. Och det är i denna tvistefråga, som reservanterna anse, att de föreliggande omständigheterna icke hänvisa på frågans lösning efter de linjer, som den i ärendet direkt intresserade, nämligen professor Haglund, vill göra gällande. Det kan nämligen icke nekas, att professor Haglund, som företräder ett ämne, som icke är obligatoriskt och i vilket icke kräves någon examination, har på sig hela året för att meddela undervisning. Men nu är tydligen professor Haglund en ganska förnäm och en ganska anspråksfull man, som duktiga läkare stundom bli, och därför säger han, att ni kunna väl icke begära, att jag skall meddela undervisning hela året, utan jag vill inskränka mig till tre kurser. Nu tycker jag detta är en motivering, som för mig såsom lärare icke har någon avgörande betydelse. Ty det vet var och en, att om man läser tre parallellkurser i samma klass, så har man att läsa samma läxa om och om igen, och det får man vara belåten med, och det är många, som detta gäller. Då tycker jag, att professor Haglund icke kan göra anspråk gällande på biträdande lärarkrafter, då tiden tydligen medger honom att själv meddela erforderlig undervisning.

Det för mig avgörande skälet i denna punkt är emellertid att om man bifaller den av professor Haglund önskade förstärkningen av lärarekrafterna så skulle det icke i examen ingående ämnet ortopedi vid Karolinska institutet bli företrätt på samma sätt som de stora ämnena kirurgi och medicin vid statsuniversitetet, vilka ju äro väsentligt mera omfattande och obligatoriska för alla. Förslaget innebär sålunda betänkliga konsekvenser även i detta avseende. Ty det är icke tvivel om, att det skall komma att framställas väsentligt ökade krav på biträdande lärare, om denna framställning vinner riksdagens bifall. Vid ett samtal, som jag tillsammans med en annan ledamot i utskottet haft med professor Haglund, svarade han också på denna anmärkning: ja, det medges men jag anser, att varje professor bör ha en biträdande lärare. Den uppfattningen kan jag ingalunda dela, då jag anser, att var och en bör arbeta så gott han kan utan hänsyn till egen bekvämlighet och av intresse för sin tjänst.

Den andra punkt, där skiljaktighet består mellan reservanterna och utskottets majoritet, är beträffande behovet av kvinnligt tekniskt biträde. Förhållandet är det, att sådana kvinnliga tek-

*Aug.
undervisning
i ortopedi vid
Stockholms
vanförestalt.*

(Forts.)

Ang.
undervisning
i ortopedi vid
Stockholms
vanförestalt.
(Forts.)

niska biträden existera icke på stat mer än vid medicinska kliniken vid serafimerlasarettet. Förra riksdagen avtog en framställning om ett par sådana biträden vid andra medicinska institutioner, därför att man icke ville gå in för den grundsatsen att staten vore skyldig att hålla sådana biträden. Man ansåg nämligen på goda grunder, att detta vore ett förtäckt sjuksköterskeanslag, och riksdagen har icke varit angelägen om att avlöna för stor personal vid enskilda kliniker, där undervisning bedrivs för medicinskt syfte. Här kommer man alltså in på samma fråga, som jag nyss hade tillfälle att beröra beträffande biträdande lärare, nämligen huruvida avlöningen skall utgå i sin helhet av vanförestalten eller icke.

Jag tror, att reservanternas förebragt synnerligen goda skäl för sin ståndpunkt, att detta anslag bör inskränkas till 4,000 kr. Vill emellertid departementschefen fasthålla vid den tveksamhet, som han i det föregående hyst så har jag intet att invända emot, att beloppet beviljas, ty då torde ändå garantier finnas för, att det icke kommer att utgå. I varje fall vill jag fästa uppmärksamheten på, att i propositionen icke ha framställts några bestämda villkor för detta anslags utgående, något som gjort, att utskottet nödgats föreslå, att anslaget skall utgå enligt de bestämmelser, som Kungl. Maj:t kan finna gott föreskriva.

Jag hemställer, herr talman, om bifall till reservationen.

Herr Bengtsson i Norup: Herr talman! Jag står i allmänhet på sparsamhetsvännernas sida, men när det gäller att lindra nöden och bistå dem, som lida, kan jag icke anlägga extrema sparsamhetssynpunkter. Här är ett område, där den medicinska vetenskapen under de sista tiotalen år gått fram på ett sätt, som varit enastående. Den storartade verksamhet, som utövas av vanförestalterna i landet ha från början tillkommit på initiativ av enskilda föreningar, och riksdagen har icke offrat några summor på den vetenskapliga utbildningen på detta område. Det är genom en donation, den professur blivit upprättad, som nu innehas av professor Haglund. Senaste riksdag har emellertid beslutat, att undervisningen i ortopedi skall förläggas till anstalten, och professor Haglund, som är anstaltens läkare, är samtidigt också lärare därstädes. Förutom i Stockholm ha vi endast två vanförestalter i riket, nämligen i Göteborg och Hälsingborg. Statsmakterna ha visat sitt intresse för vanföreställden på det sätt, att fria resor till anstalten beviljas för den sjuke och en vårdare åt honom. Detta är ett gott handtag, som riksdagen givit dessa stackars sjuklingar, vilka, om de inte få hjälp, bli krymplingar för hela livet och odugliga för varje förvärvsmöjlighet. I anstalterna genom operationer söker läkarna få de sjukas lemmar rätade och läkta. Samtidigt lämnas yrkesundervisning åt patienterna, så att de i framtiden om möjligt skola kunna reda sig själva.

Kungl. Maj:t begär nu, att staten också skall bevilja ett årligt anslag på 8,200 kr., för att man i ökad omfattning skall kunna

meddela undervisning i ortopedi åt medicine kandidater, som sedermera skola bli läkare vid lasarett, provinsialläkare eller idka enskild praktik. Det är sålunda ett mycket gott ändamål, Kungl. Maj:t här begärt anslag till. Jag kan nämna, att av den redogörelse, som avgivits av anstalten i Hälsingborg, vilken jag närmast intresserar mig för, framgår, att landstingens bidrag för 1919 uppgår till den stora summan av 64,418 kr., och av detta belopp har det län jag tillhör, nämligen Kristianstads, offrat icke mindre än 10,429 kr. När man ser, att landstingsmännen, som känna förhållandena i de bygder, där krymplingarna leva, visa ett så stort intresse, är det då för mycket, att staten beviljar 8,200 kr., så att våra läkarekandidater skola kunna få en rätt inblick och undervisning i denna vetenskap, som är av så stor betydelse för landets befolkning?

*Ang.
undervisning
i ortopedi vid
Stockholms
vanförelseanstalt.
(Forts.)*

Nu har det emellertid inom utskottet yppat sig delade meningar i frågan. Reservanterna vilja pruta av ungefär halva det äskade beloppet. De äro med om ett anslag av 4,000 kr., men vilja pruta av anslaget till den biträdande läraren och det kvinnliga tekniska biträdet eller tillsammans 4,200 kr. Då herr Björck redogjorde för de skäl, som ligga till grund för reservanternas ståndpunkt, anförde han bland annat, att när det gäller undervisningen i anatomi, behövs icke någon biträdande lärare, därför att professorn i anatomi säger, att han kan undervisa häri, liksom en annan professor säger, att han meddelar undervisning i den kirurgiska delen av ämnet. Ja, detta är gott och väl, men vid den undervisning i ortopedi, som det här är fråga om, måste man om resultat skall vinnas ha patienten under sina ögon och med sina händer och instrument hjälpa till rätta. Det är en stor och viktig undervisning, som tar lärjungens uppmärksamhet och tid mer i anspråk än vissa andra grenar av läkarutbildningen. Därför är det enligt min mening nödvändigt att anställa en biträdande lärare, för att professorn samtidigt med sin läraregärning skall kunna sköta sin befattning som läkare vid anstalten.

Nu varnar herr Björck för konsekvenserna, och inom statsutskottet är man van att tänka på den saken. Det förefinnes emellertid härvidlag icke någon risk, såsom eljest ofta är fallet, ty på de olika avdelningarna, där läkare utbildas, har man tillgodosett behovet av biträdande lärare i erforderlig utsträckning. Förra året fick sålunda professorn i ögonsjukdomar ett dylikt biträde. Om riksdagen sade nej till det förslag, som här föreligger, skulle det alldeles säkert missförstås ute i landet, där man vet, hurusom denna gren av den kirurgiska vetenskapen gått framåt, och hurusom tusentals människor tack vare densamma blivit hjälpta. Förut har det varit så, att våra läkare för att få en god utbildning på detta område måst resa utomlands. Nu ha vi emellertid en professor, som kan undervisa i ämnet, och under ledning av en biträdande lärare skulle våra blivande läkare kunna få en fullgod utbildning på detta område.

Vad vidare gäller det tekniska biträde, som omnämnes i re-

Ang.
undervisning
i ortopedi vid
Stockholms
vanföreställt.
(Forts.)

reservationen, förhåller det sig så, att man vid behandling av ifråga-
varande sjukdomar måste i betydande utsträckning använda rönt-
genfotografering, som utföres med tillhjälp av ett kvinnligt tek-
niskt biträde med de kvalifikationer, som här avses. Det skulle
vara egendomligt, om riksdagen betoge anstalten möjlighet att
skaffa sig det biträde, som den anser sig behöva för att kunna
fylla sin viktiga uppgift.

Jag tror icke, att jag behöver taga tiden längre i anspråk,
utan det torde med dessa ord vara tillräckligt bevisat, att utskot-
tets ståndpunkt är stark, och jag ber därför att få yrka bifall till
utskottets hemställan.

I detta anförande instämde herrar *Anderson* i Råstock, *Månsson* i
Hagaström och *Kjellberg*.

Sedan överläggningen härmed förklarats avslutad samt herr tal-
mannen givit propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels
ock på bifall till den vid utlåtandet fogade reservationen, blev utskot-
tets hemställan av kammaren bifallen.

§ 10.

Vidare föredrogos vart för sig statsutskottets utlåtanden:

nr 119, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående dispo-
sition av elevavgifterna vid tandläkarinstitutet;

nr 120, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående till-
fällig löneförbättring åt vaktmästaren samt eldaren vid högre lärarin-
neseinstitutet m. m.; och

nr 121, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag
till fackskolan för huslig ekonomi i Uppsala samt till anordnande av
utbildningskurser för lärarinnor i hushållsgöromål.

Vad utskottet i dessa utlåtanden föreslagit blev av kammaren bi-
fallet.

§ 11.

Ang. åtgärder
för bekäm-
pande av olag-
lig tillverk-
ning och för-
säljning av
rusdrycker
m. m.

Härefter förekom till behandling sammansatta bevillnings- och
första lagutskottets utlåtande, nr 2, i anledning av dels väckta motioner
om åvägabringande av förslag till lagbestämmelser i syfte att bekäm-
pa olaglig tillverkning och försäljning av rusdrycker, dels ock Kungl.
Maj:ts proposition med förslag till förordning om vissa ändringar i för-
ordningen den 11 oktober 1907 angående tillverkning av brännvin.

Uti två inom riksdagen väckta, till bevillningsutskottet hänvisade
likalydande motioner, nämligen nr 162 inom första kammaren av herr
C. G. Ekman m. fl. och nr 236 inom andra kammaren av herr *Säv-
ström m. fl.* hade föreslagits, att riksdagen för sin del måtte besluta,
att 30 och 39 §§ i förordningen den 11 oktober 1907 angående tillverk-

ning av brännvin måtte erhålla viss i motionerna angiven ändrad lydelse.

Vidare hade herrar *von Koch* och *Alfred Petré*n i en inom första kammaren väckt, till behandling av lagutskott överlämnad motion, nr 133, föreslagit, att riksdagen ville besluta att hos Kungl. Maj:t hemställa, att Kungl. Maj:t måtte för innevarande riksdag framlägga förslag till lagbestämmelser och andra effektiva åtgärder i syfte dels att bekämpa olaglig tillverkning och försäljning av rusdrycker och dels att åstadkomma ett strängare beivrande av fylleriförseelser.

Ang. åtgärder för bekämpande av olaglig tillverkning och försäljning av rusdrycker m. m.
(Forts.)

Sedermera hade Kungl. Maj:t uti en den 30 mars 1920 dagtecknad, till bevillningsutskottet hänvisad proposition, nr 411, föreslagit riksdagen att antaga vid propositionen fogat förslag till vissa förändringar i förordningen den 11 oktober 1907 angående tillverkning av brännvin.

Sammansatta bevillnings- och första lagutskottet, som till behandling i ett sammanhang förehaft dels ovanberörda motioner, den av herrar *von Koch* och *Alfred Petré*n väckta dock endast såvitt densamma avsåge ävägbringande av förslag till lagbestämmelser m. m. i syfte att bekämpa olaglig tillverkning och försäljning av rusdrycker, dels ock Kungl. Maj:ts förenämnda proposition, hemställde,

1) att riksdagen måtte, med tillkännagivande att ifrågavarande proposition nr 411 icke kunnat av riksdagen i oförändrat skick antagas, för sin del antaga följande

Förordning

om vissa ändringar i förordningen den 11 oktober 1907 angående tillverkning av brännvin.

Häri genom förordnas, att 30 §, 31 § 1 mom., 39 och 42 §§ i förordningen den 11 oktober 1907 angående tillverkning av brännvin skola erhålla följande ändrade lydelse:

30 §.

1. Den, som tillverkar brännvin utan därtill erhållet behörigt tillstånd eller under tid, då på grund av Kungl. Maj:ts beslut brännvinstillverkning blivit inställd, straffes med fängelse i högst ett år eller böter från och med 500 till och med 5,000 kronor. Äro omständigheterna synnerligen försvårande, må till straffarbete i högst ett år dömas. Har den, som beträdes med olovlig brännvinstillverkning, icke förut begått förbrytelse, varom i detta moment sägs, och har tillverkningen skett allenast för eget behov eller under synnerligen mildrande omständigheter, vare straffet böter från och med 100 till och med 2,000 kronor.

Lag samma vare, där någon, som icke erhållit tillstånd till brännvinstillverkning, bereder mäsik i uppenbart syfte att därav framställa brännvin eller innehar för brännvinstillverkning uppenbarligen avsedd mäsik.

Ang. åtgärder
för bekäm-
pande av olag-
lig tillverk-
ning och för-
säljning av
rusdrycker
m. m.
(Forts.)

2. Den, som gjort sig skyldig till förbrytelse, som i 1 mom. första stycket avses, skall ock gälda den i 12 § stadgade tillverknings-skatt, varvid skall iakttagas:

Har tillverkningen skett med enkel, omedelbarligen med eld driven redskap, varde skatten beräknad efter redskapens avverknings-förmåga, som skall antagas under dygn uppgå till fyra gånger pannans rymd. Kan redskapens storlek icke utrönas, bestämmes skatten efter 500 liters tillverkning för dygn.

Är tillverkningen utövad med mera sammansatt eller medelst ånga driven redskap, beräknas skatten för den myckenhet, som, efter vad utrönas kan, blivit tillverkad, dock för minst 800 liter på dygnet.

Har tillverkningen skett på annat sätt än ovan sagts, beräknas skatten för den myckenhet, som, efter vad utrönas kan, blivit tillverkad, dock för minst 50 liters tillverkning för dygn.

I samtliga dessa fall skall skatten utgå för minst trettio dygn; men har tillverkningen blivit utövad över trettio men ej sextio dygn, utgöres skatt för sextio dygn, och över sextio men ej nittio dygn för nittio dygn o. s. v.

3. Beträdes någon med förbrytelse, varom i 1 mom. sägs, skola i fall, som i första stycket avses, det vid förbrytelsen nyttjade redskap, det å stället befintliga brännvin och de kärl, vari det förvaras, samt i fall, som i andra stycket omförmäles, den å stället befintliga mäsik och de kärl, vari den förvaras, tagas i beslag och dömas förbrutna.

31 §.

1. Den, som tillverkar, till försäljning utbjuder eller eljest saluhåller för beredande av brännvin ägnad apparat eller del av dylik apparat med uppenbart syfte, att apparaten eller apparatdelen skall komma att nyttjas vid olovlig brännvinstillverkning eller för att obehörigen antingen från denaturerat brännvin borttaga denatureringsmedlet eller försvaga denatureringen eller göra annan till dryck ej ämnad alkoholhaltig vara användbar därtill, så ock den, vilken överlåter dylik apparat eller apparatdel, ehuru han har skälig anledning antaga, att densamma skall komma att nyttjas för ändamål, som nu sagts, straffes med böter från och med 100 till och med 2,000 kronor, och vare apparaten eller apparatdelen förbruten. Vid upprepad förbrytelse eller om omständigheterna eljest äro försvårande, må dömas till högst 10,000 kronors böter eller till fängelse i högst sex månader. Äro omständigheterna synnerligen mildrande, må böterna nedsättas till lägst 25 kronor.

39 §.

1. Brännvinstillverkare, så ock den, som tillverkar eller saluhåller i 31 § 1 mom. avsedd apparat eller apparatdel, ansvarar för förbrytelse mot denna förordning, som begås av hans hustru, barn, husfolk eller i hans arbete antagen person, såsom vore förbrytelsen av honom själv begången, därest icke omständigheterna göra sannolikt, att förbrytelsen skett utan hans vetskap och vilja. Begagnar brännvinstillverkare ombud vid brännerirörelsens utövande, ansvare dock ombudet jämte tillverkaren och lika med denne för sådan förbrytelse.

2. Är sådan förbrytelse begången, att redskap, mäs. brännvin eller förvaringskärl enligt vad här ovan är stadgat skola dömas förbrutna, inträder denna påföljd, även om den, som begått förbrytelsen, icke är ägare av godset.

42 §.

Skulle någon, vilken det åligger att hålla tillsyn vid bränneri eller vid nederlag, eller den, vilken har till tjänsteäliggande att åtala förbrytelser mot denna förordning, själv beträdas med förbrytelse, varom i 30 § 1 mom. sägs, eller att hava främjat sådan förbrytelse eller förbrytelse, som omförmåles i 32 §, varde dömd till fängelse eller straffarbete från och med sex månader till och med två år.

Ang. åtgärder för bekämpande av olaglig tillverkning och försäljning av rusdrycker m. m.

(Forts.)

Denna förordning träder i kraft dagen efter den, då förordningen, enligt därå meddelad uppgift, från trycket utkommit i Svensk författningssamling.

2) att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t måtte snarast möjligt låta verkställa utredning om skärpning av straffbestämmelserna för olaglig försäljning av rusdrycker samt för riksdagen framlägga de förslag, vartill utredningen kunde giva anledning; samt

3) att herrar von Kochs och Petréns berörda motion i övrigt samt motionerna I: 162 och II: 236 måtte få anses besvarade genom vad utskottet under 1) hemställt.

Vid utlåtandet voro emellertid fogade reservationer:

av herrar *K. A. Nilson, Edward Larson* och *Olsson* i Rösta, vilka inom utskottet yrkat, att orden: »allenast för eget behov eller» skulle utgå ur 30 §; samt

av herr *Thore*.

Sedan *punkten 1)* föredragits, yttrade:

Herr *Olsson* i Rösta: Då jag står som reservant i avseende på formuleringen av 30 §, skall jag be att med några ord få ange min ståndpunkt.

Från myndigheternas sida klagas det över svårigheten att stävja lönnbränningen på grund av de slappa lagbestämmelser, som finnas häremot. Därför har dels av Kungl. Maj:t och dels av enskilda motionärer framlagts förslag om skärpning av lagbestämmelserna mot olaga brännvinstillverkning. Med anledning härav har sammansatta bevillnings- och lagutskottet, som haft att behandla frågan, i likhet med Kungl. Maj:t beträffande 30 § i förordningen den 11 oktober 1907 angående tillverkning av brännvin föreslagit följande ändrade lydelse: »Den, som tillverkar brännvin utan därtill erhållit behörigt tillstånd eller under tid, då på grund av Kungl. Maj:ts beslut brännvinstillverkning blivit inställd, straffes med fängelse i högst ett år eller böter från och med 500 till och

Ang. åtgärder
för bekäm-
pande av olag-
lig tillverk-
ning och för-
säljning av
rustrycker
m. m.

(Forts.)

med 5,000 kronor. Äro omständigheterna synnerligen försvårande, må till straffarbete i högst ett år dömas. Har den, som beträdes med olovlig brännvinstillverkning, icke förut begått förbrytelse, varom i detta moment sägs, och har tillverkningen skett allenast för eget behov eller under synnerligen mildrande omständigheter, vare straffet böter från och med 100 till med 2,000 kronor.»

Då ärendet behandlades inom utskottet, var doktor Bratt tillkallad, och han redogjorde då för sin stora erfarenhet på området, varvid han med synnerlig styrka framhöll behovet av skärpt straff som det enda botemedlet. Jag vågar påstå, att, om herrarna hört de härresande exempel, som av honom anfördes, man icke inom kammaren behövt befara, någon majoritet för bestämmelsen att, där »tillverkningen skett allenast för eget behov» straffet skulle kunna stanna vid futtiga 100 kr. eller nu gällande lägsta bötesbelopp. Man kan med skäl fråga, vad utskottsmajoriteten menar, när den talar om »eget behov», då det gäller bestämmelser om straff för lagbrott. Sakkunnigt folk på absolutismens område påstår, att något naturligt behov av alkohol icke finnes. Det behov, som finnes, är konstgjort, skapat genom exempel och vana, och i läkarekommitténs utlåtande om »Alkoholen och samhället» påstås, att detta behov efter kort tid försvinner, om vederbörande tvingas till absolutism. Man kan möjligen tvista härom. Det framhålles även, att alkoholbegäret kan ärfas, men i varje fall böra vi kunna vara eniga om, att det icke bör i lagtexten fastslås ett påstått alkoholbehov, som skäl för minskat straff för ett överlagt brott, som ju lönnbränningen är. Man kan vidare fråga sig, vad som menas med »förmildrande omständigheter» i dylikt fall. Man kan tala om förmildrande omständigheter, ifall en utsulten stackare stjälar mat, ifall en mor med hungrande barn tillgriper nästans gods för att rädda de sina, ifall en anfallen begagnar större våld än nöden kräver o. s. v. Men man kan med skäl spörja vad som förstås med förmildrande omständigheter, då det gäller lönnbränning.

Genom den formulering, som utskottets majoritet givit 30 §, varigenom olovlig brännvinstillverkning för eget behov särskilt angivits som förmildrande omständighet kommer det, synes det mig, att givas ett visst berättigande åt husbehovsbränningen, eller åtminstone låter man få lagbrottet ett så mildt bedömande och som en följd därav så litet kännbart straff som möjligt. Det synes mig uppenbart, att en lagstiftning i sådan riktning kommer att leda till ett ytterligare nivellerande av den redan angräpnade rättsuppfattningen på detta område, något som lagstiftningen naturligen icke skulle vara med om utan i stället anse som sin största uppgift att förhindra och förebygga.

Något behov att i lagtexten medtaga det här påtalade uttrycket kan icke heller förefinnas ur lagskipningens synpunkt, då domaren på grund av den övriga lagtexten alltid har tillfälle att bedöma vad som i varje särskilt fall må anses som en förmildrande omständighet. Fastmer torde förekomsten av uttrycket i lagen komma att synnerligen försvåra bevisföringen och bedömandet av brottets

art och omfång, då varje lönnbrännare utan tvivel kommer att söka göra troligt, att bränningen skett »allenast för eget behov».

På grund av vad jag sålunda anfört skall jag be att få yrka avslag på utskottets formulering av 30 § och bifall till den av herrar K. A. Nilson, Edward Larson och den av mig avgivna reservationen.

*Ang. åtgärder
för bekäm-
pande av olag-
lig tillverk-
ning och för-
säljning av
rusdrycker
m. m.*

(Forts)

Herr Pettersson i Södertälje: Herr talman! Det förefinns i denna fråga en viss skiljaktighet mellan utskottsmajoritetens ståndpunkt och de tre reservanternas. Den föregående ärade talaren har redan meddelat, vari denna skiljaktighet består och i anslutning därtill kritiserat utskottets ståndpunkt. Jag skall nu tillåta mig att besvara hans kritik.

Till en början vill jag ej giva reservanterna rätt däri, att utskottsmajoriteten särskilt angivit olaga brännvinstillverkning för eget behov såsom en synnerligen förmildrande omständighet. Om man nämligen läser lagtexten uppmärksamt skall man finna, att detta påstående strängt taget icke är riktigt: utskottet har endast i fråga om straffsatsen likställt tillverkning av brännvin för eget behov med annan tillverkning under synnerligen förmildrande omständigheter. Jag medger, att detta i sak kommer att bli ungefär detsamma som att säga, att tillverkning för eget behov är tillverkning under synnerligen förmildrande omständigheter. Men håller man sig till ordalagen är det icke direkt utsagt, att tillverkning för eget behov är ett brott begånget under synnerligen förmildrande omständigheter.

Den föregående ärade talaren tycktes för övrigt gå ett steg längre än reservanterna, då han rent av betvivlade, att ett sådant brott, som det överhuvud här är fråga om, någonsin kan anses vara begånget under förmildrande omständigheter. Men i så fall har han handlat mot sin egen mening, då han biträtt reservationen, som ju under vissa förhållanden medgiver lägre straff under synnerligen förmildrande omständigheter.

Reservanterna göra gällande, att utskottets formulering skulle giva ett visst berättigande åt husbehovsbränningen. Det är ganska förvånande, att reservanterna kunna göra ett sådant uttalande. Jag vill erinra om att vi i vår strafflag ha en mängd bestämmelser, i vilka det uppställs en lindrigare latitud för brott under särskilda förmildrande omständigheter. Vi ha t. ex. i förfalskningskapitlet en bestämmelse därom att den som i egennyttigt syfte eller i syfte att skada annan förfalskar offentliga stämplars straffas med straffarbete från och med sex månader till och med fyra år. Men sedan heter det: »Är ej bruk gjort av det förfalskade eller äro omständigheterna eljest synnerligen mildrande, må tiden för straffarbetet till två månader nedsättas, eller ock till fängelse dömas.» Men det vore ett mycket stort misstag, om man därutav droge den slutsatsen, att lagen ville giva »ett slags berättigande» åt dylik förfalskning av offentliga stämplars. Likaså stadgas i 14:e kapitlet, att »var, som i uppsåt att döda, men av hastigt mod, be-

Ang. åtgärder
för bekäm-
pande av olag-
lig tillverk-
ning och för-
säljning av
rusdrycker
m. m.
(Forts.)

rövar annan livet, dömes, för dråp, till straffarbete på livstid eller i tio år», men, »var gärningsmannen utan egen skuld, genom svår förolämpning eller synnerlig misshandel, av den dräpte till vrede retad, eller äro omständigheterna eljest synnerligen mildrande, då må tiden för straffarbetet till sex år nedsättas». Det vore också här ett stort misstag att tro, att lagstiftaren med en sådan bestämmelse velat giva »ett visst berättigande» åt dråp under sagda omständigheter. Reservanterna ha förbisett, att det är en stor skillnad mellan att säga, att ett brott i vissa fall skall straffas lindrigare, och att säga, att ett sådant brott äger ett visst berättigande.

Reservanterna säga vidare, att lagbrottet genom utskottets förslag skulle få »ett så milt bedömande och som en följd därav så litet kännbart straff som möjligt».

Jag frågar då, vilket straff, som här är ifrågasatt. Jo, böter från 100—2,000 kronor. För att bedöma huruvida detta är ett synnerligen mildt straff, kan det vara skäl att jämföra detsamma med några straffbestämmelser i den allmänna strafflagen.

Om till exempel någon gjort sig skyldig till misshandel å en poliskonstapel, d. v. s. icke endast gör sig skyldig till våldsamt motstånd utan till verklig misshandel, straffas, samt brottet skett under synnerligen förmildrande omständigheter, blir straffet böter, från 5 till och med 500 kronor. För ett visst slags hemfridsbrott, som sker av »överdåd eller okynne», är straffet också böter från 5 till och med 500 kronor. Och den, som gör våldsgärning å ett rätttegångsombud eller vittne för att hämnas för hans ombudsmannaskap eller vittnesmål eller för att hindra någon i dessa avseenden, blir under synnerligen förmildrande omständigheter straffad med böter från och med 50 till och med 500 kronor.

Om herrarna nu med dessa straff jämföra det, som det här är fråga om, nämligen böter från 100 t. o. m. 2,000 kronor för den som för sitt eget privata nöje bränner några liter brännvin, så frågar jag, om man kan säga, att straffet för denna husbehovsbränning kan sägas vara jämförelsevis mildt tilltaget.

Reservanterna säga ytterligare — och den föregående ärade talaren upprepade det — att ett antagande av utskottets förslag skulle leda till »ytterligare nivellerande av den redan angripna rättsuppfattningen på detta område». Det är mig omöjligt att förstå, hur reservanterna kunna komma med ett sådant påstående. Jag vill nämligen erinra, att enligt gällande lag den, som bränt brännvin för eget behov, om brottet är begånget under synnerligen försvärande omständigheter, icke kan få högre bötesstraff än högst 2,000 kronor. Enligt utskottsmajoritetens förslag skulle bötesstraffet kunna höjas till 5,000 kronor. Enligt gällande lag kan visserligen en tillverkare, som bränt brännvin för sitt eget behov om synnerligen försvärande omständigheter föreligga, drabbas av frihetsstraff, men detta kan icke överstiga sex månaders fängelse. Enligt utskottets förslag däremot skall straffet vid synnerligen försvärande omständigheter kunna gå upp till 1 års straffarbete. Om en sådan

anordning säga nu reservanterna, att den är ägnad att ytterligare nivellera rättsuppfattningen på detta område.

Skälet varför utskottet ansett sig böra göra en sådan skillnad vid bedömande av de olika fallen mellan å ena sidan bränning av brännvin för eget behov och å andra sidan bränning i vinningsyfte, det är att brännvinsbränning för eget behov visserligen måste anses som en ganska allvarlig förseelse, men att densamma dock, då den skett uteslutande för att tillfredsställa ett kanske ofrånkomligt behov, icke är fullt så farlig som ett brännande i vinningsyfte. Och därför måste brottet enligt utskottets mening under de senare omständigheterna falla under en strängare latitud.

Det är för övrigt ingenting ovanligt i vår lagstiftning detta, att ett brott, som är förövat i vinningsyfte, drabbas av strängare straff än eljes.

Reservanterna synas för övrigt icke alldeles vilja förneka, att det ligger något riktigt i detta resonemang. De mena emellertid, att man icke skulle behöva sätta ut denna skillnad i lagtexten utan det skulle räcka med att det vore domstolen tillåtet att betrakta ifrågavarande förhållande som förmildrande omständighet och i sådana fall bestämma lindrigare straff.

Jag skall då be herrarna tänka efter, vad detta medgivande av reservanterna innebär. Vi antaga att en person bränt brännvin och att han kan visa att han gjort det för eget behov. Om utskottets förslag blir antaget, komme han då att dömas till böter från 100 t. o. m. 2,000 kronor. Utslaget komme då att lyda ungefär så här: »Som N. N. är lagligen förvunnen att ha förövat olovlig brännvinstillverkning och det av omständigheterna framgår, att det skett för eget behov, alltså fälles N. N. att böta så och så.» Men om i stället reservanternas förslag går igenom, d. v. s. domstolarna skulle få rätt att betrakta en bränning för eget behov som förövad under förmildrande omständigheter — ty det vilja ju även reservanterna — hur skulle utslaget då lyda? Jo, då måste domstolen skriva någonting i den här vägen: »Som N. N. är lagligen förvunnen att ha förövat olaga brännvinstillverkning för eget behov, alltså och då detta brott sålunda måste ha skett under synnerligen förmildrande omständigheter», så fälles N. N. att böta o. s. v. Alltså för varje gång en brännvinstillverkare som bränt för egen räkning, blir övertygad härom och domstolen sålunda finner förmildrande omständigheter föreligga, måste också utslaget innehålla denna passus, att bränningen skett under synnerligen förmildrande omständigheter. Jag vill under sådana förhållanden fråga herrarna, vilket som är mera ägnat att »nivellera rättsuppfattningen», att vartenda utslag i dylika mål måste innehålla uttrycklig förklaring, att brottet skett under förmildrande omständigheter, eller att, såsom vi föreslå, fastslå i lagen, att brott, som förövats under sådana omständigheter, må bedömas efter samma latitud som annan under förmildrande omständigheter skedd brännvinstillverkning. Det synes mig vara svårt att komma ifrån, att nivelleringen, som

Ang. åtgärder för bekämpande av olaglig tillverkning och försäljning av rusdrycker m. m.

(Forts.)

*Ang. åtgärder
för bekäm-
pande av olag-
lig tillverk-
ning och för-
säljning av
rusdrycker
m. m.*

(Forts.)

reservanternas vilja undvika, hotar just genom antagande av deras förslag. Jag har den allra största respekt för reservanternas goda avsikt. De ha utan tvivel handlat i akt och mening att gagna en god sak, men det lider enligt min mening intet tvivel, att om man antog deras förslag, denna bestämmelse skulle komma att verka stick i stäv mot det syfte, som de vilja främja.

Till dessa saksål, som alldeles bestämt synas mig med styrka peka på utskottets förslag som det riktiga, vill jag ytterligare lägga ännu ett skäl; låt vara av mera underordnad betydelse: första kammaren har redan antagit utskottets förslag, och enligt vad som med bestämdhet försports därifrån, lär det komma att ställa sig ganska vanskligt att åstadkomma en för denna kammare tillfredsställande sammanjämkning, om reservanternas förslag går igenom.

På dessa grunder, herr talman, ber jag att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Sävström: Herr talman! Jag måste säga, att man kan tröttna många gånger att här oupphörligen uppträda i sådana frågor som denna beträffande mindre detaljer, när det gäller brännvinshanteringen; men man är i varje fall ändå nödgad att göra det. Det kunde ju tyckas, efter den redogörelse, herr Pettersson i Södertälje lämnat, som det ur nykterhetssynpunkt skulle vara fördelaktigare att gå med på utskottets förslag än på reservanternas. Nu kan jag ju icke för min del bedöma hur lagarna skola formuleras för att verka i avsedd riktning. Men jag tycker dock i varje fall, att det är något egendomligt, om utskottets förslag skulle ur nykterhetssynpunkt vara mer tillfredsställande än reservanternas. Här har man nu fått in just de orden: »allenast för eget behov», vilka man tycker skulle vara fullkomligt onödigt att inskriva i en paragraf. Vi ha ju vid ett tillfälle fått en lag, där det gällde beslagtagande av brännvinsapparater; och jag minns, vilken stor förhoppning man vid det tillfället uttryckte över just den lagen, som på det sättet skulle hindra lönbränning genom beslagtagande av dessa apparater. Den medförde emellertid ingen verkan alls, enligt vad jag kan förstå, inte ett jota, men ändå sade man den gången, att den var särskilt betydelsefull. Jag tror, när det gäller att gå till kamp mot lönbränningen, att man måste taga i mera hårdhänt. När motionen ifråga här framlades av herr Ekman m. fl. i första kammaren och av mig m. fl. i andra kammaren, tyckte jag, att vi tagit i rätt så bra.

Jag förmodar emellertid, att Kungl. Maj:t ansåg, att nu måste något göras för att söka mildra det hela, och därför kom man med en kungl. proposition, ty man förstod, att riksdagen icke skulle låta bli att fatta beslut i den här frågan. Trots vad herr Pettersson i Södertälje, som ju är sakkunnig på det här området, sagt — och jag ser också att herr Engberg varit med om att godkänna utskottsutlåtandet — så tror jag i varje fall för min del, att det ändå är lämpligare att taga reservanternas förslag.

Jag tror icke, att vi behöva skriva in paragrafen, att såsom förmildrande omständighet skall anses, när en person bränt för sitt eget behov. Jag tror, att det är effektivare, om man går den andra vägen.

Jag ber därför att få yrka bifall till reservationen.

Häruti instämde herrar *Carlström, Hamrin* och *Jönsson* i *Fridhill*.

Herr Engberg: Herr talman, mina herrar! Med anledning av vad den siste ärade talaren anförde, vill jag påpeka, att då man ställer sig på hans ståndpunkt, man kommer i alla händelser, såsom också antyddes av utskottets ärade ordförande, att få dragas med samma praktiska konsekvenser, som man här fruktar. Ty den föregående ärade talaren torde vara fullständigt på det klara med, att i den praktiska rättsskipningen man blir tvungen att införa en åtskillnad mellan de fall, där bränningen äger rum rent yrkesmässigt, är avsedd att vara ett näringsfång och skaffa brännaren vinst, och de fall, där bränningen äger rum för att tillfredsställa det egna behovet utan att de avse avsättning till andra. Hur skall en motivering i det fallet kunna göras, som går på andra linjer än dem, som antytts av utskottets ordförande. Det är alldeles uppenbart, att domstolen i ty fall måste komma att hänföra dessa fall av bränning för eget behov till fall, som skett under »förmildrande omständigheter» i motsats till de fall som ägt rum yrkesmässigt och för avsättning.

Jag får verkligen säga, att då man går fram utefter den linje, som den siste ärade talaren antyde, då torde följden bliva densamma, som den blev härom dagen, att man *stjälpte* en stor och nödvändig reform, bara därför att man hårdnackat går fram utan att se sig före. Härom dagen stjalpte man en reform, som framförts genom herr Thulins motion i första kammaren, och den stjalptes endast därför, att man i denna kammare icke kunde komma överens i en detaljfråga. Så fick hela reformen i stället anstå. Vad blir nu följden, om man här ansluter sig till reservanternas uppfattning? Jag är för min del alldeles övertygad om att följden, därest kammaren i fortsättningen, när ärendet kommer tillbaka följer herr Sävströms linje, blir, att en nödvändig, absolut nödvändig lagstiftning, varav vi äro i behov för att komma lönnbränningen och särskilt den yrkesmässigt bedrivna lönnbränningen till livs, faller. Då får jag verkligen fråga, vad ha vi därmed vunnit? Varenda människa, som sysslat något med den här frågan, vet, att för närvarande ligger det så, att vad vi måste komma åt, det är dessa lönnbrännarlignor, som ha till sitt *näringsfång* att bedriva denna bränning. Den egentliga husbehovsbränningen torde för närvarande vara ganska minimal, men så är icke förhållandet beträffande den andra, som sker för ekonomisk vinning och som är mycket stor och mycket utbredd. Inför dessa förhållanden har den nuvarande lagstiftningen varit maktlös; lagen har varit så skriven, att om man påträffat t. ex. mäsken hos den

Ang. åtgärder för bekämpande av olaglig tillverkning och försäljning av rusdrycker m. m.
(Forts.)

Ang. åtgärder
för bekäm-
pande av olag-
lig tillverk-
ning och för-
säljning av
cvsdrycker
m. m.
(Forts.)

ene, så har man inte kunnat fälla honom, om man hos den andre påträffat t. ex. bränningsapparaten, har man icke kunnat fälla honom, samt om man hos den tredje påträffat brännvinet, har man icke heller kunnat fälla honom. Man har bland dessa lagbrytare praktiserat en slags *arbetsfördelning*: den ena sidan av brottet förövas t. ex. av herr Andersson, den andra sidan av herr Pettersson och den tredje sidan av herr Lundström, men isolerad kan man icke åtkomma någon av dem. Det är detta, som varit det svåra, när det gällt att komma denna trafik till livs, och därför måste vi ha denna lagstiftning, som föreslås i den kungl. propositionen och förordas av utskottet.

Jag vill gent emot herr Sävström säga, att när han insinuerar, att Kungl. Maj:ts proposition lades fram för att *förmildra* den ståndpunkt, som företrädes av motionärerna, han jagar på fel spår. I själva verket låg saken så, att vi inom utskottet *först* lade till rätta linjerna på det här sättet efter en ganska grundlig diskussion. Därvid var hela utskottet, på ett par undantag när, fullständigt ense om nödvändigheten att genomföra denna praktiska skillnad mellan dem, som framställde ett litet kvantum för eget behov, och dem, som yrkesmässigt bedriva denna trafik. Jag är alldeles övertygad därom, att det är en *överdrift* och att *måla skräckmålningar*, när man i likhet med herr Olsson i Rösta och herr Sävström förmenar, att ett bifall till utskottets hemställan skulle få till följd, att man *glorifierade* på något sätt hembränningen för eget behov, att man därigenom inskräpte i rättsmedvetandet, att det är icke så farligt, utan att det där kan man gärna syssla med. Allt det där talet faller för den enkla invändningen, som redan rests, nämligen att även med herrarnas ståndpunkt man ända tvingas praktiskt taget att göra denna åtskillnad. Ty antag, att herr Sävström sitter domare och skall döma två personer, varav den ene visar sig såsom en notorisk medlem av en lönnbrännarlaga, som bedriver denna lönnbränning för att få vinst, bedriver den yrkesmässigt, den andre har framställt en liter någon gång för egen räkning för att fylla på sitt behov men absolut icke för att tillhandagå någon annan! Vill herr Sävström då som domare sätta dessa båda i *samma* brottslingsklass, döma båda *lika hårt*? Ja, vill herr Sävström *icke* göra det, blir han tvungen att säga, att för den ene föreligga »förmildrande omständigheter», för den andre icke. Men var står då herr Sävström? Jo, *precis på samma ståndpunkt som utskottet*, bara med den skillnad, att utskottet vill utskryva i lagtexten, vad herr Sävström som domare i praktiken skulle nödgas tillämpa.

Jag får verkligen säga, att, när saken ligger på det sättet, från kammarens sida all tvekan bör vara borta. Vi måste se till, att denna lagstiftning går igenom och se till att få den så förnuftigt lagd, att man icke genom något toppridande på smådetaljer äventyrar det hela.

Jag tillåter mig därför, herr talman, att yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Sävström: Herr talman! Herr Engberg har erinrat om att andra kammaren vid ett annat tillfälle gick på en linje, som gjorde, att en reform i nykterhetsavseende föll i första kammaren. Ja, den sak, som då var framme, betraktades ju såsom en reform, men vi här i andra kammaren kunde icke vara med om att bifalla det yrkandet såsom det förelåg, utan vi ansågo, att vi hade full rätt att framställa vårt yrkande såsom vi gjorde. Vi anse, att om man vill föra fram den sak, som då var fråga om, så kan det göras nästkommande år; men då förmodar jag, att den kommer fram på annat sätt, vilket måste bli fallet, innan vi här vilja gå med på bifall. För övrigt är det väl icke sagt, att vad första kammaren säger alltid skall vara gällande i lagstiftningen.

Nu anser herr Engberg, att här skulle komma att gå på samma sätt, d. v. s. den här lagändringen skulle falla, om andra kammarens majoritet vore med på att stryka de här orden ur 30 §. Jag kan icke förstå, hur det egentligen skulle gå till. Jag förmodar, att det kommer att bli så, att riksdagen ändå beslutar i den här riktningen, även om reservationen skulle komma att bifallas i andra kammaren.

För övrigt vill jag säga det, att när det gäller sådana här saker, skulle jag nog mycket gärna vilja sätta min lit och tro till vad herr Engberg anför, men efter vad som förekommit i nykterhetsfrågan på senare tider och med anledning av hans ställning till densamma, anser jag, att denna ställning undergått en förändring från tidigare intagen ståndpunkt, och därför får herr Engberg ursäkta, att jag icke sätter så stor tillit till vad han säger.

Herr Igel instämde häruti.

Herr Pettersson i Södertälje: Herr talman! Jag för min del uppskattar herr Sävström högre än han tycks uppskatta herr Engberg. Jag anser sålunda herr Sävström vara en rättrådig man. Men just därför smärtar det mig, när han gör sig skyldig till den orättvisa insinuationen, att Kungl. Maj:ts syfte med den här propositionen skulle vara att försöka hjälpa lönbrännarna att komma billigare och lindrigare undan än enligt herr Sävströms motion. Jag kan icke förstå, hur herr Sävström kunnat komma på en sådan tanke. Det är visserligen sant, att enligt Kungl. Maj:ts förslag, som utskottet tillstyrkt, straffminimum är satt vid 100 kr. böter, under det att minimum enligt herr Sävströms motion stannar vid 400 kr.; jag vill dock erinra om att reservanterna i utskottet nöjt sig med detta lägre minimum. Men herr Sävström har totalt förbisett, att medan herr Sävström i sin motion stannar vid ett maximum av ett års fängelse — se sid. 2 i utskottsutlåtandet — har Kungl. Maj:ts förslag, som utskottet tillstyrkt, infört också straffarbete i straffskalan och stadgat ett maximum av ett års straffarbete. Under sådana förhållanden måste det betraktas såsom ohemult att komma med ett sådant påstående, som det herr Sävström här gjorde.

*Ang. åtgärder
för bekäm-
pande av olag-
lig tillverk-
ning och för-
säljning av
rusdrycker
m. m.
(Forts.)*

Ang. åtgärder
för bekäm-
pande av olag-
lig tillverk-
ning och för-
säljning av
rusdrycker
m. m.
(Forts.)

För övrigt vill jag meddela, att jag på nära håll haft tillfälle att se, att både chefen för finansdepartementet och hans kolleger varit synnerligen intresserade av denna fråga och verkligen satt in all kraft på att få fram den här propositionen så tidigt som möjligt, för att den skulle kunna av riksdagen behandlas.

Jag vill också erinra, att enligt Kungl. Maj:ts ursprungliga förslag meningen var att också skärpa bestämmelserna i ett par andra avseenden, särskilt med avseende å rätten att göra husrannsakan, men det förslaget släppte departementschefen på grund av kontrollstyrelsens invändningar däremot.

Det är alltså så långt ifrån att här föreligger ett försök att lindra det straff, herr Sävström tillämnat lönnbrännarna, att det tvärtom föreslås en avsevärd skärpning i detta straff.

Herr Engberg: Herr talman! Jag träffade häromdagen en av de talare, som uppträdde på herr Sävströms sida i denna debatt, och inmundigade tillsammans med honom en flaska pilsnerdricka. Vi kommo då att resonera om den ställning, som vederbörande intagit i debatten om pilsnerdricka i riksdagsrestaurangen. Han medgav att det var nog en humbugsartad ställning.

Herr Sävström, jag vill göra denna lilla erinran med anledning av herr Sävströms betyg åt undertecknad. Det är mig ingalunda en glädje att nödgas säga och säga det rent ut, att det finnes en nykterhetspolitik, som *skadar* den egna saken därför att den icke kan skilja det väsentliga från det oväsentliga, därför att den går efter schabloner, som många gånger leda till raka motsatsen mot vad man åsyftar. Jag vill säga herr Sävström, att jag aldrig ett ögonblick begärt, att han skall ha *mig* till auktoritet i denna fråga. Men jag vill också säga honom, att jag under åratals studerat denna fråga ganska grundligt och ärligt. Men jag hör icke till dem, som ett ögonblick äro rädda för att *revidera* sin uppfattning på de punkter, där jag funnit, att den icke är fullt hållbar. Den oppositionsställning jag gång på gång här i kammaren intagit gent emot herrarnas uppfattning, har betingats av min ärliga uppfattning, att herrarna varit inne på linjer, som varit *felaktiga*.

I övrigt är jag fullständigt överens med herrarna om, att vi måste göra allt vad vi kunna för att främja den sak, som ligger oss alla om hjärtat. Men det vill jag säga, att jag vill icke höra dessa insinuationer komma fram, att man, bara därför att man står i oppositionsställning mot herrarnas ståndpunkter, icke skall ha rätt att uttala sin speciella mening i en fråga.

Jag vill vidare betona, att om man skall gå med på en sänkning av litergränsen till två liter i månaden, varom vi snart få besluta, och samtidigt vill driva en politik i denna fråga, som stjälpur den, då vill jag se, hur ni komma att stå till svars inför edra samveten, när lönnbränningen kommer att florera värre än någonsin på grund av att man pressat ned tilldelningskvantum ända till bristningsgränsen. Vill ni verkligen ha en lagstiftning, så tag utskottets förslag, men vill ni stjälpur det hela, gå då den vägen, som herr

Sävström föreslagit, ty om utgången kan det icke råda någon tvekan efter det beslut, som första kammaren fattat.

Ang. åtgärder för bekämpande av olaglig tillverkning och försäljning av rusdrycker m. m.

(Forts.)

Herr Sävström: Jag vill bara framställa en fråga till herr Pettersson i Södertälje: Om kammaren bifaller reservationen, anser herr Pettersson då, att lagförslaget därmed har fallit?

Herr Pettersson i Södertälje. Jag ber att till svar på den framställda frågan få meddela, att jag icke anser lagförslaget fallet i och med ett bifall från kammarens sida till reservationen. Jag anser, att det i detta som i alla övriga fall är utskottets grundlagsenliga plikt att sammanjämka kamrarnas olika beslut, och jag anser icke det tekniskt omöjligt för utskottet att åstadkomma ett sammanjämningsförslag. Däremot anser jag det ingalunda säkert, att första kammaren går med på ett förslag sådant reservanterna vilja ha det, och i så fall torde hela förslaget därmed vara fallet.

Herr Olsson i Rösta. Det har såväl av utskottets ordförande som av herr Engberg framhållits, att det måste vara någon åtskillnad på straffen för dem, som bränna för eget behov, och dem, som sälja olagligt tillverkat brännvin. Denna åtskillnad kommer ju i alla fall att kunna göras, eftersom det blir domarens sak att betrakta det såsom förmildrande omständighet, om en person, som brutit mot denna förordning, tillverkat endast för eget behov. För övrigt kan det ju hända, att han fått några liter över, som han sålt, ehuru man icke kommit åt honom för detta.

Jag anser därför, att de skäl som framhållits för att man icke bör i lagtexten göra någon skillnad mellan den, som bränner för eget behov, och den, som bränner till avsalu, absolut icke hålla streck. Lagar och paragrafer kunna ju tolkas av jurister på olika sätt, men jag kan icke finna, att den tolkning, som givits av lagutskottets ordförande är riktig.

Jag ber att få vidhålla mitt yrkande.

Överläggningen förklarades härmed avslutad. Herr talmannen gav propositioner först på bifall till utskottets hemställan i förevarande punkt samt vidare på bifall till samma hemställan med den ändring i författningsförslaget, som föreslagits i den av herr K. Nilson m. fl. vid utlåtandet fogade reservationen; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja godkänd. Votering begärdes emellertid, till följd varav nu uppsattes, justerades och anslogs denna omröstningsproposition:

Den, som vill, att kammaren bifaller sammansatta bevillnings- och första lagutskottets hemställan i punkten 1) av utskottets förevarande utlåtande nr 2, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Ang. åtgärder
för bekäm-
pande av olag-
lig tillverk-
ning och för-
säljning av
rusdrycker
m. m.
(Forts.)

Vinner Nej, har kammaren bifallit utskottets berörda hemställan med den ändring i författningsförslaget, som föreslagits i den vid utlåtandet fogade, av herr K. A. Nilson m. fl. avgivna reservationen.

Voteringen utvisade 78 ja, men 80 nej, vid vilken utgång kam-
maren således bifallit utskottets hemställan med den ändring i 30 § av
författningsförslaget, som föreslagits i den vid utlåtandet av herr K.
A. Nilson m. fl. fogade reservationen.

Punkterna 2) och 3).

Vad utskottet hemställt bifölls.

§ 12.

Bankoutskottets härfpå föredragna utlåtande, nr 50, i anledning
av dels Kungl. Maj:ts proposition angående pensionsförbättring för
vid marinen anställda daglönare, dels ock en i ämnet väckt motion
m. m. blev av kammaren godkänt.

§ 13.

Ang.
pensionsför-
bättring och
pensioner åt
visst marinens
manskap.

Vidare förelåg till avgörande bankoutskottets utlåtande, nr 52, i
anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition angående beredande av
pensionsförbättring och pensioner åt visst marinens manskap, dels ock
en i ämnet väckt motion.

I en till riksdagen avlåten, till bankoutskottet hänvisad proposi-
tion, nr 375, hade Kungl. Maj:t, under återopande av propositionen
bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över sjöförsvärens ärenden för den 19
mars 1920. föreslagit riksdagen medgiva.

att till en var av i statsrådsprotokollet omförmäلت överårigt man-
skap finge från tiden för hans avsked av förslagsanslaget till pensione-
ring av flottans gemenskap utgå — utöver honom enligt gällande be-
stämmelser tillkommande pension och tilläggspension — ytterligare
tilläggspension med sådant belopp, att det sammanlagda pensionsbelop-
pet vid en tjänstetid av 20 år uppginge för manskap i 1:a lönegraden
till 800 kronor och för manskap i 2:a lönegraden till 700 kronor, samt
att pensionsbeloppet för varje fullt tjänstår utöver 20 höjdes för man-
skap i 1:a lönegraden med 20 kronor och i 2:a lönegraden med 15
kronor, dock med iakttagande att högsta sammanlagda pensionsbelop-
pet skulle utgöra i 1:a lönegraden 1.000 kronor och i 2:a lönegraden
850 kronor; samt

att till en var av i statsrådsprotokollet omförmälda, på grund av
sjukdom otjänstbara, men ännu i tjänst kvarstående personal även-
som till förre underofficerskorpralen C. F. Lundblad finge av samma
förslagsanslag utgå pension och tilläggspension till samma belopp och
enligt enahanda grunder, som nyss nämnts beträffande det överåriga
manskapet, att utgå till en var av ifrågavarande befattningshavare

från tiden för hans avsked, med undantag beträffande Lundblad, till vilken pensionsförmånerna skulle utgå från 1920 års ingång, med iakttagande därjämte att vederbörande pensionstagare vid avskedet skulle anses innehava minst 20 tjänstår samt att pensionsbeloppet i förekommande fall skulle minskas med det livräntebelopp, som kunde till vederbörande utgå på grund av bestämmelse i förordningen den 18 juni 1909 om ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring.

*Aug.
pensionsför
bättring och
pensioner åt
visst mariners
manskap.
(Forts.)*

I sammanhang med förevarande proposition hade utskottet till handling förehäft en inom andra kammaren av herrar *Leander* och *Jeppsson* väckt motion, nr 417, däri hemställdes, att riksdagen ville, med ändring av vad Kungl. Maj:t föreslagit, medgiva, att till envar av i statsrådsprotokollet omförmält överårigt manskap finge från tiden för hans avsked av förslagsanslaget till pensionering av flottans gemenskap utgå — utöver honom enligt gällande bestämmelser tillkommande pension och tilläggs pension — ytterligare tilläggs pension med sådant belopp, att det sammanlagda pensionsbeloppet vid en tjänstetid av 20 år uppginge för manskap i 1:a lönegraden till 800 kronor och för manskap i 2:a lönegraden till 750 kronor samt att pensionsbeloppet för varje fullt tjänstår utöver 20 höjdes för manskap i 1:a lönegraden med 20 kronor och i 2:a lönegraden med 15 kronor, dock med iakttagande att högsta sammanlagda pensionsbeloppet skulle utgöra i 1:a lönegraden 1,000 kronor och i 2:a lönegraden 900 kronor; samt

att till envar av i statsrådsprotokollet omförmälda, på grund av sjukdom otjänstbara, men ännu i tjänst kvarstående personal ävensom till förre underofficerskorpralen C. F. Lundblad finge från tid, som i propositionen bestämdes, utgå pension och tilläggs pension till samma belopp, som tillkomme underofficer av 3:e graden utan fyllnadspension men med pensionsförbättring, nämligen, om han vid början av det år, då avgången ägde rum, uppnått följande antal tjänstår:

mindre än 3	med	870 kronor
minst 3 och mindre än 6	»	1,000 »
» 6 » » » 9	»	1,120 »
» 9	»	1,250 »

därvid såsom tjänstår för beräkning av pensionsbeloppens storlek borde tillgodoräknas envar den tid, varunder han innehaft lön i 1:a lönegraden; samt

att i övrigt finge tillämpas de i Kungl. Maj:ts förevarande proposition föreslagna bestämmelser.

Utskottets hemställan innefattade, att riksdagen, med avslag å ovanberörda motion, måtte bifalla Kungl. Maj:ts framställning i ämnet.

Utskottets hemställan föredrogs. Därefter yttrade:

Herr *Leander*. Herr talman! Jag har tillåtit mig att jämte min länskamrat, herr *Jeppsson*, i en motion hemställa om en liten

Ang.
pensionsför-
bättring och
pensioner åt
vissl marinens
manskap.
(Forts.)

förhöjning av de belopp, som av Kungl. Maj:t upptagits för det manskap, som det här är fråga om. Våra anspråk äro ganska måttliga. Vi ha begärt, att för 25 överåriga underofficerskorpraler och korpraler skulle företagas en förhöjning i Kungl. Maj:ts förslag med blott 50 kronor per år, samt att för ifrågavarande 12 sjuka underofficerare och underofficerskorpraler skulle utgå en förhöjning av ungefär 100 eller 150 kronor per år beroende på deras olika tjänstetid.

De, som ha tagit del av Kungl. Maj:ts proposition, hava funnit, att många av dessa överåriga underofficerskorpraler och korpraler hava tjänat Kungl. Maj:t och kronan i 60 års tid. Emellertid är det ju bekant, att vid flottan finnas en sådan mängd grader och avlöningstyper, att det rent av är ett helt studium att sätta sig in i dessa saker.

Det manskap det här är fråga om, har avlagt underofficers-examen. På den tiden fanns det emellertid gott om underbefäl, och på grund härav uppmanades de att övergå till vissa yrken såsom segelsömnad, repslageri och andra yrken, men härigenom var också möjligheten för dem att bli befordrade utesluten. Åtskilliga av dem ha icke kommit upp i första lönegraden utan måst stanna kvar i andra lönegraden, när det skett en minskning av antalet befattningshavare i första graden inom de yrken, som de nu arbeta i.

Nu ha vi som nämnt begärt, att en höjning av 50 kronor skulle utgå i deras pension, så att de bleve jämställda med förmän och sjukvaktare, och erhöle samma förmåner som dessa, enligt det beslut kammaren nyss fattade beträffande bankoutskottets utlåtande nr 50. Man tycker ju då, att det är rimligt, att dessa, som tjänat så lång tid och som intagit en förmäns ställning, skulle bli likställda i pensionsavseende med förmän och sjukvaktare vid marinen. Om det bara nu vore möjligt att klargöra för herrarna dessa personers förhållanden, så är jag viss om att ingen skulle tveka att gå med på detta yrkande, som vi framställt i vår motion.

Beträffande sedan de sjuka underofficerskorpralerna, äro dessa allesammans berättigade att bli underofficerare, och åtskilliga av dem hade redan varit befordrade därtill, om icke sjukdomen kommit emellan. Nu äro de otjänstbara och måste avskedas. Direktionen för flottans pensionskassa och likaså flottans övriga myndigheter ha föreslagit ett vida högre pensionsbelopp än det som vi hemställt om i vår motion. Men statskontoret, som Kungl. Maj:t och även bankoutskottet följt, ha prutat ned beloppen rätt väsentligt. Nu gå vi motionärer en medelväg emellan flottans myndigheters förslag och Kungl. Maj:ts. Man kan väl ändå föreställa sig, att det skall kännas ganska hårt för dessa sjuka underofficerskorpraler att bli så där hårt behandlade. De äro medvetna om att de tjänat staten på bästa sätt; de ha åsamkat sig sin sjukdom under denna sin tjänstgöring, och så skola de till och med kanske få lida nød under de dagar, de ha kvar här på jorden, som för många av dem kanske icke bli så många, alldenstund tio av dem lida av tuberkulos, en

av lamhet och en av hjärtfel. Jag anser, att kammaren borde behjarta dessa mäns ställning, ty att vara sjuk är ju redan i och för sig svårt, men att sedan icke kunna få den uppmuntran, man anser sig ha förtjänat på grund av sitt arbete i statens tjänst utan få nöja sig med en ganska liten pension, det skulle ju vem som helst anse vara en ganska hård lott.

Jag skall därför, herr talman, tillåta mig att yrka avslag på utskottets hemställan och bifall till vår motion.

Herr *Jeppsson* instände häruti.

Herr *Kristensson*. Herr talman! Jag nödgas yrka bifall till utskottets hemställan. Hittills har ju, som också statskontoret i sitt utlåtande påpekat, den regeln gällt, att pensionen skall ställas i ett visst förhållande till den befattning vederbörande haft, då han tjänstgjorde. Genom bifall till herr *Leanders* motion skulle detta förhållande brytas ifråga om marinen, och dessa personer skulle pensioneras i en högre lönegrad än den, till vilken de på grund av omständigheterna kunnat erhålla befordran, och ett sådant avsteg ifrån den nämnda principen har synts statskontoret och Kungl. Maj:t så betänkligt, att ingendera av dessa myndigheter kunnat biträda förslaget därom. Likaledes har det utskott, som nu behandlat denna sak, enhälligt kommit till alldeles samma uppfattning.

För att i någon mån rätta till eller måhända ge en viss belysning åt det problem, som den föregående talaren här rullade upp, vill jag erinra om att det är på grund av billighetsskäl, som dessa personer dock ha beretts denna pension. Vidare har ju Kungl. Maj:t i år föreslagit höjda grunder för utgåendet av dyrtidstillägg, och om jag icke misstar mig allt för mycket, torde riksdagen komma att för dessa pensionärer höja detta utöver vad Kungl. Maj:t föreslagit. Dessutom har ju utskottet i ett annat utlåtande, som föreligger till behandling i dag, gjort ett principuttalande om att alla de, som ha låg pension, böra få en allmän pensionsreglering, oavsett dyrtidstillägget, och då torde dessa personer också, därest riksdagen går med på det uttalande, utskottet där gjort, komma i åtnjutande av en sådan förhöjning.

Då alla dessa omständigheter läggas tillsammans, tror jag, man icke kan säga, att det icke här ändå göres åtskilligt för dem, som det här är fråga om. Men framför allt gäller det emellertid, att utskottet icke kan bryta emot den princip, som hittills varit gällande, nämligen att pension skall stå i ett visst förhållande till den tjänsteställning och de avlöningsförmåner, vederbörande haft, och att man icke kan pensionera dem i högre grad än den, de innehaft.

Under sådana förhållanden ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr *Leander*: Jag vill endast erinra om, att det här gäller en särskild klass. Dels är det överåriga, och de komma ju aldrig

*Ang.
pensionsför-
bättring och
pensioner åt
älsst marinens
manskap.
(Forts.)*

*Ang.
pensionsför-
bättring och
pensioner åt
visst marinens
manskap.
(Porta.)*

tillbaka, så att man behöver ju i det fallet icke frukta några farliga konsekvenser. Vidare är det ju sjuka, som under sin tjänstgöring åsamkat sig sina sjukdomar, och det skall väl icke heller bli så synnerligen många. Även om det blir pensionsförhöjning för pensionärer i gemen, komma nog aldrig dessa pensionärer i åtnjutande därav, det kan man vara förvissad om. De hinna nog att dö innan den dagen, och på grund härav borde man väl särskilt behjarta deras rätt prekära ställning och söka att uppmuntra dem i någon mån.

Jag vidhåller på grund härav mitt yrkande om bifall till motionen.

Vidare anfördes ej. Efter av herr talmannen givna propositioner å de under överläggningen förekomna yrkandena biföll kammaren utskottets hemställan.

§ 14.

*Ang. ändring
i lagen om försäkring för olycksfall i arbete.*

Vid föredragning härpå av andra lagutskottets utlåtande, nr 32, i anledning av väckta motioner om sådana ändringar i lagen om försäkring för olycksfall i arbete, att försäkring enligt lagen må äga rum endast i riks försäkringsanstalten, begärdes ordet av

Herr Johansson i Vittinge, som yttrade: Herr talman, mina herrar! Ehuru jag har deltagit i utskottets behandling av denna fråga angående dessa båda motioner och där icke funnit anledning att reservera mig emot det beslut, utskottet fattat, vill jag här säga några ord med anledning av detsamma.

Den som något närmare känner till dessa olika försäkringsbolag och den konkurrens, som gör sig gällande emellan statens olycksfallsförsäkring och de enskilda bolagen, inser ju ganska lätt, huru behövt det vore att få dessa förhållanden ordnade på ett helt annat sätt, än de nu äro. Vi veta ju, huru statens anstalt i detta fall måste föra en hel del statistik, som naturligtvis de enskilda bolagen ha en viss nytta av.

Om vi se på denna frågas utveckling och huru den därunder gestaltat sig, se vi ju också, att redan 1888, då den första utredningen förelåg, denna arbetsförsäkringskommitté enhälligt ansåg, att det skulle inrättas en riks försäkringsanstalt och att endast staten skulle ha rätt att handhava densamma, så att denna verksamhet således icke skulle få komma i enskilda bolags händer. Detta kommitténs utlåtande var enhälligt, och man kan ju icke säga, att denna kommitté var ensidigt sammansatt, emedan även en hel del näringsidkare voro medlemmar i densamma.

Om vi nu vidare granska de bilagor A—F, som finnas bifogade utskottets utlåtande, se vi ju, hurusom dessa olika enskilda bolag göra gällande, att försäkring hos de enskilda bolagen medför stora fördelar framför försäkring hos statens anstalt. Att detta icke kan vara förenligt med fördel för den stora allmänheten, där-

om kunna vi nog alla vara överens, ehuru väl det kanske nu skulle möta större svårigheter att få det samlat på en hand, nämligen statens, än som skulle ha varit förhållandet, om det skett från början, när lagen år 1916 antogs. Vi veta ju, hur vid lagens antagande inom vederbörande riksdagsutskott en reservation avgavs av herrar Branting, Daniel Persson, Herman Lindqvist och Holmström, vilka yrkade, att försäkring endast skulle ske inom riksförsäkringsanstalten, och andra kammaren beslöt också i enlighet med denna reservation. Som kamrarna då stannade i olika beslut, så berodde det på sammanjämkning, att förhållandena blevo sådana som de nu äro.

Dessa motioner framfördes redan vid 1919 års riksdag men avslogos. Det har naturligtvis varit svårt för utskottet att nu yrka bifall till motionerna, när saken ligger under ytterligare utredning. Det är ju helt naturligt, att en del saker och ting behöva utredas, men det får dock icke stanna vid endast utredning. Det är en hel del reformkrav, som bara utredas och utredas, och sedan dröjer det årtal innan det blir något resultat. Utredningar kan det icke vara annat än gott att säga om, men i detta fall har det varit utredning i mer än 20 år, och jag anser, att någon utredning nu inte längre skulle kunna behövas för att fatta beslut i denna fråga. Vid lagens stiftande yttrade sig regeringen i saken, och riksdagen har flera gånger förut haft saken före, och därför har, kan man säga, beslut många gånger fattats i denna sak, ehuru väl de icke lett till det resultat, som man skulle kunnat önska. Jag tror inte heller, att det blir lättare att fatta beslut nästa gång än nu. Det är emellertid nödvändigt, att vi därför redan nu framhålla den stora vikten och betydelsen av att denna fråga forceras så att utredningen blir klar så tidigt, att frågan redan nästkommande år kan komma före på nytt och då i anledning av en kungl. proposition i ämnet. Ty jag tror, för min del, att det är nödvändigt, att något göres för frågans snara lösning.

Jag skall emellertid, herr talman, icke göra något yrkande.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

§ 15.

Föredrogos vart för sig andra lagutskottets utlåtanden:

nr 33, i anledning av väckt motion om viss ändring i de uti lagen om försäkring för olycksfall i arbete intagna bestämmelser om vilka personer äro att anse såsom arbetare enligt nämnda lag; och

nr 34, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av § 8 i lagen angående anskaffande av hästar och fordon för krigsmaktens ställande på krigsfot (hästutskrivningslagen den 2 juli 1915).

Kammaren biföll vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

*Ang. ändring
i lagen om för-
säkring för
olycksfall i
arbete.*
(Forts.)

§ 16.

Ang. ändring
i förordningen
om automobil-
trafik.

Därnäst i ordningen var å föredragningslistan uppfört andra lagutskottets utlåtande, nr 35, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse i vissa delar av förordningen den 30 juni 1916 om automobiltrafik, dels ock i anledning därav väckta motioner.

Genom en den 27 februari 1920 dagtecknad proposition, nr 179, vilken hänvisats till lagutskott och behandlats av andra lagutskottet, hade Kungl. Maj:t, under återopande av propositionen bilagda utdrag av statsrådsprotokollet, begärt riksdagens yttrande över propositionen bifogat förslag till förordning om ändrad lydelse i vissa delar av förordningen den 30 juni 1916 om automobiltrafik.

I sammanhang med berörda proposition hade utskottet till behandling förhaft följande i anledning av densamma väckta, lika lydande motioner, nämligen nr 250 i första kammaren av herr *Oskar Erikson* och nr 356 i andra kammaren av herr *Alvin*.

Utskottet hemställde,

A) att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anmäla, att riksdagen i anledning av det riksdagen för yttrande underställda förslaget till förordning om ändrad lydelse i vissa delar av förordningen den 30 juni 1916 om automobiltrafik ävensom de i ämnet väckta motionerna ansett, att nämnda förordning borde avfattas i enlighet med ett vid punkten fogat förslag;

B) att motionerna I: 250 och II: 356, i den mån de icke kunde anses besvarade genom vad utskottet under A) hemställt, icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda; samt

C) att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t ville anhålla, att Kungl. Maj:t måtte verkställa utredning rörande en allmän revision av förordningen den 30 juni 1916 om automobiltrafik samt snarast möjligt till riksdagen inkomma med de förslag, vartill denna utredning kunde giva anledning.

Reservationer hade likväl avgivits:

av herrar *Westman*, *Hagman* och *Johansson* i Sollefteå i fråga om § 43 mom. 1; samt

av herrar *Sigfrid Hansson*, *Hagman* och *Johansson* i Sollefteå beträffande § 12 mom. 3 och § 16 mom. 4.

Sedan herr talmannen anmält ärendet till handläggning, begärdes ordet av

Herr von *Sneidern*, som yttrade: Jag hemställer, att detta utskottsutlåtande föredrages på så sätt, att författningsförslaget först föredrages paragrafvis, att vid den första paragraf, där diskussion uppstår, förslaget i sin helhet må diskuteras, att författningsförslagets text icke behöver uppläsas och att, när författnings-

förslaget är genomgånget, utskottets hemställan i de olika punkterna föredrages.

*Ang. ändring
i förordningen
om automobil-
trafik.*

(Forts.)

Denna hemställan bifölles.

Punkten A).

Författningsförslaget.

§ 1 mom. 1.

Godkändes.

För § 2 hade utskottet i likhet med Kungl. Maj:t föreslagit följande lydelse:

§ 2.

Mom. 1. För verkställande av besiktning och annan förrättning, som i denna förordning avses, skola Konungens befallningshavande, var för sitt län, förordna erforderligt antal besiktningsmän. Dylikt förordnande meddelas varje gång för en tid av tre år. Avgår besiktningsman före utgången av den för honom bestämda tjänstgöringstid, utses ny besiktningsman för den återstående tiden. Ända att tid, för vilken besiktningsman blivit utsedd, ej gått till ända, må, när skäl där- till förekommer, för honom meddelat förordnande återkallas.

Besiktningsman — — — — — automobiltrafik.

Konungens — — — — — intagas.

Avgår — — — — — sätt.

Instruktion för besiktningsmännen utfärdas av Konungen.

Mom. 2. Inseende över samtliga besiktningsmännen i riket utövas av en av Konungen tillsatt inspektör, vilken har att fullgöra de åligganden, som närmare bestämmas i en för honom av Konungen utfärdad instruktion.

Konungens befallningshavande har att, innan förordnande för besiktningsmän meddelas, inhämta yttrande i ärendet av inspektören samt, då besiktningsman förordnats eller entledigats, därom lämna inspektören underrättelse.

Efter föredragning av paragrafen yttrade:

Herr Olsson i Rösta: Herr talman! Då denna proposition framlades, avgavs samtidigt en proposition nr 180 angående inrättande av en automobilinspektörstjänst. Därvid avgåvos både i första och andra kammaren motioner men endast i anledning av den senare propositionen, vadan de ha gått till statsutskottet. Lagutskottet har därför icke haft till behandling någon motion i nämnda ärende. Jag skall emellertid, då jag har en annan uppfattning än utskottet med avseende å andra paragrafen, be att nu få säga några ord.

Under krigets lopp och med tilltagande bensinbrist minskade automobiltrafiken långsamt men säkert i omfattning för att under

Ang. ändring
i förordningen
om automobil-
trafik.
(Forts.)

1918 nedgå till ett minimum, som närmade sig noll. I jämna steg härmed ändrade trafiken karaktär och återtog sin egenart från den lugna tiden, innan automobilerna vunnit den ställning de hade vid krigets början. Samtidigt härmed ändrades också allmänhetens uppträdande; den klev ned från trottoaren och vandrade åter med en känsla av trygghet på körbanorna, och detta förhållande hann fortsätta så länge, att det övergick till vana. Efter fredsslutet ändrades dessa förhållanden med stor hastighet. Sådan import, som rörde automobilväsendet, hörde i allmänhet till den, i vilken lättningen hastigast och fullständigast ägde rum. Automobilismens nödtvungna inskränkningar, vilka icke hade några andra orsaker än dessa, bortföll därför med ens, och vi ha även alla haft tillfälle att iakttaga den häftighet, med vilken automobilismen på grund härav återtog sin gamla ställning.

Följden härav blev, att fotgängarna åter fingo lov att köras upp på trottoaren och ordningsmakten ta ledningen för ordnande av snabbare trafik. Dessa förhållanden ha haft till följd trafikolyckor, vilka i påfallande omfattning uppträdde i början av den inträdda lättningen efter kriget. Dessa väckte särskilt uppseende, därför att man på grund av det förut rådande stora trafiklugnet varit i så hög grad förskonad från desamma. Som naturligt är, voro begreppen om orsak och verkan icke fullt klara för den stora allmänheten, som med sin känslighet för både verkliga och föremåls trakasserier kraftigt reagerade mot denna s. k. »bilterror».

För att lugna allmänheten tillgrep man det medel, som alltid tillgripes i dylika fall. Man tillsatte en kommission. Lyckligtvis fick denna kommission en praktisk uppgift förutom den att lugna allmänheten, ty denna har redan lugnat sig själv, kommissionen förutan. Denna dess praktiska uppgift var att åstadkomma en modernisering av automobilförordningen. Kommissionen beslöt därjämte bland annat att föreslå anställandet av särskild automobilinspektör — en ny ämbetsman.

Det är mot lämpligheten av denna inspektörsbefattning man måste resa de allvarligaste tvivel. På sakkunnigt trafiktekniskt håll inom Svenska teknologföreningens avdelning för väg- och vattenbyggnadskonst har detta förslag varit utsatt för hård kritik. Utom förslaget lösliga karaktär och bristande effektivitet har med skärpa framhållits, att, med de arbetsuppgifter man velat skapa åt ifrågavarande inspektör, det endast kan vara fråga om en kort tidrymd, innan man måste ge honom medhjälpare och biträden m. m. eller med andra ord att denna befattning i själva verket kan anses som inkörsporten till ett nytt ämbetsverk.

Och det skall behövas mycket naivitet eller stor fördomsfrihet för att vilja förneka detta. Man behöver endast läsa det instruktionsförslag, som har avseende på nämnda inspektör, för att begripa detta. Hans verksamhet skall icke endast sträcka sig över hela landet och omfatta tjänst hos samtliga länsstyrelser. Han skall dessutom inom väg- och vattenbyggnadsstyrelsen handlägga alla automobilärenden. Han skall vidare vara närmaste förman för

landets hundratals i dess olika delar spridda besiktningsmän och sålunda bli en ny topp över dessa utöver den de redan ha i landsstaten och civildepartementet med dess tillgång till sakkunniga tekniska ämbetsverk. Slutligen är han den, som officiellt skall »med uppmärksamhet följa utvecklingen av automobiltrafiken och därmed sammanhängande förhållanden med särskilt hänsyn till den allmänna trafiksäkerhetens betryggande». Och han äger till yttermera visso rätt att utöva enskild verksamhet, att döma av de obetydliga inskränkningar därutinnan, som återfinnas i instruktionen.

*Äng. ändring
i förordningen
om automobil-
trafik.
(Forts.)*

Det är fast otroligt, att detta organisatoriska hugskott har kunnat vinna medverkan på ansvarigt håll. Tydligt har det dock skett med tvekan, åtminstone kan man tyda det så, då regeringen nedsatt den föreslagna lönen för denne så mångsysslade inspektör till ungefär halva beloppet.

Vill man skydda gatu- och landsvägstrafiken, bör man börja i rätt ända, d. v. s. där denna trafik genom sin intensitet och sina faror kräver ett direkt ingripande. För närvarande kan detta sägas vara fallet här i Stockholm. Och jag har från sakkunnigt håll inom väg- och vattenbyggnadskåren hört att önskemål framhållits, att polismyndigheten, som alltid måste bli den, vilken handhar gatutrafikens praktiska övervakande och inspektion, om möjligt i Stockholm erhöles en tjänsteman, som kunde mera helt ägna sig åt trafikfrågorna. Här är tydligen den rätta uppslagsändan. Där föreligger ett verkligt och ej konstgjort behov, och där kan i rikets svåraste gatutrafikområde erfarenhet inhämtas för utredningen av ifrågavarande trafiklag, varigenom så småningom en verklig grund kan fås att bygga vidare på. När den stora och nödvändiga trafikreformen vidtages i samband med den länge väntade väglagens reformering och omläggning kan man då i stället för denna, på fel tid och plats infogade automobilinspektion, som för en modern väglagstiftning ändå torde bliva ofrånkomlig, naturligt ansluta en vägtrafikinspektion.

Ingen fara föreligger, och det vore därför underligt, om man icke skulle avvakta sistnämnda reform, innan man lägger sig till med en institution, som tydligen ej har samband med en sund utveckling.

På grund av vad jag sålunda anført, skall jag be att få yrka avslag å 2 mom. i 2 § av nu ifrågavarande förordning samt att i överensstämmelse härmed beteckningen mom. 1 vid återstående delen av 2 § uteslutes.

Herr von Sneidern: Herr talman, mina herrar! Jag har verkligen svårt att tro, att den starka oro, varom den siste talaren yttrade sig, verkligen skulle sträcka sig så långt, som han föreställde sig. Jag undrar, om den inte egentligen har sin bostad hos vissa norrländska automobilägare, som av okänd anledning gripts av en viss förskräckelse för denne nye inspektör.

Jag tror man helt och hållet missuppfattar uppgiften för och

Ang. ändring
i förordningen
om automobil-
trafik.

(Forts.)

avsikten med denne inspektör. Man vill ju icke fränkänna betydelsen av att dock vissa ordningsföreskrifter gällande automobilväsendet finnas. Man har nu under en följd av år sedan 1916 haft en automobillag, och den går i riktning av att göra synnerligen avsevärda inskränkningar med avseende på ett klokt användande av automobil. Vi ha där mycket stränga bestämmelser rörande hastigheten; det är något av det allra viktigaste i denna lag. Detta träffar alla som föra automobil, oberoende av deras kompetens och skicklighet. Dessa bestämmelser äro av den art, att de praktiskt icke, sådana nu en gång automobilerna och, jag kan säga, människorna äro beskaffade, kunna tillämpas. Men däremot om det inträffar någon olyckshändelse, drages lagen fram, och då bötfälles personen i fråga till ingen nytta, kan man säga. Dessa bestämmelser vill man nu så småningom lyfta på. Man har ej gjort det i den förordning, som nu framlägges, ty man har icke här gått in på andra än några mera speciella frågor, som alldeles särskilt tilldragit sig uppmärksamhet. Men i den stora revision, som redan propositionen förebådar, och i fråga om vilken utskottet särskilt anhållit, att den måtte komma så snart som möjligt, har man tagit sikte på detta.

Då man lättar på en del sådana bestämmelser, som faktiskt icke kunna tillämpas, vill man i stället se till, att det blir en mer noggrann prövning av dem, som verkligen hava tillstånd att föra automobiler. Ett led i detta strävande utgör denne inspektör, som nu skulle tillsättas. Han har till uppgift bland annat att se till, att Konungens befallningshavande tillsätta lämpliga besiktningsmän. Dessa besiktningsmän å sin sida hava till uppgift att pröva dels det material, som skall användas, och dels dem, som skola hava tillstånd att föra automobil. Konungens befallningshavande, veta vi, hava icke tillgång till någon sakkunskap på området, och då kan det vara synnerligen lämpligt, att sådan sakkunskap verkligen finns, till vilken Konungens befallningshavande vid utseendet av dessa besiktningsmän har att vända sig. Konungens befallningshavande äro, som vi veta, 24 till antalet; lägga vi härtill överståthållareämbetet här i Stockholm, så få vi 25 olika myndigheter, som ha att handhava dessa ärenden. Då kan det väl vara synnerligen lämpligt, att det åstadkommes någon enhetlighet på detta område, och denna enhetlighet är avsedd att åstadkommas genom denna nya tjänsteman.

Vidare finnes ett behov av denna person i väg- och vattenbyggnadsstyrelsen. Styrelsen har i avgivet utlåtande påpekat, att styrelsen, som är den myndighet, denne inspektör skulle anknytas till, har för behandling av ärenden, som röra automobilväsendet, behov av tillgång till en person sådan som denne inspektör. Jag tror därför, att han har en faktisk uppgift att fylla. Han var förordad av kommittén och har förordats av Konungens befallningshavande, som yttrat sig i frågan. Han har vidare tillstyrkts i den kungl. propositionen, och han har även vunnit understöd i det utskottsutlåtande, som vi nu hava till behandling. Ingen reserva-

tion på denna punkt föreligger. Skräckmålningen med avseende på utvecklingen av ett helt ämbetsverk, vars början skulle vara denne inspektör, tror jag är en fullkomlig svartmålning av den siste ärade talaren.

Ang. ändring
i förordningen
om automobil-
trafik.

(Forts.)

Slutligen ber jag att få påpeka, att utskottet för sin del har yttrat, att det anser, att avlöningen till denne inspektör, i likhet med vad som äger rum med en del inspektörer på andra områden, skall så ordnas, att densamme icke blir en direkt statsutgift utan lägges på automobilväsendet självt genom uttagande av avgifter för registrering av bilar eller på liknande sätt.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Carlsson i Frosterud: Herr talman! Vid behandlingen inom andra lagutskottet av detta lagförslag har jag för min del icke kunnat biträda den bestämmelsen, som innefattas i mom. 2 av 2 §. Jag har vid denna behandling framställt samma yrkande som här nu gjorts av herr Olsson i Rösta, men då jag inom utskottet intog den ställningen, gjorde jag det icke av det skäl, som lagutskottets ärade ordförande angav såsom skäl för den förste talarens uppträdande, nämligen såsom varande automobilägare i Norrland, utan jag anlade en rent saklig synpunkt på denna fråga.

Nu är förhållandet, som man av betänkandet torde finna, att vid justeringen i utskottet av detta betänkande jag var förhindrad deltaga, varför jag icke varit i tillfälle reservera mig på denna punkt. Då emellertid nu frågan här bragts på tal, har jag ansett mig böra inför kammaren tillkännagiva, att jag för min del också hyser den uppfattning, som herr Olsson i Rösta här gav uttryck åt, nämligen att det är skäligen gagnlöst och onödigt att inrätta denna nya statstjänst.

Jag vill påminna om, att den revision av automobilförordningen, som vi nu hålla på att behandla, utgör endast ett provisorium för kortast möjliga tid, alldenstund utskottet självt har i sitt betänkande under punkt C) framställt yrkande om att Kungl. Maj:t måtte verkställa utredning angående en allmän revision av automobilstadgan i hela dess vidd och snarast möjligt till riksdagen inkomma med förslag i saken.

De bestämmelser, som vi nu här gå att fastställa, äro ju sålunda enligt utskottets mening icke avsedda att bli gällande för någon längre tid, utan det kan bli ändringar både i det ena och det andra avseendet. Om man sålunda har utsikt att inom nära tid få upp frågan till behandling i hela dess vidd, synes det sålunda vara skäligen onödigt att på förhand binda sig för att inrätta en ny statstjänst.

Denna inspektörsbefattning skulle ju anordnas såsom en särskild byrå i väg- och vattenbyggnadsstyrelsen. Det ser ju mycket anspråkslöst ut detta, isynnerhet med det lilla anslagsbelopp, Kungl. Maj:t för närvarande har äskat för ändamålet. Men jag vill påpeka, att i den kungl. propositionen dock anges, att för-

Ang. ändring i förordningen om automobiltrafik. (Forts.)

utom den lön av 7,800 kronor, som är föreslagen, skall utgå löneförbättring enligt särskilt gällande bestämmelser förutom det dyrtidstillägg, som i allmänhet utgår till statstjänstemän, så länge sådant utgår. Kostnaden för själva lönen stannar sålunda icke vid dessa anspråkslösa 7,800 kronor, utan siffran lär nog fördubblas och kanske gå vida därutöver. Men dessutom skall ju denne inspektör, ifall han skall ha någon uppgift att fylla, verkställa inspektionsresor för att se till, att besiktningsmännen i landet sköta sig, och för detta skall han ha visst dagtraktamente samt ersättning för resekostnader. Det rör sig sålunda om ett rätt avsevärt belopp.

Jag vill dessutom påpeka, att en byrå inom ett centralt ämbetsverk, som denna byrå skall bli, väl icke kan förläggas på gatan; det fordras nog lokalutrymme, och sådant kostar i vår tid pengar. Vidare torde det väl vara få byråchefer i vårt land, som åtnöja sig med att själva personligen utföra alla inom en byrå, sådan som denna, förekommande göromål. Jag förmodar, att så snart en sådan byrå blir inrättad, det kommer att erfordras såväl en sekreterare som en hel rad av biträden. Den grundlön, som här föreslås för själva inspektören, är sålunda endast en bagatell av hela den sammanlagda kostnad, som kommer att förorsakas statsverket.

Då ställer sig för mig den frågan: Kan denne inspektör verkligen ha en sådan uppgift att fylla, att man bör tillsätta en sådan med därav följande konsekvenser? Då jag nu ser, vilka uppgifter denne inspektör skulle få sig förelagda, kan jag icke anse, att genom inrättandet av denna statstjänst en enda av de i vårt land förekommande bilolyckorna skulle kunna förekommas. Det är ju nämligen så, att bilolyckorna ske ute i trafiken, i städerna på gatorna och ute på landet på landsvägarna. Denne statstjänsteman, som skulle övervaka allt detta, sitter på sin byrå i Stockholm och kan däråt ingenting göra. Bilolyckorna förorsakas nog inte av att de, som köra bilar, i allmänhet äro inkompetenta att sköta sitt fordon, utan de bero nog på överdådlig framfart, och denna förekommer i allra största omfattning ute på landsvägarna. Där har man inte ens den i städerna befintliga polismakten som ordningens upprätthållare, utan därute på landet får man tillämpa självbevarelsesregeln: Rädde sig den som kan! — Kan man inte det, blir man överkörd, och det hjälper inte, att man har en inspektör i Stockholm till förekommande av bilolyckor. Vad som denne inspektör innerst skulle åstadkomma, skulle vara att genom sin verksamhet ute i den allmänna trafiken dock kunna åstadkomma en minskning i olyckornas antal. Ett sådant resultat torde enligt mitt förmenande icke genom inrättandet av en inspektörsbefattning kunna åstadkommas.

Det skulle kunna sägas mycket i denna sak angående det opraktiska och olämpliga i att föreställa sig, att denne centrale inspektör skulle kunna åstadkomma något underverk. Men då vi ha så många ärenden på föredragningslistan, vill jag icke längre

upptaga tiden. Jag vill inskränka mig till att i likhet med herr Olsson i Röstta yrka på att 2 mom. i 2 § måtte ur lagen utgå. Vi få sedan se vad det reviderade förslaget kommer att innehålla, och om förhållandena då äro sådana, att det anses nödigt och nyttigt, inrätta en dylik tjänst. För närvarande anser jag den icke vara av behovet påkallad och ej heller praktiskt lämplig.

Jag yrkar sålunda, herr talman, att 2 mom. i 2 § utgå.

Herr Olsson i Röstta: Herr talman! Då utskottets ordförande ville göra troligt, att det var enskilda automobilägares i Norrland intresse att någon automobilinspektör ej skall anställas, så förstår jag mycket väl varför han kommit till den slutsatsen. Det är naturligtvis av den anledningen, att de motioner som framlagts, som jag förut påpekat gått till statsutskottet äro underskrivna av norrlänningar. Men det är nog icke enskilda intressen, som ha dikterat dessa motioner, utan det är tanken på nämnda ämbetsverks kostnader för staten.

Vidare skall jag be att få säga, att det föreligger även intressen på andra håll. Ifrån en kapten i väg- och vattenbyggnadsstyrelsen har jag fått ett uttalande, som visar, att den kåren icke är så enhällig, som herr ordföranden har gjort gällande. Han framhåller nämligen: »Vill man hjälpa väg- och vattenbyggnadsstyrelsen med dess obestyrkta automobilbekymmer, bör det räcka med ett anslag till en extra föredragande i automobilärenden eller någon liknande billig åtgärd, som Kungl. Maj:t kan vidtaga. En sådan åtgärd torde vara fullt effektiv och därtill stå i bättre överensstämmelse med den kända omständigheten, att väg- och vattenbyggnadsstyrelsen befinner sig inför en inom fackkretsar länge påkallad och i samband med den ovanberörda väglagsreformen väntad omorganisation.» Jag har velat citera dessa ord för att påvisa, att det finns ett intresse även på högsta ort. Och han sade, att det är nämnda ämbetsverk som kommer att få denna byrå, och det ansåg han icke lämpligt.

Jag vill ytterligare betona, att det är just ur kostnadssynpunkt beträffande detta nya ämbetsverk, som jag anser, att vi icke f. n. böra bifalla denne bilinspektör utan vänta, tills en bättre utredning förefinnes.

Jag vidhåller mitt yrkande.

Herr Hagman: Herr talman, mina herrar! Det utlåtande, som här föreligger från andra lagutskottet, avser ju endast att vara riksdagens yttrande med anledning av att sådant har begärts av Kungl. Maj:t över förslaget till automobilförordning. I detta förslag äro upptagna bestämmelser även om den inspektör, som omnämnes i 2 §. När jag för min del vid behandlingen av spörsmålet härom i utskottet har biträtt utskottets föreliggande förslag till yttrande, så skall jag be att med några ord få angiva skälen härtill.

Det är ju så, att ingen bestrider behovet av att på detta om-

Ang. ändring
i förordningen
om automobil-
trafik.
(Forts.)

Ang. ändring
i förordningen
om automobil-
trafik.
(Forts.)

råde av vårt kommunikationsväsende använda sig av mera skärpta bestämmelser, än som gälla för fordon i allmänhet. Ingen har bestritt, att den, som skall tillerkännas rätt att föra automobil, skall få denna rätt först efter genomgången provningskurs och efter erhållande av tillstånd i form av ett körkort. När det då är så, att dessa körkort utlämnas på det sättet, att varje länsstyrelse anställer besiktningsmän, som genomgå en viss utbildning och sedermera taga under behandling de adepter, som skola bli kunniga att köra automobil, så förstår man ju, att provningen av dessas färdighet kommer att bli olika i olika delar av vårt land. Det har under behandlingen av frågan i utskottet upplysts, att i Stockholm finns det för närvarande fyra dylika besiktningsmän, och att dessa besiktningsmän äro ganska olika anlitade beroende därpå, att de tillämpa olika skärpa vid provning av dem, som begära att erhålla körkort. Och det har sagts, att särskilt en av dem är synnerligen hårt anlitad, därför att han är synnerligen liberal beträffande beviljande av körkort, under det att de andra äro så mycket strängare, och därför vänder man sig icke till dem. Det är uppenbart, synes det mig, att när man har en sådan decentraliserad ordning för körkortens utlämnande, så finus det starka skäl för att få till stånd någon central myndighet, som tillser, att bestämmelserna bli någonlunda likartade vid denna provning över hela landet, så att det icke skall gå betydligt lättare att få körkort t. ex. i Värmland än i Stockholm och tvärtom. Därför har jag trott, att det förelåg ett verkligt sakligt behov att få till stånd en dylik inspektör, då därtill kommer, att automobilväsendet självt bör bekosta denna anordning och det därför icke behöver medföra dessa utgifter för statsverket, som herr Olsson i Rösta här ansett tala emot ett godkännande av denne inspektör.

Denne inspektör skulle ju vidare utöver de befogenheter, som enligt vad här i dag upplysts, skulle tillerkännas honom, se till, att dessa besiktningsmän noggrant iakttaga den för dem gällande instruktionen. Och han skulle också äga befogenhet att föreslå Konungens befallningshavande att indraga den fullmakt, som dessa besiktningsmän erhållit, där de icke på ett korrekt sätt efterleva denna instruktion. Vidare skulle han med råd och upplysningar tillhandagå sådana anstalter och lärare, som yrkesmässigt meddela undervisning för utbildning av automobilförare o. s. v. Särskilt på detta sista område, nämligen utbildning av automobilförare, har det också i utskottet upplysts, att det tillämpas rätt divergerande principer för denna utbildning nämligen på det sättet, att somliga skolor av privat karaktär äro synnerligen måna om att utbilda så många som möjligt, och det är uppenbart, att ju fortare dessa skola utbildas och ju större antal, som där kommer att utbildas, desto sämre blir utbildningen. Och om det nu är ett verkligt behov, att dessa som erhålla körkort och därigenom rätt att föra automobil i vårt land, också äro kvalificerade för denna uppgift, synes det mig utan vidare klart, att det är behöfligt,

att man får till stånd denna centrala myndighet, som tillser, att de bestämmelser, som gälla på detta område, efterlevas och att var och en, som erhåller körkort, verkligen också i kraft härav är kvalificerad för denna uppgift.

*Ang. ändring
i förordningen
om automobil-
trafik.*

(Forts.)

När härtill kommer, som jag förut anförde, att det bör kunna läggas så, att det icke blir någon särskild kostnad för statsverket, utan automobilväsendet självt får betala denna nödvändiga inspektör, så har jag ansett de farhågor som uttalats här i dag, överdrivna, och jag tillåter mig därför, herr talman, att yrka bifall till utskottets hemställan på denna punkt.

Herr Sommelius: Herr talman! Jag skall be att helt kort få tillkännagiva min uppfattning i detta ärende beträffande bilinspektörens tillsättande enligt 2 §.

Jag fruktar, att denne inspektör blott utgör en liten förgrundsfigur i ett stort ämbetsverk, och det är därför, herr talman, jag har mina betänkligheter att rösta för bifall till denna nya institution. Invånareantalet i vårt land har under de sista 25 åren blott obetydligt ökats, och det tyckes i omvänd proportion åstadkommas ämbetsverk i en oändlig utsträckning jag vet icke var detta skall sluta. Jag är övertygad om, att denne inspektör kommer att bli centralpunkten i ett större ämbetsverk med åtföljande höga avlöningar. Därtill vill jag icke bidra, varför jag, herr talman, yrkar bifall till § 2 med undantag av mom. 2.

Herr Åkerlund: Herr talman! Då jag åhört diskussionen här, har jag verkligen måst göra mig den frågan: varifrån härröra de allra flesta automobilolyckor? Min erfarenhet säger mig — och jag tror herrarna måste medgiva, att den är riktig — att de i de allra flesta fall äro en följd just därav, att personer erhållit kompetensbetyg och körkort, vilka alldeles icke borde ha haft det. Nå, vad är orsaken till att så skett? Jo, såvitt jag kan förstå, är det i de allra flesta fall lättvindigheten ifrån de herrars sida, som skola utfärda dessa kompetensintyg. Och faran i det fallet ökas ju för den stora allmänheten är efter år, allteftersom automobiltrafiken tilltager.

Huru skall man då kunna tillse, att dessa besiktningsmän samvetsgrant och noggrant fullgöra sina åligganden? Jag kan icke förstå annat, än att det måste ovillkorligen finnas någon över dem, som ser till, att de verkligen sköta sig. Jag är visst ingen vän av inrättandet av nya statstjänster — det skall Gud veta — men härvidlag tror jag, att allmänhetens väl står så mycket på spel, att man är alldeles tvungen att göra det. Och för resten är det ju så, att man här begär av Konungen en fullständig omredigering av denna lag. Tro icke herrarna då, att den person, som är antagen till denna tjänst, också kommer att erfordras efter denna omredigering? Tivelsutan blir det så.

Jag skall icke, herr talman, upptaga tiden längre, men jag

Ang. ändring i förordningen om automobiltrafik. anser, att man ovillkorligen måste ställa det så, att man får en person, som ser efter, att besiktningsmännen fullgöra sina skyldigheter. Ty därpå hänger det allra mest.

(Forts.)

Herr von Sneidern: Herr talman! Efter den siste ärade talarens yttrande har jag mycket litet att tillägga. Ty han uppvisade precis det ändamål, för vilket vi önska, att denne person kommer till. Därmed är även besvarad herr Carlssons i Frostetud fråga, vad inspektören skulle göra; icke kan han väl förekomma bilolyckor, menade han, ty de bero ju på inkompetens hos automobilförarna. Ja, det är just det man vill undvika, att dessa inkompetenta automobilförare få körkort. Och detta kan endast ske genom en starkare gallring av de besiktningsmän, som skola tillsättas av Konungens befallningshavande.

Jag vill endast tillägga en sak med anledning av den förste ärade talarens senare replik. Det var, då jag yttrade mig därom, att det skulle ha visat sig en oro hos automobilägarna i Norrland. Ja, det var endast föranlett därav, att den förste ärade talaren yttrade, att det visat sig en stark oro bland allmänheten. Men få vi nu dessa bestämmelser, som äro avsedda att öka trafiksäkerheten, så kommer det ju att bidra till att lugna allmänheten. Och då har jag mycket svårt att tro, att en oro skulle göra sig gällande bland den allmänhet, till vars skydd denne tjänsteman genom sin verksamhet är avsedd att bidra.

Jag vidhåller mitt yrkande.

Herr Åkerlund: Jag glömde i mitt första anförande att säga några ord om hur det egentligen går till.

Icke så långt härifrån finnes ett bolag eller något dylikt, som har bilaffärer om händer. Man tog sig för att utbilda en hel massa chaufförer. Jag tror det var 70 eller 80 stycken, och det var pojkar och drängar och t. o. m. fruntimmer. De körde bilarna vilt i tre dagars tid. Ibland voro de i dikena, ibland på husväggarna o. s. v. Olyckor inträffade, men att icke större olyckor inträffade, var ett underverk. Så kom det en besiktningsman dit, som skulle lämna intyg åt de där personerna. Jag tror, att varanda en av dem fick sitt intyg. Besiktningsmannen tog sin tia av dem och stoppade den i fickan, naturligtvis utan att ha ett dugg reda på huru pass kompetenta de voro. Och efter den tiden har det hänt olyckor flerfaldiga gånger, ty det kommer pojkar, som icke alls veta, huru de skola köra en automobil, och t. o. m. dödfulla personer och köra på landsvägarna. Det går icke att få någon ordning här på annat sätt än att det blir någon, som ser till, att besiktningsmännen göra sin skyldighet.

Herr Olsson i Rösta: Herr Åkerlund frågade, varifrån alla bilolyckor härleda sig. Jag vill då fråga herr Åkerlund: tror herr Åkerlund, om vi få en inspektion här i Stockholm, den må vara aldrig så stor, att den får sådant inflytande över allt i landet,

att antalet olyckor blir mindre? Jag tror icke, att om vi få en inspektör här i Stockholm med 15,000 eller 20,000 kronors lön och naturligtvis en massa biträden, det skulle inverka på bilolyckorna. Om det finns besiktningsmän ute i landet, som icke fullgöra sina skyldigheter, så har Konungens befallningshavande makt att återkalla den fullmakt, som givits dem.

*Änjd. ändring
i förordningen
om automobil-
trafik.
(Forts.)*

Sedan överläggningen härmed förklarats avslutad, gav herr talmannen propositioner dels på godkännande av utskottets förslag till lydelse av förevarande paragraf, dels ock på godkännande av berörda förslag med den ändring däri, som under överläggningen föreslagits av herr Olsson i Rösta; och fann herr talmannen den senare propositionen vara med öfvervägande ja besvarad. Votering begärdes emellertid, i anledning varav nu uppsattes, justerades och anslogs denna omröstningsproposition:

Den, som vill, att kammaren godkänner 2 § i andra lagutskottets förevarande förslag till förordning om ändrad lydelse i vissa delar av förordningen den 30 juni 1916 om automobiltrafik med den ändring däri, som under överläggningen föreslagits av herr Olsson i Rösta, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren godkänt nämnda paragraf oförändrad.

Voteringen utvisade 104 ja mot 40 nej, vid vilken utgång kammaren således godkänt utskottets förslag till lydelse av paragrafen med den ändring däri, som föreslagits av herr Olsson i Rösta.

3 § mom. 1.

Godkändes.

Härpå föredrogs § 4; och yttrade därvid

Herr Carlsson i Frosterud: Med anledning av det beslut, som nyss fattades beträffande 2 §, skall jag tillåta mig hemställa, att såsom en konsekvens därav en utslutning av några ord göres i 4 § 2 mom. så att följande ord, som börja på nedersta raden på sidan 14, »göra anmälan till den i § 2 mom. 2 omförmälde inspektören, vilken äger att» utgå ur detta moment. Då blir lydelsen av detta moment följande: »Finner besiktningsman, att anstalt eller lärare, som yrkesmässigt meddelar undervisning för utbildning av automobilförare, icke bedriver denna verksamhet på sådant sätt, som för en tillfredsställande utbildning erfordras, åligger det besiktningsmannen att därom meddela anstalten eller läraren nödiga anvisningar i nämnda hänseende.»

Ang. ändring
i förordningen
om automobil-
trafik.
(Forts.)

Vidare anfördes ej. Paragrafen godkändes med den ändring, som föreslagits av herr Carlsson i Frosterud.

§ 5 mom. 2; § 6 mom. 6; §§ 11—13.

Godkändes.

Vid nu skedd föredragning av § 16 mom. 2 och 4 anförde:

Herr Hagman: Herr talman, mina herrar! I § 16 mom. 4 är föreskrivet, att den som för automobil skall under vissa i nämnda § närmare angivna förutsättningar kunna stanna automobilen ögonblickligen. Nu är det alldeles uppenbart, att om detta uttryck »ögonblickligen» fattas i bokstavlig mening, skulle väl alla chaufförer och förare av automobiler drabbas av böter, ty hur sakta automobilen än framföres, torde man knappast kunna stanna den ögonblickligen. I motiveringen till detta uttryck har också föredragande departementschefen på sin tid anført, att han förutsätter, att man skall tolka detsamma på ett förnuftigt sätt, men han ser sig icke i stånd att giva något lämpligare ord för det, som man i berörda avseende åsyftar.

Det föreligger nu en motion om, att man skall ersätta detta uttryck »ögonblickligen» med ordet »omedelbart» såsom innebärande ett försvagande av det förstnämnda begreppet, och det förefaller mig, som om man med detta förslag även vunnit det syftet, att något rådrum skall beredas den, som kör en automobil, att stanna. Det har upplysts vid frågans behandling i utskottet, att den danska lagen på motsvarande punkt innehåller en formulering, som lyder så, att chauffören skall stanna »så gott som ögonblickligen»; således ett betydligt svagare uttryck än det, som är intaget i vår förordning om automobiltrafik.

Jag tillåter mig, herr talman, att vid denna punkt hemställa om bifall till den reservation, som är avgiven av herr Sigfrid Hansson m. fl.

Herr von Sneidern: Herr talman, mina herrar! Jag undrar, om verkligen någon kan uppfatta finessen i den ändring, som här föreslås. Om det står »ögonblickligen» eller »omedelbart», torde det i verkligheten vid lagens tolkning betyda precis detsamma. I bägge fallen är man beroende av en förnuftig tolkning av bestämmelsen, och kan icke en sådan ske med uttrycket »ögonblickligen», lär den icke heller kunna ske med ordet »omedelbart». Då vi inom utskottet icke kunnat se, att man skulle komma fram till något bättre förhållande genom denna ändring, ha vi ansett, att det är lika bra att behålla det ord, som nu står där. Av denna anledning ber jag att få yrka bifall till utskottets förslag.

Efter härmed slutad överläggning framställde herr vice talmanen, som under herr von Sneiderns anförande övertagit ledningen av kammarens förhandlingar, propositioner dels på godkännande av ut-

skottets förslag till lydelse av ifrågavarande författningsrum, dels ock på godkännande av samma förslag med den ändring däri, som reservationsvis föreslagits av herr Sigfrid Hansson m. fl.; och godkände kammaren berörda författningsrum enligt utskottets förslag.

Ang. ändring
i förordningen
om automobil-
trafik.

(Forts.)

§§ 21 och 22; § 28 mom. 1; §§ 30, 31, 33, 34 och 35; rubriken närmast ovanför § 41; §§ 41 och 42.

Godkändes.

§ 43 mom. 1.

Ifrågavarande författningsrum borde enligt utskottets förslag lyda sålunda:

§ 43.

Mom. 1. För förrättning, som enligt denna förordning ankommer på besiktningsman, är denne berättigad till ersättning enligt följande taxa:

för första besiktning eller efterbesiktning av motorcykel, som i § 1 mom. 1 sägs, ...	10 kronor
» första besiktning eller efterbesiktning av annan auto- mobil	15 »
» prövning enligt § 4	10 »

Uppvisas på en gång två eller flera, en och samma ägare tillhöriga motorcyklar, varom i § 1 mom. 1 förmåles, eller två eller flera, en och samma ägare tillhöriga automobiler av annat slag till första besiktning eller efterbesiktning, skall ersättning utgå med nedanstående belopp, nämligen:

för två motorcyklar, som i § 1 mom. 1 sägs, ...	8,50 kronor för varje
» två automobiler av annat slag	12,50 » » »
» mer än två motorcyklar, som i § 1 mom. 1 sägs, ...	7 » » »
» mer än två automobiler av annat slag	10 » » »

Då besiktning eller prövning, som här avses, kommit till stånd, utgår ersättning, vid besiktning vare sig automobilen befunnits i föreskrivet och lämpligt skick eller ej, och vid prövning oavsett om sökanden kunnat godkännas såsom förare eller icke.

Evad — — — — resereglemente.

I ersättningen — — — — myndighet.

I sin ovanberörda reservation hade herr Westman m. fl. hemställt, dels att utskottets motivering till detta moment måtte erhålla annan, i reservationen angiven lydelse;

dels att åt momentet måtte givas denna avfattning:

Mom. 1. För förrättning — — — — berättigad uppbära avgift enligt följande taxa:

för första — — — — —

— — — — — enligt § 4 . . . . . 10 kronor

Uppvisas — — — — efterbesiktning, skall avgift erläggas — — — —
— — — — nämligen:

Ang. ändring
i förordningen
om automobil-
trafik.
(Forts.)

för två — — — — —

— — — — — annat slag . . . . 10 kronor för varje.

Då besiktning — — — — — till stånd, erlägges avgift, vid — —
— — icke.

Evad — — — — — resereglementet.

I avgiften ingår — — — — — myndighet.

Besiktningssman är skyldig att i den ordning Kungl. Maj:t bestämmer inlämna redovisning för uppburna avgifter. De grunder, efter vilka besiktningssman äger tillgodogöra sig arvode ur uppburna avgifter, bestämmas av Kungl. Maj:t.

Momentet föredrogs. Därpå yttrade:

Herr Hagman: Herr vice talman, mina herrar! Beträffande utskottets motivering till § 43 skall jag för min del be att få hemställa om en annan formulering. Det är nu så, att de besiktningssmän, som utföra besiktningar av automobiler, uppbara ersättning för detta arbete enligt en viss bestämd taxa. På grund av, att detta arbete emellertid är mycket ojämnt fördelat i vårt land, så att huvudparten av detsamma torde verkställas i Stockholm, under det att det förekommer mycket litet i andra delar av landet, blir det i praktiken på det sättet, att besiktningssmännen i Stockholm komma att åtnjuta proportionsvis mycket större inkomster än de besiktningssmän, som äro förordnade av Konungens befallningshavande i andra delar av landet. Det har inom utskottet sagts, att dessa inkomster för Stockholms vidkommande kunna uppgå till 40,000 å 50,000 kronor om året, under det att det är mycket blygsamma belopp ute i andra landsdelar. Det har därför synts undertecknad med flera, att man på detta område borde sträva efter en annan ordning, nämligen så att de inkomster, som besiktningssarbetet inbringar, bli jämnare fördelade över landet i dess helhet, och vi ha därjämte ansett, att det icke skulle föreligga behov av så stora årsinkomster för vissa besiktningssmän. Vi ha därför med utgångspunkt från denna uppfattning velat giva § 43, och speciellt motiveringen till denna §, en annan lydelse. Då härtill kommer, att första kammaren för sin del godkänt denna reservation, synes det vara önskvärt, om även denna kammare gjorde detsamma, så att ett lika lydande beslut bleve fattat av båda kamrarna på denna punkt.

Med denna korta motivering tillåter jag mig, herr vice talman, hemställa om bifall till den reservation, som på denna punkt är avgiven av herr Westman m. fl.

Herr von Sneidern: Herr talman, mina herrar! Jag ber att få påpeka, att i det förslag, som utskottet har framlagt, äro de avgifter, som skola erläggas för dessa besiktningar, satta ofantligt mycket lägre, än vad som föreslagits i den kungl. propositionen. Där förekommer för efterbesiktning av automobil en avgift av 25 kronor, under det att vi i utskottet föreslå 15 kronor, d. v. s. det

belopp, som utgår för närvarande. För prövning för erhållande av körkort föreslår Kungl. Maj:t 20 kronor och vi 10 kronor, alltså hälften så mycket, eller vad som för närvarande utgår. Vad beträffar besiktning av motorecyklar, som ju är något nytt, har Kungl. Maj:t föreslagit 15 kronor, och vi föreslå 10 kronor. De ändringar, som föreslogos av Kungl. Maj:t, voro föranledda av framställningar från besiktningsmännen, som hänvisade till allmänt kända förhållanden, såsom det sänkta penningvärdet o. s. v., men vi ansågo för vår del, att även andra omständigheter måste tagas i betraktande, nämligen det ökade antalet besiktningar, som blir en följd dels av de nya bestämmelserna i lagen och dels av ändrade tidsförhållanden. Jag kan tillägga, att denna sänkning över lag tillkom på yrkande av mig. Jag är alltså ingalunda angelägen om att driva upp inkomsterna för besiktningsmännen till några oskäligt höga belopp liknande dem, som av den föregående ärade talaren omnämndes såsom möjliga, fastän jag icke vet, om de äro verkliga.

Det är naturligtvis alldeles riktigt, att besiktningsmännen i olika delar av landet ha mycket olika inkomster. Här i Stockholm är ju det huvudsakliga tilloppet av bilar, som skola besiktigas, och av personer, som söka körkort. Men så äro också de besiktningsmän, som här finnas, personer, som helt och hållet eller åtminstone nästan uteslutande äro beroende av detta arbete, under det att besiktningsmännen i landsorten ha det som en bisyssla. Nu kan det tyckas, att det skulle vara ganska lockande, om man ordnade det på det sättet, att här ifrån Stockholm skulle kunna erhållas medel genom redovisningsskyldighet för besiktningsmännen, och det är väl det, som legat reservanternas om hjärtat. Om det blott gällde detta, skulle jag icke hava något emot det, men förhållandet blir naturligtvis, att när dessa besiktningsmän i landsorten komma och visa upp dessa små inkomster, som de skola redovisa för, komma de mycket snart att framställa yrkande på att icke längre avlönas genom sportler. Vi ha då skapat en ny ämbetsmannaklass med fasta löner, något som man väl har all anledning att akta sig för och som kammaren nyss visat en så stor rädsla för, då det gällde en sak, som skulle varit mycket värdefull.

Det hänvisas till, att första kammaren har fattat beslut i överensstämmelse med reservationen. Men då kan jag peka på, att första kammaren fattat beslut i överensstämmelse med utskottets utlåtande i en nyligen avgjord fråga, som här gick i reservanternas tecken. Det förefaller mig därför vara försiktigast, om kammaren följer utskottet i denna fråga just med hänsyn till de anspråk, som annars säkerligen skola komma att resas från besiktningsmännen i landsorten.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Carlsson i Frosterud: Jag skall endast be att få tillkännagiva, att för den händelse jag varit närvarande i utskottet

*Aug. ändring
i förordningen
om automobil-
trafik.
(Forts.)*

Ang. ändring i förordningen om automobiltrafik.
(Forts.)

vid betänkandets justering, skulle även jag anslutit mig till den mening, som reservanterna här ställt sig bakom.

Jag för min del anser, att ett bifall till reservationen just skulle möjliggöra för Kungl. Maj:t att förekomma, vad lagutskottets vice ordförande här syntes hysa farhågor för, nämligen att en del av besiktningsmännen skulle få för små inkomster, så att de icke skulle vilja innehava sina befattningar endast mot sportler. Den bestämmelsen, att dessa besiktningsmän skola uppbära avgifterna mot redovisningsskyldighet, innebär, så vitt jag kan se, en möjlighet för Kungl. Maj:t att på sådana platser, där inkomsterna bli oskäligt höga, bereda medel att utbetala ett fyllnadsbelopp till dem, som kunna visa upp, att de få för små inkomster av sin verksamhet. Jag anser, att reservanternas förslag innebär en betydlig fördel i jämförelse med utskottets förslag.

Med hänsyn härtill skall jag be att få yrka bifall till reservationen.

Överläggningen var härmed slutad. Herr vice talmannen framställde propositioner först på godkännande av förevarande moment enligt utskottets förslag samt vidare på bifall till den av herr Westman m. fl. vid utlåtandet fogade reservationer; och fattade kammaren beslut i enlighet med innehållet i sistnämnda proposition.

Härefter föredrogs *slutstadgandet*. Ordet begärdes därvid av

Herr Carlsson i Frosterud, som yttrade: Med anledning av det beslut som fattades beträffande § 2 mom. 2 skall jag tillåta mig föreslå den ändringen i övergångsbestämmelserna, att orden »utom § 2 mom. 2, som länder till efterrättelse från och med den 1 oktober 1920» måtte utgå. Detta avser ju den ifrågasatta inspektörstjänsten, som kammaren för sin del avslagit, och följaktligen bör icke någon bestämmelse i fråga om denna tjänst införas i övergångsbestämmelserna.

Vidare anfördes ej. Stadgandet godkändes med den av herr Carlsson i Frosterud däri föreslagna ändring.

Ingressen; rubriken.

Godkändes.

Utskottets hemställan förklarades vara besvarad genom kammarens beslut i fråga om författningsförslaget.

Punkterna B) och C).

Vad utskottet hemställt bifölls.

§ 17.

Hans excellens herr statsministern *Branting* avlämnade Kungl. Maj:ts proposition, nr 427, angående beredande av varukredit åt vissa nödlidande länder.

Denna proposition bordlades.

§ 18.

Härpå upptogs till behandling andra kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande, nr 13, i anledning av väckta motioner om skrivelse till Kungl. Maj:t angående ytterligare åtgöranden för en vidgad folkbildningsverksamhet och åstadkommande av förädlade nöjen för ungdomen m. m.

Ang.
utvidgning av
folkbildnings-
verksamheten
m. m.

I nedan nämnda inom andra kammaren väckta motioner, vilka hänvisats till behandling av kammarens första tillfälliga utskott, hade hemställts

i motionen nr 263 av herr *Sköld*, att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t måtte låta utreda, vad som från statsmakternas sida ytterligare kunde göras för en vidgad folkbildningsverksamhet och för åstadkommande av förädlade nöjen för ungdomen i avsikt att bekämpa de dåliga ungdomsnöjena, samt för riksdagen framlägga de förslag, vartill denna utredning kunde föranleda; och

i motionen nr 39 av herr *Lövgren* i Nyborg, att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning angående, huruvida och på vad sätt av staten understödda bibliotek skulle kunna anordnas ombord å svenska handelsfartyg.

Vidare hade herr *Lovén* i en likaledes inom andra kammaren väckt, med till dess femte tillfälliga utskott hänvisad motion, nr 51, föreslagit, att riksdagen måtte besluta i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning på vad sätt goda sång- och musikprestationer, med ringa eller ingen inträdesavgift, skulle kunna åstadkommas på landsbygden och i de mindre städerna samt huruvida icke regementsmusik-kårer kunde tagas i anspråk för nämnda syfte.

Slutligen hade uti följande inom första kammaren avgivna motioner yrkats,

i motionen nr 179 av herr *Oscar Olsson*, att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t måtte låta utreda, vad som från statsmakternas sida ytterligare kunde göras för en vidgad folkbildningsverksamhet och för åstadkommande av förädlade nöjen för ungdomen i avsikt att bekämpa de dåliga ungdomsnöjena, samt för riksdagen framlägga de förslag, vartill denna utredning kunde föranleda;

Ang.
utvidgning av
folkbildnings-
verksamheten
m. m.
(Forts.)

i motionen nr 192 av herr *Almqvist*, att riksdagen ville besluta att hos Kungl. Maj:t anhålla om utredning snarast möjligt rörande en enhetlig organisation av folkbildningsarbetet i vårt land;

i motionen nr 193 av herr *von Koch*, att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t täcktes låta verkställa en utredning om, dels på vad sätt det fria och frivilliga folkbildningsarbetet borde omläggas och utvecklas för att bättre kunna fylla sin uppgift att nå vidast möjliga kretsar av de bildningssökande i vårt land och verka höjande på folkets andliga och fysiska hälsa, dels ock huru statsmakterna bäst skulle kunna stödja och främja ifrågavarande arbete; samt

i motionen nr 21 av herr *Winberg*, att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning angående, huruvida och på vad sätt av staten understödda bibliotek skulle kunna anordnas ombord å svenska handelsfartyg.

Sedan andra kammaren på hemställan av sitt femte tillfälliga utskott för sin del bifallit den av herr Lovén väckta motionen, hade nämnda beslut delgivits första kammaren, som remitterat ärendet till sitt första tillfälliga utskott.

Detta utskott, som behandlat sistberörda ärende i samband med samtliga förenämnda inom första kammaren väckta motioner, hade uti avgivet utlåtande hemställt, att första kammaren måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t täcktes låta verkställa utredning om dels på vad sätt det fria och frivilliga folkbildningsarbetet borde omläggas och utvecklas för att bättre kunna fylla sin uppgift att nå vidast möjliga kretsar av de bildningssökande i vårt land och verka höjande på folkets andliga och fysiska hälsa, dels huru statsmakterna bäst skulle kunna stödja och främja ifrågavarande arbete.

Denna utskottets hemställan bifölls av första kammaren, varefter beslutet delgivits andra kammaren, som remitterat ärendet till sitt första tillfälliga utskott.

Utskottet, som till behandling i ett sammanhang företagit dels sist omnämnda ärende, dels ock ovanberörda av herr Sköld och herr Lövgren i Nyborg väckta motioner, hemställde, att andra kammaren måtte biträda första kammarens i ärendet fattade beslut.

Efter föredragning av utskottets hemställan anförde:

Herr Kjellberg: Herr talman! Jag har intet annat yrkande att göra än om bifall till utskottets hemställan, men då jag hört, att det kommer att begäras återremiss i anledning av en viss punkt i utskottets betänkande, så vill jag för min del icke motsätta mig det. Varför jag begärde ordet och besvärar kammarens ledamöter med ett anförande är därför, att jag anser, att när nu

utskottets betänkande ligger färdigt och det är antagligt, att det också i sinom tid vinner kammarens bifall, har jag funnit skäl föreligga att fästa kammarens uppmärksamhet på denna synnerligen viktiga fråga.

Förhållandet är nämligen det, att det fria och frivilliga folkbildningsarbetet i våra dagar fått en oerhört mycket större betydelse än tillföre. Sedan detta arbete i vårt land börjat på frivillighetens väg, ha under tidernas lopp både statsmakterna och kommunerna börjat visa allt större intresse för detsamma. Men det måste gång efter annan framhållas, att det icke är nog med utmärkta organisationsformer och med understöd från stat och kommun, utan vad detta arbetes framgång hänger på, det är framför allt på intresset i orterna, på dem, som direkt eller indirekt deltaga i detsamma. Vi måste komma ihåg, att det för den framtida kulturutvecklingen måste vara ett oerhört viktigt samhällsintresse, att medborgarna i högre grad än hittills fostras till ett förutsättningslöst tänkande och till känslolivets förädlande, ty om icke *människomaterialet* höjes i vår tid, så är det givet, att de perspektiv, som kulturutvecklingen visar hän på, bli i hög grad tröstlösa. Det är nämligen så, att man icke kan neka till att i vår tid trots en utvidgad och fördjupad folkupplysning på många håll visar sig en dogmatisk uppfattning i allmänna frågor och en partipolitisk ofördragsamhet som båda äro av ondo. Folkbildningsarbetet går icke blott ut på att bibringa ökade insikter och kunskaper, utan det går ut på att överhuvud taget befordra utkristalliserandet av individer ur massorna, det går ut på att fostra medborgare och i sista hand på att fostra något än högre, nämligen människor, allt under mottagarens egen personliga medverkan.

Då vi i våra dagar så ofta höra talas om »folket i bygderna» och icke sällan i den politiska debatten låta just folket i bygderna vara avgörande för våra meningar, så vill jag erinra om nödvändigheten därav, att den politiska kulturnivån icke sänkes ned till folket i bygderna utan att arbetet bör gå ut på att höja folket i bygderna till högre kulturnivå även i politiskt avseende. När man stundom hör yttranden sådana som det, att man möjligen skulle kunna reflektera på en eller annan sak i riksdagen, men att man avstår med hänsyn till de önskingar, som röra sig bland folket i bygderna, vågar jag framhålla, att var och en, som uppträder offentligt i allmänna ärenden, bör lägga an på icke att rätta sin mening efter folket i bygderna utan söka meddela detta den upplysning och erfarenhet, som han själv förvärvat. Jag vill taga ett exempel, där det träder fram för oss alldeles tydligt, att man gång på gång hänvisar till folket i bygderna i en fråga, vars lösning fordrar alldeles speciella förutsättningar, nämligen när det gäller att bedöma, vid vilken punkt på skalan mellan 2,25 och 3,6 procents alkoholhalt i drycker det inträder en verklig fara för folkknyskerheten och folksedligheten i Sverige. Här har i denna kammare vid flera tillfällen dragits fram en vädjan till folket i bygderna, när det gällt att taga ställning i en sådan fråga, och jag har icke

Ang.
utvidgning av
folkbildnings-
verksamheten
m. m.

(Forts.)

Ang.
utvidgning av
folkbildnings-
verksamheten
m. m.
(Forts.)

velat underlåta att i detta sammanhang påpeka, vart det skulle bära hän, om man låter den mening, som finnes bland folket i bygderna göra sig gällande i en fråga, där en djupare sakkunskap till sist måste vara avgörande.

Det är väl ingen som vill inbilla mig, att industriarbetare, som bo i städer och industricentra, inbegripas under uttrycket folket i bygderna, utan när man använder detta uttryck, så menar man framför allt landsbygdens befolkning. Det är emellertid alldeles klart och tydligt, att där måste göras oerhört mycket både i städer och industricentra och på landsbygden icke blott, som vi önska, i fråga om demokratiska reformer, för att få fram uttryck för folkviljan, utan, vad som är minst lika viktigt och betydelsefullt för den framtida kulturen, för att få fram *uttryck för folkförnuftet*. Det är detta, som måste odlas samt göras rikare och djupare genom utbredda insikter bland annat i allmänna frågor. Men just på detta område har vårt folkupplysningsarbete icke haft någon vidare framgång att anteckna, därför att en sådan upplysning i regel lämnas endast under upprörda tider, under valrörelser, då det i allmänhet för den, som meddelar kunskap, är av mindre vikt att upplysa sitt auditorium än att uttala sig så, att hans mening delas av auditoriet. Det måste således göras betydligt mera än hittills för att få fram en folkupplysning, som i största möjliga mån befriar sig från partipolitiska synpunkter och ser på frågorna utan förutfattade meningar.

Folkbildningsarbetet har emellertid icke blott till uppgift att meddela insikter och kunskaper utan överhuvud taget att inplanta hos mängden av människor det, som jag en gång kallat själs-hygieniska vanor, och att få framför allt ungdomen att intressera sig för kulturella sysselsättningar på lediga stunder. Det är icke kunskap i och för sig, som fördjupar människan eller förädlar henne, men själva strävandet efter ökade kunskaper kan bli ett hjälpmedel i strävan efter förädling, och arbetet med att fördjupa egna kunskapsmått kan bli ett medel till personlighetens höjande. Vi möta verkligen alltjämt, det måste vi tyvärr erkänna, så många uttryck av råhet hos vårt folk, och, vad värre är, det är så många av oss, som icke reagera mot dylika uttryck av inneboende råhet. Vi behöva alltjämt väckelse genom folkbildningsarbete. Då jag från denna plats talade så att säga till föreläsningsverksamhetens försvar år 1907 på grund av anmärkningar, som framstälts av statsrevisorerna till det årets riksdag, hade jag anledning att påpeka det, som jag nu upprepar. Man kan visserligen tröttna på ett folkbildningsarbete, som endast går ut på att väcka, och denna väckelse skulle väl snart vara fullbordad, sade någon. Men jag tror, att vi alla äro eniga därom, att väckelsearbetet ideligen behöver upprepas och detta på den grund, att det alltjämt komma nya släktled, som vid unga år lämna skolan och gå ut i livet, och dessa måste på nytt påverkas, för att man hos dem skall kunna väcka, underhålla och fördjupa intresset för sådant, som höjer, fördjupar och förädlar personligheten. Det är just detta,

som folkbildningsarbetet bör äsyfta. Men nu är att märka — och det är min uppfattning — att om vi undantaga vissa högst glädjande företeelser bland nutidens ungdom, särskilt bland arbetare- och nykterhetsorganisationerna, kunna herrarna vara förvissade om, att den stora massan står tämligen ointresserad inför det, som vi skulle kunna kalla kulturbehov. Gång efter annan erfara vi detta icke blott i städerna, utan även på landsbygden, och jag kan meddela, hur det gick, då — under den arbetsinställelse, som i början av detta år blev en följd av den igångsatta strejken i Stockholm — särskilda föreläsningar anordnades från de arbetslösa sida på för dem lämplig tid. En av kammarens ledamöter, herr Fabian Månsson, hade lovat att hålla föredrag där borta på Folkets hus för dessa arbetslösa, och huruvida han själv blev förvånad, vet jag icke, men jag blev förvånad, när jag fick höra, att han vid ditkomsten icke fann en enda åhörare. Här gällde det dock stora arbetareskaror, som voro fullständigt lediga från det dagliga arbetet. Vi göra gång på gång samma erfarenhet i Stockholm, och jag är säker på att Stockholm icke är den enda platsen. Det må vara, att folkbildningsarbetet inom vissa organisationer, där individerna i övrigt höra tillsammans, går framåt och fördjupas särskilt genom studiecirkelsverksamheten, men i stort sett när denna rörelse blott ett jämförelsevis litet antal.

Jag har velat begagna mig av detta tillfälle för att i dag göra en vädjan särskilt till dem av kammarens ledamöter, som äro till åren yngre och tillhöra dessa stora organisationer, att de skulle betänka, att folkbildningsarbetet, om det skall bli av önskvärd effektivitet kräver insats av personliga krafter, som få ungdomen att själv intressera sig för vad det är fråga om. Jag har stor respekt och beundran för allt det banbrytarearbete och föregångsarbete, som utövas av många unga män och kvinnor inom de breda folklagren för att hos kamraterna få fram bildningsintresset. Men det måste sägas, att i stort sett framgången varit ganska obetydlig. Det måste göras mycket mera personligt arbete än hittills. Jag är den förste att vara med om en sådan utredning, som här begäres, och att vara med om en rådgivande och kontrollerande myndighet av större omfattning än vad som nu finnes i den vägen. Men vad som enligt min erfarenhet här är det allra viktigaste är just den personliga insatsen. Det är just att få med det rent personliga intresset på detta område. Vi måste erkänna, att vi i politiska frågor röra oss med alltför mycket känslotänkande och allt för mycket suggestion. Och vad vi måste söka främja är att i samhällsarbetet få med allt fler och fler självständigt tänkande individer. Även när vi äro partibundna, få vi aldrig vara rädda för detta, utan tvärtom lära oss alltmer förstå personligheternas betydelse, då det gäller att skapa möjligheter för en framtida bestående, folklig kultur. Och det må vi vara överens om efter allt som hänt i världen under de senare åren, att om man frågar sig, var huvudsakliga bristen ligger i samhällslivet i vår tid, så är det just på det andliga området, där ett relativt fåtal människor

Ang.
utredning av
folkbildnings-
verksamheten
m. m.
(Forts.)

Ang.
utvidgning av
folkbildnings-
verksamheten
m. m.
(Forts.)

leva på en högre kulturnivå i vissa avseenden åtminstone, under det massor av människor i alla land varit helt och hållet utstängda från delaktighet i denna kultur. Det är icke nog med, att land och folk kunna visa på stora vetenskapsmän, stora tänkare, stora konstnärer och stora uppfinnare, utan då man skall bedöma ett lands eller ett folks kulturnivå, måste denna bedömas även från synpunkten av i vad mån den stora mängden av medborgare äro och känna sig delaktiga av de andliga rikedomar, som tillhöra detta folk.

Det är dessa synpunkter, vi måste föra fram i vårt folkbildningsarbete. Det är en nödvändig förutsättning för demokratiens lyckliga utveckling. Det är en nödvändig förutsättning, för att en verklig folklig kultur skall skapas, där de andliga rikedomarna bli någonting, som alla känna sig såsom delägare i och därför förstå och uppskatta, och det är nödvändigt för att bereda den samhällstrevnad, som vi alla gemensamt vilja vara med om att skapa.

Ja, herr talman, jag har blott något velat fästa uppmärksamheten på de punkter, jag här vidrört. Efter detta korta anförande har jag icke något annat yrkande att framställa än på bifall till utskottets hemställan, för såvitt jag icke får anledning att på grund av ett kommande yttrande gå med på ett yrkande om återremiss till utskottet.

Herr Lovén: Herr talman! Det är en särskild och särdeles märkvärdig anledning, varför jag begärt ordet i denna fråga. Tidigt under riksdagen väckte jag en motion, nr 51, däri jag hemställde om en utredning, huruvida man skulle kunna anordna goda sång- och musikprestationer på landsbygden samt huruvida icke regementsmusikkåre kunde tagas i anspråk för nämnda syfte. Denna motion hänvisades till behandling av kammarens femte tillfälliga utskott och fick där en mycket grundlig och genomgående behandling. Jag har förvissat mig därom, i det att jag varit uppkallad i utskottet och där fått redogöra för min tankegång i motionen, i vad densamma icke framgick av motionens motivering, och jag vet, att utskottet införskaffat och grundligt gått igenom allt det material, som kunde finnas nödvändigt för en grundlig behandling av denna motion. Utskottet kom så in till andra kammaren med sitt tillstyrkande utlåtande, och kammaren godkände enhälligt densamma. Sedan skickades andra kammarens beslut över till första kammaren, och där gick man så tillväga, att man kopplade denna motion tillsammans med fyra andra i första kammaren väckta motioner och skickade den tillsammans med dessa fyra till första kammarens första tillfälliga utskott. Den behandling, min motion där fick, kan man tänka sig, då man ser, att i utskottets motivering har man offrat en enda — säger en enda — rad åt denna motion. Man säger nämligen där, att vid utredningen i denna del bör en stark begränsning göras gällande, då vad hit är att hänföra i regel bör lämnas åt den enskilda företagsamheten. Det är re-

sonemanget om den allmänna folkbildningen. Sedan kom utskottet i sitt utlåtande med en kläm, där det icke talas det allra minsta om min motion, där icke med ett ord eller på en rad omnämnes, att denna motion, eller detta ärende föreligger till behandling. Sedan första kammaren bifallit sitt tillfälliga utskotts utlåtande, gick detta beslut över hit till andra kammaren, och där gick motionen för tredje gången till utskott, nämligen till andra kammarens första tillfälliga utskott, där den sålunda till slut hamnade och där fick ytterligare sällskap med två andra motioner, så att den fick sex motioner i sällskap, och det sålunda blev sju stycken, som nu föreligga till behandling här i kammaren. Fortfarande är motionen försvunnen i det sista betänkandet, som föreligger här i dag, och detta därför, att vad andra kammarens femte tillfälliga utskott en gång enhälligt hemställt om och kammaren själv beslutat icke mera finns, sedan första kammaren bifallit sitt första tillfälliga utskotts utlåtande, vilket utskott i sin kläm icke talat om min motion.

Ang.
utvidgning av
folkbildnings-
verksamheten
m. m.
(Forts.)

Det är synnerligen märkvärdigt, att en motion valsat på sådant sätt mellan kammare och utskott, hamnat hos tre utskott, kommit tillbaka och är så gott som fullständigt försvunnen, när den här skall slutligen behandlas. Nog är det bra, att man i första kammaren raskar på med sitt arbete, men man har väl i all rimlighets namn icke rätt att trassla till saken på sådant sätt, att en motion, som förut fått en så grundlig behandling i andra kammaren, fullständigt — kan man säga — förbigås i första kammaren, omnämnes på en enda rad i dess utskottsutlåtande och utslutes helt och hållet i klämmen. För att få något litet reda och ordning i allt detta finns ingen annan utväg än att yrka på återremiss till utskottet av andra kammarens första tillfälliga utskottsutlåtande, på det att detta utskott här måtte särskilja det beslut, denna kammare redan fattat angående min motion, för att detta beslut sedan skall komma in till första kammaren och där bliva reallt behandlad. Då denna kammare redan fattat beslut i dessa övriga folkbildningsfrågor, har den sålunda att återkomma med sitt utlåtande beträffande denna fråga. Jag har känt mig nödsakad till detta för att på något sätt här få reda och ordning.

Herr talman! Jag har således det yrkandet, att detta ärende måtte återremitteras till utskottet.

Herr *Swarling* instämde häruti.

Herr *Lövgren* i Nyborg: Herr talman, mina herrar! Egentligen borde man vara tacksam, när ett utskott tillstyrker ens motion, men jag får ändå säga, att det anförande, som nyss hölls av herr *Loven*, var sådant, att jag skall villigt understryka vad han sade. I första kammaren har väckts en motion precis likalydande med den, jag väckt i andra kammaren, och den har, såvitt jag kan finna, icke blivit med ett enda ord nämnd i första kammarens första tillfälliga utskotts betänkande, men likaväl är ju utred-

Ang.
utvidgning av
folkbildnings-
verksamheten
m. m.
(Forts.)

ningskravet tillstyrkt i den allmänna klämman. Här i andra kammaren har man sagt i motiveringen till utskottsutlåtandet, att en specialutredning i denna fråga bör komma till stånd — det gäller nämligen om anordnande av bibliotek å svenska handelsfartyg — och utskottet anser mycket riktigt, att detta spörsmål ej bör knytas samman med den övriga utredningen, men i utskottets kläm har icke detta kommit fram, utan man har där hemställt, att andra kammaren måtte biträda första kammarens i ärendet fattade beslut, och i detta beslut finns icke med ett ord, såvitt jag kan se, min motion omnämnd annat än med ett nummer i början av betänkandet — det är herr Winbergs med min lika lydande motion.

När jag motionerade i denna fråga, gjorde jag det, därför att jag ansåg, att samhället icke har råd att årligen skicka ut till sjöss två å tre tusen unga män utan att också försöka ge dem någon vägledning, någon möjlighet att göra upp en plan för sin utbildning. Man kan väl säga, att det är de äventyrslystna, de dristiga, som vilja ut och se världen, vilka bli sjömän. När de komma ut, finna de emellertid, att det icke förhåller sig på det sättet, som de läst om i äventyrsböckerna och romanerna, utan i stället finna de snart, att sjömannens liv är något helt annat. Jag tror icke, att det finns i detta land någon yrkesgrupp, som får en sådan stor mängd förfallna individer som sjömanskåren. Jag har under fem å sex år varit i bra många hörn av jordklotet, men knappast kommit till någon hamn, där jag icke träffat på någon landsman, trasig, eländig och halvnaken, ja, i ett tillstånd, som verkligen trotsar all beskrivning. Det är resultatet av de förhållanden, som i all synnerhet förut rätt ombord på fartygen — det är något bättre nu, sedan man skaffat sig litet respekt genom organisationerna — men det är sorgligt i många avseenden ännu i dag. Och detta beror därpå, att det är så förfärligt svårt att undgå att falla offer för rusdryckerna och de otaliga snaror, som utläggas i olika hamnar. Så snart man kommer utanför Skandinavien till de kontinentala hamnarna, finner man ett särskilt kvarter — det finns ju sådana också här i landet, fastän i mycket liten skala jämfört med utlandet — där de hajar, som uteslutande leva på att plundra sjöfolk, ha sitt tillhåll. Då man väl har kommit in i ett sådant liv, vet jag av egen erfarenhet, att det är ganska svårt att åter komma ut därifrån. Det är icke därför, att det där finns så många dåliga element, utan det är därför, att i de allra flesta fall logementen på fartygen äro mörka och snuskiga, och där finns ingen annan litteratur än möjligen någon bibelpåse, som är buret ombord av något missionssällskap, men det är just icke någon litteratur, som intresserar sjöfolket så särskilt mycket.

Det skulle därför enligt mitt sätt att se vara oerhört värdefullt, om man ombord på varje fartyg hade tillgång till litteratur, som tillät sjöfolket att få en överblick över de hamnar, där de äro, att få möjlighet att orientera sig, att få möjlighet att idka språkstudier och också möjlighet att skaffa sig de nödvändiga

kunskaper, som behövas för att undgå att bli nedsmittade av alla möjliga otrevliga sjukdomar, som nu äro särdeles vitt spridda bland sjöfolket.

En ledamot av denna kammare, som också är fängelsedirektör, sade till mig vid ett tillfälle, att av de sjömän, som komma till den anstalt, som han är chef för — och den anstalten är särskilt frekventerad av sjömän — lida åtminstone 50 % av könssjukdomar. Jag anser, att samhället ovillkorligen har plikt att här ingripa och försöka sprida den upplysning, som är nödvändig. Samhället bör ge sjömännen en möjlighet att orientera sig, att se världen och att skaffa sig kunskap och världsöverblick, något som de mer än någon annan yrkesgrupp ha möjlighet till så att de sedan bliva nyttiga medborgare, då de komma tillbaka. I regel räcker ju icke sjömanstiden längre än några år, nämligen medan man är ung.

Jag skall därför, herr talman, be att få förena mig i herr Lovéns återremissyrkande under förhoppning, att utskottet i sin kläm skall komma fram till ett tydligt poängterande av nödvändigheten av en specialutredning för den fråga, som jag här har framhållit.

Herr Carlström. Herr talman, mina herrar! Det är glädjande att finna, att folkbildningsarbetet intresserar så pass många, ty flera motioner hava ju väckts vid denna riksdag angående utredning, huru detta arbete på ett bättre sätt skulle kunna understöddas. Vi minnas ju också, att denna fråga var före vid förra årets riksdag och att andra kammaren då tillstyrkte utredning, medan första kammaren gick på avslag.

Nu finner man, att första kammaren i år biträtt denna begäran om utredning, och det är ju som sagt glädjande. Vi måste litet var erkänna, att det är nödvändigt, att något mera göres för att ute i bygderna söka bibringa i synnerhet den uppväxande ungdomen allmän bildning, än vad som nu är fallet. Jag vill då säga, att man väl får här hoppas att denna utredning kan komma att leda till, att detta arbete utsträcker betydligt över vad nu är förhållandet, men jag tror ändå, att, som utskottet här lagt sin motivering, kommer i alla fall detta arbete att lida av en viss begränsning. Det är alldeles givet, att i sådana kommuner, där det finns ett större samhälle och där folket är mera sammanfört och man har mera tillgång på förmågor, som intressera sig för folkbildningsarbetet, är det ju lätt att sätta i gång en frivillig folkbildningsverksamhet. Men det kommer dock att finnas ofantligt många platser i landet, där det icke finns några sådana krafter att tillgå. Jag kan därför icke komma ifrån, att om det verkligen skall bli allvar i folkbildningsarbetet, måste staten ingripa på ett kraftigare sätt.

Det har ju varit första kammaren angeläget att särskilt stryka under, att detta arbete fullständigt måste vara lagt på frivillighetens väg. Man anser visserligen, att staten skall vara rådgi-

Ang.
utvidgning av
folkbildnings-
verksamheten
m. m.

(Forts.)

Ang.
utvidgning av
folkbildnings-
verksamheten
m. m.

(Förta.)

vande, men den får icke på något sätt i någon större utsträckning ingripa som initiativtagande. Jag tror emellertid, att om man skall få ut folkbildningsarbetet till om möjligt alla Sveriges olika kommuner, är det nödvändigt, att staten går i spetsen för detta arbete. Jag väckte föregående år en motion, där jag önskade, att staten skulle införa obligatorisk föreläsningsverksamhet. Detta stötte naturligtvis på motstånd i kammaren, och det anfördes då, att det vore alldeles nödvändigt, att detta arbete skedde på frivillighetens grund. Ja, det är nog så, att det är nödvändigt att frivilligt intresse finnes för, att arbetet kommer till stånd, men om det icke finns tillräckligt med sådana personer, som intressera sig härför i vissa kommuner, kommer icke heller detta folkbildningsarbete till stånd, och då bli dessa kommuner naturligtvis vanlottade.

Jag ville sålunda endast framhålla, att om en utredning skall göras, man icke då måtte lägga alltför mycken vikt vid, att staten icke skulle ha så att säga rätt eller skyldighet att i någon djupare grad ingripa. Jag är nämligen övertygad om, att om vi i stort sett skola komma någon vart med folkbildningsarbetet här i landet, så att om möjligt alla Sveriges kommuner beredas tillfälle att få en sådan verksamhet igångsatt, måste staten säkerligen ingripa och så att säga gå före, för att detta arbete skall komma till stånd.

Det var även en sak i herr Kjellbergs anförande, som jag fäste mig vid. Han sade nämligen, att det gäller att få upplysning ut till folket i bygderna. Man tar, sade han, även här i riksdagen hänsyn till vad folk ute i bygderna vill, men han menade, att det då gällde att bibringa dem en viss kunskap om saker och ting. Han tycktes mena att även om det gäller sådana saker, som om svagdricka skulle få ha 2 $\frac{3}{4}$ eller 3,6 %, borde man få upplysning till stånd, så att det möjligen kunde bli ett giltigt omdöme härom från bygderna. Ja, jag får säga, att jag i avseende å sådana saker verkligen tror, att folket ute i bygderna kanhända har en rätt så sund och god uppfattning. I sådana saker tror jag det är så, att folket ute i bygderna äger ett lika gott och säkert omdöme som städernas befolkning eller kanhända t. o. m. de lärde och mera framstående.

Herr Kjellberg sade också, att det måste sättas in personliga krafter för att få folkbildningsarbetet vidare utvidgat. Ja, jag vill då endast fråga, hur man skall få fatt i dessa personliga krafter. Skall det ske på frivillighetens väg? Då är det alldeles tydligt, att det egna initiativet måste vara det avgörande, men är det så, att det i vissa församlingar icke finns några personer, som verkligen taga initiativ och igångsätta detta arbete, blir det väl så, att staten måste se till, att man får reda på personer, som skickas ut till dessa bygder, för att igångsätta ifrågavarande folkbildningsarbete. I annat fall tror jag icke, att det kommer att bli något av.

Jag ville endast med detta ha sagt, att jag icke tror, att ut-

redningens resultat skall ge, vad man väntar, om man endast helt och hållet skall bygga på det frivilliga initiativet.

*Ang.
utvidgning av
folkbildnings-
verksamheten
m. m.
(Forts.)*

Herr Månsson i Hagaström. Herr talman, mina herrar! Jag har endast begärt ordet för att skicka med en erinran och en detalj om upplysning, när denna motion nu går tillbaka från kammarens bord till utskottet. Det är nämligen så, att jag tror, att man icke får glömma att sprida ekonomisk kunskap, då det gäller att skapa en verklig folkbildning. Frågar man sig, vad meningen är med att sprida en djupare upplysning bland de breda lagren, kan den ju icke vara, att man endast skall pumpa i sig en massa vetande och höra en del föredrag och läsa en del broschyrer o. s. v. för att sedan behålla det, utan meningen är ju, att det skall utföra en olja för hela samhällsmaskineriet. Folket skall genom den upplysning, det erhåller, bli bättre rustat att både kvantitativt och kvalitativt utföra ett bättre arbete och få mera glädje av det-samma o. d. Man måste skaffa material, som verkligen ger oss mera arbetsprodukter, ty utan mera arbetsprodukter få vi icke någon högre materiell kultur, och utan en högre och rikare materiell kultur få vi icke heller någon rikare andlig kultur — det kunna vi väl vara överens om. Skola vi få en upplysning, som ger sådana frukter först åt den materiella och sedan den andliga kulturen, är det nödvändigt, att också människorna uppfostras till världsmedborgare och icke till sockenmedborgare.

Det kan visserligen vara rasande trevligt att exempelvis i dalasocknarna få fara omkring med en hembygdslärare och säga, att här låg Gustav Vasa då och då, och här hände det och det då och då, men inte gör detta en man mera skickad för sitt dagliga arbete, icke gör det honom mer intresserad för det arbete, han har. Han saknar ju överblick exempelvis över vetets historia, han saknar överblick över järnets, bomullens, koppars och ullens historia. Jag försäkrar er, mina herrar, att om det hos en vetgirig man eller kvinna finns ogenomträngliga dimmor runt omkring, som stänga honom ute, slappas intresset även för de närmare liggande upplysningslektionerna. Man vill, som Björnson en gång uttryckte det, ut, ut, över de höje fjelde, så högt, att man får se vad som finns bakom dem och så att man får möjlighet att vinna överblick.

Jag har flera gånger här i kammaren talat i liknande ämnen. Jag har då vid ett tillfälle t. ex. påpekat den nytta, som vi i vårt land skulle ha av en väl redigerad statstidning. Nog måste man medge, att vår tidningspress i allmänhet förvandla miljoner och åter miljoner kronor dyrbara betalningsmedel, som vi kunna använda på världsmarknaden, till lump i andligt avseende — och ingenting annat. Förr eller senare måste partierna i riksdagen ena sig om att vi i vårt land behöva en opartiskt skött statstidning. Vi behöva endast taga Posttidningen och göra den till ett verkligt förstklassigt organ, som suger sin näring ur tvångsannonser och som på grundval av den inkomstkälla, som den erhåller genom annonsering från alla möjliga håll, kan skicka ut bilagor i

Ang.
utvidgning av
folkbildnings-
verksamheten
m. m.
(Forts.)

världshushållning, i litteratur, i konst o. s. v., som äro lämpade för skilda uppgifter.

Det är en viktig uppgift, som vi förr eller senare måste komma till, ty vad blir följden, om vi skola underhålla och avlöna instruktörer här och där i socknar och härader? Resultatet kommer att bero på vederbörande instruktörs personliga duglighet och kunskap i övrigt, men ha vi en central anstalt, varifrån kunskap sprides till landet till alla dem, som verkligen vilja inhämta kunskap, då vet man, att man med bästa samvete har gjort vad man kunnat för att med de medel, som finnas, få det bästa möjliga resultat.

Jag har vidare vid ett tillfälle påpekat vikten och nyttan av den danska arbetarungdomens resor i främmande land, Egypten, Palestina, Turkiet, Grekland, Italien o. s. v. Genom de fördyrade järnvägsbiljetterna, hotellprisen o. d. är det ju nu nästan omöjligt att i någon större skala verkställa något dylikt, men jag vill erinra om, att förr i världen, under medeltiden, om jag icke missminner mig, höll Sverige i Paris och Bologna och andra ställen logi. Vad hindrar, att vi svenskar i Paris och London och Rom under våra legationers uppsikt hyra exempelvis en våning, där de många svenskar, som vilja resa ut och studera, kunde en kortare tid, exempelvis en månad eller två, erhålla gratis logi. Hotellförhållandena spela ju en avgörande roll för kostnaden vid resor. Jag tror, att även det är en sak, som man icke får bortglömma, att man bereder möjlighet för många män att förvärva färdighet i främmande språk, vilket är av avgörande betydelse för ett land som vårt, som ligger i en utkant av Europa och som ovillkorligen måste hava folk, som äro skickliga och durkdrivna i främmande språks behandling. Och dessa kunskaper böra inhämtas, medan de äro unga, om det skall bliva något med saken.

Men först och sist vill jag peka på det — och det var anledningen, varför jag begärde ordet — att när vi ge ungdomen upplysning, låt oss då icke ge den sockenupplysning eller häradsupplysning, utan låt oss göra den till världsmedborgare. Den skall veta, huru mycket vete, som växer i världen och var det växer, veta, huru man behandlar det och huru det kommer hit, veta, huru mycket järn, som framställes i världen i den årliga produktionen och huru mycket kol och ull och bomull för alla möjliga ändamål. Först då, när människor få en verklig överblick över världsproduktionen, så kan man av dem vänta verkligt intresse, och då växer deras intresse för studier även på andra områden. Då kan man av dem vänta, att de skola känna sig som en del, som en kugge i det hela, i det stora människomaskineriet, som framkallar järn och stål, vete och bomull eller bomullstyger. Då finge de ett verkligt intresse för arbete och vunno ett verkligt världsmedborgarskap.

Härmed har jag icke det allra ringaste velat underskatta betydelsen av det utmärkta anförande, som hölls av den förste ärade

talaren i denna fråga. Klart är, att vi för att få en verklig andlig kultur måste göra vårt folk till politiska fritänkare, som förstå, att de politiska partierna hava varit som en småbarnsskola för ett nedkuvat och osjälvständigt släkte. Och när folk genomgått denna politiska småbarnsskola, då skola de icke längre som trettiöåringar gå i skola vidare. Sedan behöva de inga lärare utan kunna gå sin egen väg. Det är det, som vi ovillkorligen måste lära människorna, om vi skola få någon verklig kultur.

Ja, herr vice talman, jag hoppas, att när man nu går att göra någonting i den riktning, som dessa motioner ange, man icke glömmmer att lägga en mycket tung vikt även vid de ekonomiska frågorna, vid frågorna om världshushållningen.

Herr Sköld: Herr vice talman, mina herrar! Jag skall icke alls yttra mig i sakfrågan, ty jag förutsätter, att kammarens ledamöter äro tämligen ense om, att den utredning, som utskottet begärt, verkligen behövs. Det är i själva verket icke något annat än ett konfirmerande av det beslut, som i fjol fattades av denna kammare. Jag skall sålunda icke alls yttra mig i sakfrågan.

Men jag blev uppkallad med anledning av det yrkande på återremiss, som från ett par håll blev framställt. Jag förstår mycket väl, att såväl herr Lovén som herr Lövgren i Nyborg kunna anse, att de blivit orättvist behandlade. Jag kan ju säga, att jag även för min egen del icke kan känna mig fullkomligt tillfredsställd med det utlåtande, som utskottet presterat. Men det är nu en gång så, att man får aldrig sina önskingar helt och hållet uppfyllda, och därför får man låta sig nöja med det lilla erkännande man får.

Jag vill nu bara fråga de båda talare, som yrkat återremiss, vad de egentligen tro sig vinna med detta yrkande. Vi se allsammans, att den sammankoppling av olika motioner, som åstadkommit detta enligt vår uppfattning icke tillfredsställande resultat, icke skett av andra kammarens första tillfälliga utskott, utan den har skett i första kammaren. Ansvaret för, att frågan kommit i detta ogynnsamma läge, faller sålunda på första kammaren och dess tillfälliga utskott. Men om nu andra kammaren går åstad och återremitterar ärendet till sitt utskott, vad kan då följden bli? Jo, följden kan naturligtvis bara bliva den, att detta utskott måste komma tillbaka med betänkandet med klämman fördelad på två eller tre avdelningar, där utskottet i sin första kläm yrkar bifall till folkbildningsutredningen i stort sett, i den andra till herr Lovéns motion och i den tredje till herr Lövgrens i Nyborg motion. Så går saken till första kammaren, och då säger första kammaren: ja, vi biträda vad andra kammaren under sitt första yrkande beslutat, men vi avslå de båda andra. Ja, så få vi saken igen, och så få vi avgöra, huruvida vi vilja taga första kammarens förnyade beslut, ty i annat fall blir det ingenting av det hela. Jag föreställer mig nämligen, att när första kammaren gått åstad och kopplat tillsammans dessa frågor, så har det skett där-

Ang.
utvidgning av
folkbildnings-
verksamheten
m. m.

(Forts.)

Ang.
utvidgning av
folkbildnings-
verksamheten
m. m.
(Forts.)

för, att första kammaren icke ansett sig kunna gå med på några specialutredningar, utan har högst kunnat gå med på, att det kan bli en utredning i dessa båda specialfrågor genom att de hopkoppas med den allmänna utredningen. Och om det är på det sättet, då frågar jag: vad finnes det för anledning att tro, att en återremiss skulle kunna ge något bättre resultat? Tro då herrarna fastmera icke, att om vi gå åstad och återremittera detta ärende och få yrkandet uppdelat på två eller tre avdelningar, följden blir den, att i bästa och lyckligaste fall utredningen om folkbildningsarbetet i allmänhet bifalles, under det att de båda specialutredningarna icke endast avslås, utan t. o. m. kastas ut ur den allmänna utredningen, d. v. s. de båda motionärerna få ingenting alls. Nu har det ju dock blivit så, att de synpunkter, som motionärerna fört fram, hava lagts fram i den allmänna utredningen och kunna sålunda komma att vinna ett visst beaktande. Jag frågar verkligen kammaren, om det kan vara skäl i att gå och riskera det stora hela bara för den sakens skull, då man har anledning vänta, att resultatet kan bli rakt motsatt det, man önskar.

Därför ber jag, herr vice talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Med herr Sköld förenade sig herrar *Elldin, Zander* och *Jungnell*.

Herr Lovén: Herr vice talman, mina herrar! Jag kan icke förstå herr Skölds djupa bekymmer särskilt för min och herr Lövgrens i Nyborg motioner. Det enda, som kan inträffa med herr Skölds egen motion, är det, att han eventuellt får vänta några dagar, innan man kan fatta slutligt beslut rörande densamma. Jag kan heller icke förstå, varför man skulle dela upp andra kammarens första tillfälliga utskotts hemställan på sätt, herr Sköld säger, ty jag har förhört mig om den saken på sakkunnigt håll, där man säger, att då skulle gången bli den, att andra kammarens första tillfälliga utskott kommer att hemställa, att andra kammaren måtte besluta att dels vidhålla sitt förut fattade beslut i fråga om sång- och musikmotionen och dels yrka bifall i övrigt till den kläm, som första kammaren bifallit. Alternativt skulle man gå herr Lövgren i Nyborg till mötes och i en särskild hemställan taga upp den utredning, som hans motion avser och som jag icke i detta sammanhang vill yttra mig om. Jag fick genast reda på, när man i första kammaren kopplade ihop dessa motioner, och jag talade då med en av utskottets ledamöter i första kammaren, vilken beklagade, att man gått till väga på sådant sätt och kopplat ihop alla dessa olika motioner.

När herr Sköld här säger, att man med en återremiss kan riskera det hela, tror jag det icke. Jag tror icke, herr Sköld, att man skall fästa så stort avseende vid en sådan farhåga. Man kan ju icke komma tillbaka till något annat än att yrka bifall till första kammarens linje, d. v. s. det beslut, som första kammaren

redan fattat. Om man bryter ut min motion, kan jag icke förstå, att man riskerar det ringaste. Herr Sköld får visserligen vänta några dagar på det slutliga avgörandet av sin motion, men då kan det bli någon ordning och reda med det hela, som man nu har försökt att förfuska i första kammaren. Nu kan man säga, att det kan vara av mindre betydelse denna gång, men en annan gång då andra kammaren skickar en motion till första kammaren och man där då låter den få en sådan behandling som denna, kan det vara av större betydelse. Det är icke andra kammaren värdigt att låta sina motioner behandlas på sådant sätt, som dessa motioner blivit behandlade av första kammaren. Man kan åtminstone i motiveringen hos vederbörande utskott anföra några rader om motionen och tala om den i klämman och säga vad man vill. Det får man underkasta sig. Hellre då avslå motionen, än att man skall trassla till den på det sätt, som nu har skett, så att motionen kommit utom det hela i alla fall.

Herr vice talman! Jag vidhåller mitt yrkande.

Herr Sköld: Herr vice talman! Endast ett par ord till replik. Saken ligger naturligtvis på det sätt, som herr Lovén senast framställt den, det vill säga, att det icke skulle vara värdigt andra kammaren att gå den väg, jag förordade. Det skulle således här vara fråga om en äresak. Jag må säga, att det icke går an för oss att till den grad hålla på vår ära, att man icke får något igenom. Jag tror det icke skulle leda till någons fördel, om man intager en sådan ståndpunkt. För övrigt sade herr Lovén, att han förhört sig på sakkunnigt håll, att man skulle kunna göra på det sättet, att andra kammaren vidhölle sitt beslut beträffande herr Lovéns motion. Ja, det är väl sant, men jag tror, att första kammaren icke ändrar sitt beslut endast därför. Är det icke i stället på det sättet, att om vi icke nu taga första kammarens beslut, måste det hela gå tillbaka dit, och har första kammaren haft den meningen, att den icke vill gå med på någon specialutredning utan endast på en allmän utredning, så förstår jag icke, vad herr Lovén kan vinna, ty han kan i sämsta fall icke alls få sin motion med någonstans, utan det blir blott ett fullständigt avslag å densamma. Jag tror därför kammaren bör biträda det tillfälliga utskottets förslag.

Herr Lovén: Herr talman! Det står ingenstans, att första kammaren icke vill biträda en specialutredning, och det enda, som kan hända, är att min motion blir återförvisad till första kammaren och att herr Skölds och övrigas motioner gå igenom här efter bifall till första tillfälliga utskottets kläm. Då äger första kammaren rätt att säga beträffande min motion att den får gå in i den utredning, som blivit beslutad genom dess första bifall, och då får man besked i saken, och för herr Sköld tror jag blir det icke någon olycka, vad hans motion beträffar. Blir det någon olycka med min motion, skall jag bära den med jämnmod.

*Ang.
utvidgning av
folkbildnings-
verksamheten
m. m.
(Forts.)*

Ang.
utvidgning av
folkbildnings-
verksamheten
m. m.
(Forts.)

Sedan överläggningen härmed förklarats avslutad, framställde herr vice talmannen propositioner först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på bifall till yrkandet om ärendets återremitterande till utskottet för ny behandling; och förklarade herr vice talmannen sig anse den förra propositionen hava flertalets mening för sig. Som votering likväl begärdes, uppsattes, justerades och anslogs en voteringsproposition av följande lydelse:

Den, som vill, att kammaren bifaller första tillfälliga utskottets hemställan i utskottets förevarande utlåtande nr 13, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren återförvisat ärendet till utskottet för ny behandling.

Omröstningen utföll med 122 ja mot 24 nej; och hade kammaren alltså bifallit utskottets hemställan.

§ 19.

Ang.
anordnande
av en statens
försäkrings-
verksamhet å
olika försäk-
ringsområden.

Vidare förelåg till avgörande andra kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande, nr 20, om skrivelse till Kungl. Maj:t i fråga om anordnande av en statens försäkringsverksamhet å olika försäkringsområden.

I en inom andra kammaren väckt och till dess andra tillfälliga utskott hänvisad motion, nr 285, hade herr *Hansson* i Rättvik hemställt, att riksdagen måtte hos Kungl. Maj:t anhålla om en allsidig utredning angående möjligheten och lämpligheten av en statens försäkringsverksamhet på olika försäkringsområden samt framläggande för riksdagen av de förslag, vartill utredningen kunde föranleda.

Utskottet hemställde, att andra kammaren för sin del måtte besluta, att riksdagen ville hos Kungl. Maj:t anhålla om en allsidig och förutsättningslös utredning, huruvida och i vad mån staten lämpligen borde utvidga sin verksamhet på olika försäkringsområden, samt om framläggande för riksdagen av de förslag, vartill utredningen kunde föranleda.

Vid utlåtandet var emellertid fogad reservation av herrar *Isaks-son*, *Larsson* i Kroken, *Andersson* i Eliantorp, *Ander* och *Schill*, vilka yrkat, att förevarande motion icke måtte till någon andra kammarens åtgärd föranleda.

Utskottets hemställan föredrogs. Därefter yttrade:

Herr *Andersson* i Eliantorp: Herr vice talman, mina herrar! Det andra tillfälliga utskott, som haft denna motion av herr Hans-

son i Rättvik om hand, har under den gångna riksdagen lyckats arbeta med god enighet, så att några reservationer i dess utlåtanden hittills icke förekommit. Men här har förhållandet blivit annorlunda, och frågan är också av så omfattande betydelse, att det icke må förundra någon, att meningarna här kommit att gå i sär.

Motionären har i sin motion påyrkat att få en allsidig utredning i fråga om ett förstatligande av all försäkringsverksamhet, speciellt i fråga om livförsäkring, men även i fråga om förstatligande av enskild brand- och olycksfallsförsäkring. Över denna motion har utskottet infordrat utlåtanden från såväl försäkringsinspektionen som ifrån riksförsäkringsanstalten. Dessa institutioner hava ju i rätt omfattande utlåtanden, som kommit utskottet tillhanda, yttrat sig om föreliggande sak, och jag skall be att få dra några rader av de klämmor, som dessa institutioner anfört. Sålunda säger försäkringsinspektionen: »Med åberopande av vad ovan anförts, får försäkringsinspektionen uttala, att den icke finner, att motionären förebragt tillräckliga skäl för sitt yrkande om utredning angående införande av statlig försäkringsverksamhet på den frivilliga försäkringens område. Men det oaktat och ehuru försäkringsinspektionen betvivlar, att sådan utredning kan leda till positivt resultat, anser sig försäkringsinspektionen för sin del ej böra uttala sig mot sådan utredning, då även ett negativt resultat av densamma skulle vara av betydelse.»

Så säger sedan riksförsäkringsanstalten: »Rörande det ifrågasatta införandet av statsmonopol på försäkringsrörelsens område skulle enligt riksförsäkringsanstaltens förmenande förvaltningskostnaderna, särskilt anskaffnings- och inkasseringskostnaderna, icke därigenom komma att förminskas i den utsträckning motionären antagit, då det nämligen för sakens skull vore nödvändigt att alljämt bibehålla avlönade agenter i avsevärd omfattning.» Vidare anför riksförsäkringsanstalten: »Beträffande åter annan frivillig försäkring anser anstalten vad i motionen anförts icke giva stöd för den meningen, att staten bör övertaga försäkringen eller för sådan försäkring upprätta en statsanstalt i konkurrens med enskilda företag. Då det emellertid endast är fråga om en utredning och då vid en dylik även andra hithörande frågor än de av motionären berörda torde komma under bedömande, har riksförsäkringsanstalten, ehuru anstalten anser det ovisst, om värdet av en sådan utredning kan komma att motsvara de därmed förknippade kostnaderna, för sin del intet att erinra mot att en sådan utredning kommer till stånd.»

Vid behandlingen av detta ärende har utskottet kommit till det resultat, att utskottet heller icke mycket tror på nyttan och nödvändigheten av en sådan utredning och icke heller i stort sett tror på förstatligandet av denna verksamhet, men märkvärdigt nog har utskottet ändå funnit sig böra tillstyrka en utredning om en utvidgning av statens verksamhet på den privata försäkringens område. Det är emot detta, som vi måste protestera. Vi reserverar, anse för vår del, att ett sådant förstatligande av försäk-

*Ang.
anordnade
av en statens
försäkrings-
verksamhet å
olika försäk-
ringsområden.*
(Forts.)

Ang.
anordnande
av en statens
försäkrings-
verksamhet å
olika försäk-
ringsområden.

ringsverksamheten icke kan leda till vare sig enskildas nytta eller vara till någon nytta för statskassan. Jag och övriga reservanter tro, att skulle ett sådant förstatligande av den frivilliga försäkringsverksamheten komma till stånd, komme det att bliva både dyrare för den enskilde försäkringstagaren och även dyrare förvaltningskostnader för statskassan.

(Forts.)

Då jag och övriga reservanter äro besjälade av denna åsikt och hoppas och tro, att även majoriteten inom andra kammaren skall vara av liknande åsikt, skall jag icke vidare utveckla min talan, utan ber, herr vice talman, att få yrka bifall till den reservation, som är vidfogad förevarande utlåtande, och avslag på utskottets hemställan.

Häruti instämde herr *Johansson* i Olstorp.

Herr F a s t: Herr vice talman! Den föregående ärade talaren upplyste, att det inom detta utskott icke förut i år förekommit några reservationer vid behandlingen av de ärenden, som där förelegat. Han uttalade nästan sin förvåning över, att det icke kunnat bliva så även i detta fall, och jag kan ge honom rätt så till vida, att jag verkligen hade trött, att man skulle kunna vinna enighet om den kläm och motivering, som utskottet här framlagt. Det var ju så, att det år 1912 väcktes en motion, som i stort sett syftade till ungefär samma resultat som den motion, vi nu hava att behandla, och den motionen tog andra kammaren utan att ens votering begärdes. I den föreliggande motionen begäres en allsidig utredning angående möjligheten och lämpligheten av en statens försäkringsverksamhet på olika försäkringsområden, och att för riksdagen måtte framläggas det förslag, vartill denna utredning kunde föranleda. Som stöd för denna hemställan anför motionären en hel rad oegentligheter, som han anser, att den nuvarande försäkringsrörelsen gjort sig skyldig till, och han framhåller, hurusom den enskilde försäkringstagarens rätt i många fall har blivit dåligt tillvaratagen. Jag vill för min del säga, att jag erkänner, att den ståndpunkt, motionären här intagit, kanske icke till fullo berättigar till den utredning, som här begäres, men jag tror, att man icke utan vidare kan gå förbi den, och jag styrkes i detta avseende genom den inlaga, som ställts till utskottets förfogande från häradshövding Karlsson. Där betonas just nödvändigheten av, att särskilda och lämpliga åtgärder vidtagas för att betrygga den enskilde försäkringstagarens rätt. Även om man sålunda icke gillar motionärens uppfattning i alla avseenden, tror jag tillräckligt starka skäl tala för att ändock icke fullständigt negligera även den synpunkten.

Han har vidare anfört, att de nuvarande anskaffningskostnaderna, speciellt för livförsäkringsbolagen, äro alldeles onaturligt höga, och anser, att genom upprättande av en statens försäkringsanstalt det skulle vara möjligt att nedbringa dessa omkostnader. Då man nu gjort gällande från reservanternas sida, att staten, om den skall idka sådan försäkringsrörelse, också måste använda sig av agenter, varvid denna kost-

nad ej bleve billigare, än nu är fallet, då vill jag säga, att den statistik, som är tillgänglig verkligen visar en oroväckande stegring av dessa kostnader. År 1910 utgjorde 20 procent av premierna kostnaden för anskaffning, och år 1916 voro premierna 63 miljoner kronor och förvaltningskostnaderna 15 miljoner kronor och procenten av premierna för anskaffningskostnad icke mindre än 23. Sedan har det stigit så, att år 1917 var denna procent 24 och år 1918 28,6. Man måste ändå säga, att detta tager mycket stora dimensioner, och det är klart, att man här beskär ekonomiskt den enskilde försäkringstagaren ganska väsentligt. Jag tror, att det vore möjligt för staten att nedbringa dessa kostnader väsentligt, om man sammanknippade en sådan försäkringsrörelse med eventuellt redan befintliga sådana, som staten bedriver. Ingen har bestritt lämpligheten av, att staten har hand om den obligatoriska socialförsäkringen. Man har ansett detta rätt, men så snart man kommer in på livförsäkringens och brandförsäkringens områden, vill man ej vara med längre. Jag tycker, att denna ståndpunkt egentligen är ganska haltande. Man vill, att staten skall taga hand om de saker, som ej äro lukrativa eller ur ekonomisk synpunkt lämpliga för enskilda företag, men anser riktigt att staten avhåller sig från att ingripa på ekonomiskt lukrativa områden. Med anledning av, att det har sagts av reservanterna och i reservationen, att omkostnaderna fortfarande skulle bli lika stora, om staten toge hand om nu ifrågavarande rörelse, vill jag peka på även en annan omständighet i det sammanhanget, nämligen den stora avfallsprocenten av de försäkringar, som tagas. Där har visat sig en ständig stegring undan för undan, och jag ber att få anföra, vad som yttrades av en reservant 1912. Den statistik han då anförde, och som fortfarande gäller, visar tendenser till stegring även sedan. Han anförde där, att avfallsprocenten år 1909 uppgick för de icke ömsesidiga bolagen till nära 39 % och för de ömsesidiga bolagen till nära 48. Sälunda upphöra för de ömsesidiga bolagen så gott som hälften av alla försäkringar under årets lopp. År 1905 uppgick procenten till 38 och år 1910 till nära 48. För ett av de större försäkringsbolagen uppgick den till över 51 procent. Jag måste säga, att dessa siffror tala ett ganska tydligt språk om den välsignelsebringande verksamhet, som man anser att denna agentverksamhet är, och som jag ingalunda vill bestrida att den i vissa avseenden är, då den givetvis stegrar intresset för försäkringar, att människor taga försäkringar och mer eller mindre kanske påtvingas desamma. Men jag har statistik också från den statsanstalt, som finnes i Danmark, och den visar i varje fall, att avfallsprocenten varit betydligt lägre där. Och det är ganska naturligt. Statistiken från denna anstalt visar, att omkostnaderna varit betydligt mindre än för de enskilda bolagen. Jag tror ändå, att det icke är likgiltigt, på vad sätt man blir försäkrad. Det är ej nog endast med att få en stor försäkringsstock, som sedan om ett år eller två lämnar sina försäkringar och i regel går miste om de premier, som erlagts. Visserligen finnes möjlighet, då en försäkring varat viss tid, att återfå beloppet, men vi känna, hur det i allmänhet går till. Det är ingalunda likgiltigt, hur försäkringarna tagas, utan försäkringarna böra tagas på så veder-

*Ang.
anordnande
av en statens
försäkrings-
verksamhet å
olika försäk-
ringsområden.*

(Forts.)

*Ang.
anordnande
av en statens
försäkrings-
verksamhet å
olika försäk-
ringsområden.*

(Forts.)

häftigt sätt, att minsta möjliga avfallsprocent blir resultatet. Jag tror, att det är ett mycket viktigt moment.

Jag vill i det sammanhanget betona det sätt, varpå man tager hand om dessa agenter. De ha för närvarande sjunkit ned till ett proletariat, vars motsvarighet i dåliga ekonomiska omständigheter vi knappt ha i detta land, och det har nästan gått så långt, att man redan på förhand uttalar att en person är en mer eller mindre tvivelaktig person, om man får höra, att han är t. ex. livförsäkringsagent. Det är ett beklagligt faktum detta, men det är tydligen resultatet av det sätt, varpå försäkringsbolagen tagit hand om sin agenturverksamhet.

Då man nu vill skilja den sociala försäkringsverksamheten från den andra arten av försäkringar, liv- och brandförsäkringar, tror jag det vara mycket svårt att draga upp gränsen i detta avseende. Jag tror även, att dessa senare försäkringar ha mycket stor social innebörd, och det framhålles också av byråchefen von Schulzenheim i hans reservation till det yttrande, som riksförsäkringsanstalten avgivit till utskottet. Han framhåller ju där, hurusom det kan vara lämpligt att sammankoppla t. ex. egnahemsrörelsen med livförsäkringsverksamheter och en hel del andra saker, och att det ej går så där schematiskt att skilja ut vare sig livförsäkring eller brandförsäkring från den övriga sociala försäkringsverksamheten. Jag tror, att man måste erkänna, att det skulle vara berättigat, om man kunde få undersöka, huruvida icke speciellt på brandförsäkringens område, där riskerna äro rätt stora, skulle vara lämpligt att staten toge hand om verksamheten. Reservanterna ha visserligen i reservationen anfört, att de anse, att brandförsäkring ännu mindre än livförsäkring torde lämpa sig för förstatligande. »En branförsäkringsrörelse kan i många år lämna överskott», heter det i reservationen, »men så infalla år, som bringa förlust och då i regel mycket stor sådan.» Jag tycker, att detta talar för, att staten verkligen vore den lämpliga garanten i detta avseende och jag tror att det ej skulle vara alldeles ur vägen att undersöka, huruvida icke på något sätt det borde införas tvångsförsäkring, då det gäller brandförsäkringens område. Och jag ber särskilt att få betona en sak, nämligen att då det gäller försäkring av skog mot brandfara å skog finnes, såvitt jag vet, blott ett enda bolag för närvarande, som tager emot sådan försäkring, men det är, så att säga, i sin linda. Här äro riskerna stora och premierna mycket svåra att beräkna. Jag anser emellertid, att det här är ett verkligt nationalekonomiskt intresse, som kan bli föremål för utredning.

Då nu utskottet varit så mjukt i motiveringen och klämman, att det mycket starkt understrukt, att här är fråga om en förutsättningslös utredning och sålunda icke en utredning efter på förhand givna direktiv, och då man i klämman betonar just detta och tror, att frågan har så stor social och ekonomisk innebörd, att den berättigar till utredning, skulle jag för min del verkligen bli mycket förvånad, om andra kammaren skulle vrida utvecklingens ur bakåt i den riktningen, att man nu ej skulle gå med på utskottets hemställan, som är betydligt modifierad och, jag måste säga för mig själv, knappt till-

fredsställande. Det skulle visa, att utvecklingen ginge bakåt, och jag hoppas, att andra kammaren ej vill medverka till något sådant.

Då tiden är långt framskriden, skall jag ej vidare bemöta reservationerna, utan tillåter mig, herr vice talman, att med dessa ord yrka bifall till utskottets hemställan.

*Ang.
anordnande
av en statens
försäkrings-
verksamhet å
olika försäk-
ringsområden.*

(Forts.)

Herr R ö i n g: Herr vice talman, mina herrar! Den siste talaren uttalade sin förvåning över, att icke utskottet är enhälligt i sitt yrkande till följe den föreliggande motionen, då andra kammaren vid ett föregående tillfälle utan votering biträtt en liknande motion, som på sin tid framfördes av friherre Palmstierna här i kammaren. Han drog den slutsatsen av det faktum, att om andra kammaren bitröder reservationen, så visar det att utvecklingen gått tillbaka i en motsatt riktning mot vad han hoppats. Jag erinrar mig ej med säkerhet, om hans ord föllo så, efter vad han yttrade då, att tiden vridits tillbaka eller något sådant. Nej, herr Fast, på så sätt får man icke bedöma ett eventuellt avslag å utskottets hemställan, ty vi veta alla alltför väl, att vi ofta här i kammaren icke ägna den uppmärksamhet åt tillfälliga utskottsbetänkanden, som de utan tvivel ofta förtjäna utan att ett dylikt betänkande ofta obemärkt avgöres någon sen timma på natten, även om kammaren bort ägna detsamma en helt annan uppmärksamhet, än kammaren gör och jag misstänker nästan, att så var förhållandet med friherre Palmstiernas motion. Jag har svårt att förutsätta, att de borgerliga elementen här i andra kammaren, de må tillhöra det liberala partiet eller högern, vilja vara med om att giva sina röster till förmån för det föreliggande utskottsbetänkandet.

Den motion, som är anledning till förevarande utskottsbetänkande, är en ren socialiseringsmotion. Den är framburen i kammaren av en medlem av det vänstersocialistiska partiet, och i denna motion ha dessutom herrar Vennerström och Hage instämt. Man finner i motiveringen till motionen ett sådant uttalande som: »En radikal lösning av hela spörsmålet vore att lägga allt försäkringsväsen under staten. Således få det hela samlat under en förvaltning och därigenom billigare.» »Mig synes», säger motionären på ett annat ställe, »som om den förstnämnda vägen med ett statens övertagande av all försäkringsverksamhet är att förorda ur alla synpunkter och måste således utgöra slutmålet.» Och till sist yttrar motionären: »Därvid borde man ej endast ta sikte på livförsäkring, utan på de ännu mera lukrativa affärerna, brand-, olycksfalls- och sjukförsäkring etc.»

Nu omtalade den förste ärade talaren, att andra tillfälliga utskottet hittills avgivit betänkanden, vilka varit fullständigt enhälliga ifråga om alla de motioner, som detta utskott i år har haft att behandla, och jag fick ett starkt intryck av, att de olika meningsriktningarna gått varandra så mycket som möjligt tillmötes för att nå detta resultat. Jag misstänker, att den ärade utskottsordföranden å sin sida gjort allt vad han kunnat för att urvattna denna rent socialistiska motion så mycket att alla utskottets ledamöter även denna gång

*Ang.
anordnande
av en statens
försäkrings-
verksamhet å
olika försäk-
ringsområden.*

(Forts.)

kunde förena sig om betänkandet. Ja, de socialdemokratiska ledamöterna av utskottet ha, antager jag, utan någon som helst entusiasm gått med på detta urvattnade betänkande, därför att de funnit, att de här åtminstone få ett finger, och få vi blott ett finger, så få vi snart hela handen, resonera de antagligen. Men glädjande nog ha fem av utskottets ledamöter, vilka tillhöra de borgerliga partierna, i reservationen tagit bestämt avstånd även från utskottets urvattnade hemställan. Och enligt min övertygelse finnes det ingen som helst anledning för kammaren att biträda denna hemställan.

De skäl, som framförts i motionen och i utskottets motivering, äro på ett fullt klart och tillfredsställande sätt vederlagda i reservationens motivering. Och de synpunkter, som därutöver framkommit i herr Fast's anförande, föranleda icke mig, och jag tror icke heller någon annan borgerlig, att därför rösta för bifall till utskottets hemställan.

Herr Fast framhöll i sitt anförande utöver de skäl, som anförts i utskottets motivering att försäkringstagarna skulle känna sig tryggare, att de skulle få sina intressen bättre bevakade och, att omkostnaderna bleve mindre etc, jämväl den synpunkten, att om staten övertog livförsäkringsverksamheten, så skulle avfallsprocenten bli mindre, ja endast några procent i förhållande till den nuvarande. Jag tror, att herr Fast har rätt, och detta därför, att försäkringsverksamheten då icke kan upprätthållas i den omfattning nu är fallet. För staten monopol på livförsäkring, kommer detta monopol att föra en tynande tillvaro precis som i de länder, där försök gjorts med livförsäkringsrörelse, som bedrivs av staten. Då kommer med all sannolikhet så gott som utslutande burget folk att ta försäkringar i detta statens försäkringsbolag, och i så fall blir naturligtvis avfallsprocenten mycket låg. Men frågan om avfallsprocenten har ingen större betydelse, herr Fast, på frågan om de enskilda försäkringsbolagen böra i fortsättningen få utöva sin verksamhet eller om staten bör övertaga densamma.

Mina partikamrater, vilka fästa något avseende vid mina ord i ekonomiska frågor, kan jag därför icke annat än på det bestämdaste tillråda att i likhet med mig giva sina röster till förmån för den reservation, som är fogad till utskottets betänkande, och jag tillåter mig, herr vice talman, att yrka bifall till reservationen och avslag å utskottets hemställan.

Herr Lindman: Herr talman! Här säges det, att man är så mild i utskottets betänkande. Men vi få se till realiteterna och vad det här handlar om. Det handlar helt enkelt om den saken, att man vill komma därhän, att socialisera försäkringsverksamheten i vårt land. Det är frågans kärnpunkt. Det är sålunda icke så litet, som ligger i denna mildhet, utan en ganska kraftig och bestämd mening. Som det nämndes är det en vänstersocialistisk motionär och som herrarna se av utlåtandet, har utskottets majoritet varit med om, att man skulle skrida till en socialisering på detta område. Man anför härvid, att det skulle bliva så ofantligt mycket billigare, om sta-

ten toge hand om försäkringen. Men naturligtvis kan man icke bevisa detta på något sätt, och det finnes icke ringaste skäl, varför det skulle vara på detta sätt. I Holland gjordes en utredning i frågan för ett par tre år sedan. Man trodde, att försäkringsbolagen förtjänade så mycket pengar, och därför verkställdes en utredning, anordnad av regeringen, och den gav vid handen, att bolagens överskott i genomsnitt under 1903—1914 utgjorde 385,000 gulden, och beträffande brandförsäkringsbolagen var vinsten för obetydlig, för att den skulle kunna utgöra något motiv för ett förstatligande.

Man säger, att det kostar så mycket pengar med agenter och indrivningar av premier. Men huru skall staten göra? Skall staten vara utan agenter, och skall man tro, att man då endast behöver sitta och vänta och att allt skall gå sin gilla gång i detta fall, att bara det finnes en sådan anstalt, så har var och en, som vill försäkra sitt liv, endast att gå till denna anstalt? Man kan naturligtvis icke slå sig till ro med ett sådant resonemang, ty det ligger i hela denna verksamhets sociala betydelse, att man strävar efter, att om möjligt varje människa i landet blir försäkrad. Det är en utomordentligt stor betydelse, som ligger i själva livförsäkringsverksamheten. Om jag håller mig till detta först, så är det av en ofantligt stor betydelse, att människor bli försäkrade, så att om de falla ifrån, det finnes en sparad summa, som kommer de efterlevande till godo. Detta, mina herrar, är huvudsaken, det väsentliga och viktiga i detta, och jag befarar i allra högsta grad, att om man går till en socialisering med inrättande av endast en statsanstalt, så komma dessa andra anstalter att upphöra och få således ej göra sig gällande så, som de borde göra och som deras vikt ovillkorligen kräver, att de borde få.

Här omtalade försvararen av utskottets betänkande och hänvisade på en tabell i betänkandet på sid. 7, utvisande kostnaderna i detta fall. Nå, tror han då icke, att dessa kostnadsökningar skulle ha kommit, om staten haft hand om försäkringen? Jag förmodar, att det är på det sättet, att dyrtidstillägg åt befattningshavare även måste äga rum på statsområdet. Det är nödvändigt, det veta alla. Icke kan man rimligen klaga över, att denna ökning blivit sådan, som det visar sig av uppgifterna i utskottsbetänkandet. Detta kan man icke klaga över, ty dessa agenter behöva ju ovillkorligen dyrtidstillägg de också. Herr Fast behagade yttra, att dessa livförsäkringsagenter i allmänhet äro tvivelaktiga personer och illa avlönade och att man kunde se på en sådan person, att han var försäkringsagent. Ja, det kan hända, att yttrandet icke föll sig på det sättet, men det var i alla fall innebörden. Jag menar, att detta tyder väl på att de ha för litet betalt. Och herrarna säga, att kostnaderna bli för stora! Det hänger icke ihop, detta resonemang. Nej, det är på det sättet, att försäkringsverksamheten liksom all verksamhet har under dyrtiden fått sina kostnader ökade, och mig vill det förefalla, som skulle denna ökning icke vara så förskräckligt stor, när man av utskottets betänkande ser, att kostnaderna 1916 utgjorde 24 procent av premierna, under det att de år 1918 utgjorde 28,6 procent. Det är icke någon så förfärligt stor ökning.

*Ang.
anordnande
av en statens
försäkrings-
verksamhet å
olika försäk-
ringsområden.
(Forts.)*

Ang.
anordnande
av en statens
försäkrings-
verksamhet å
olika försäk-
ringsområden.

(Forts.)

Nu kan man säga, att det är höga tal allesammans. Men det ligger däri, att alla försäkringsbolag sträva efter att söka få så mycket försäkringar som möjligt. Det är konkurrensen mellan dem, som driver upp talen, men just denna konkurrens är god och nyttig för försäkringsverksamheten, ty därigenom driver man fram så mycket försäkringar som möjligt, och det är vad man främst av allt strävar till. Den personliga bearbetningen, som det heter, av försäkringsföremålen kan icke undvikas. Det finns folk, som icke begriper, att det är nyttigt och riktigt för deras efterkommande, att de äro försäkrade. Det finns människor, som måste besökas av agenten en gång, två gånger eller flera gånger. Han måste upprepade gånger säga dem: det är en nödvändig och god sak för er själv och för edra efterkommande att vara försäkrad, om ni faller ifrån. Och det är detta som kostar pengar, men som även gör sin nytta.

Nu talar man om, att detta förstatligande även skulle införas med avseende å brandförsäkring, sjukförsäkring och olycksfallsförsäkring. Då är det klart, att de anmärkningar, som jag anfört, när det gäller livförsäkring, komma att drabba även sådana grenar. Resultatet blir, att det uppstår flera eldsvådor, som komma att drabba oförsäkrat bohag. Det finnes få saker så tröstlösa, som när man ser familjer, som plötsligt drabbats av eldsvåda och om vilka det heter: bohaget var icke försäkrat. Och överlämnar man dessa saker till statens försäkringsanstalt, så komma försäkringarna icke att drivas med samma energi som nu på grund av konkurrensen mellan de enskilda bolagen, som gör, att man ena dagen uppsöker av en agent och en månad därefter av en annan agent.

Detta tal om en mönsteranstalt skall jag icke inlåta mig på. Jag vill se, huru denna mönsteranstalt är inrättad, om staten skall göra en sådan. Någon fara för de enskilda företagen tror jag icke, att den skulle förorsaka. Vi ha goda bevis för detta. Vi ha exempel från Italien, där man har sådana anstalter. Ja, mina herrar, hela livförsäkringen representerade, innan denna anstalt inrättades 270 miljoner lire — ett ofantligt litet belopp. Det föll, när monopolanstalten inrättades, till 232 miljoner och gick sedan ytterligare ned till 193 miljoner, 83 miljoner och 107 miljoner. Det är resultatet av ett sådant monopols verksamhet i Italien. Utskottet talar om två andra länder, nämligen Danmark och England, och jag skulle vilja anmoda dem av herrarna, som äro intresserade av saken, att se efter, vad utskottet säger om dessa båda länder. Det är intressant att se, att i England finnes en sådan anstalt, om vilken man kan säga, att denna anstalt försäkrar under ett år icke mer, än vad en stor folkförsäkringsanstalt gör på några dagar. Detta är resultatet av folkförsäkringsanstalten i England.

Men särskilt när man kommer in på frågan om brandförsäkringen, så får man icke glömma den ofantligt stora betydelse, som ligger i återförsäkringen. Ett brandförsäkringsbolag kan icke existera utan att skaffa sig återförsäkring hos andra bolag. Det händer, som vi veta, att brandförsäkringsbolag försäkra icke ensamma hela hus, utan om de taga sådan försäkring, så återförsäkras man hos andra

bolag, och detta göres i mycket stor utsträckning i utländska eller främmande bolag. Å andra sidan komma de främmande bolagen med sina försäkringar till Sverige. Vilja nu herrarna, som ivra för denna statsanstalt, att den skall driva en versamhet med en sådan återförsäkring till alla möjliga länder? Det blir en stor affärsverksamhet, och jag vågar säga, att staten är icke den, som mäktar åstadkomma en sådan sak. Och när sedan de stora förlusterna komma, när sådana olyckor inträffa, som när staden Bergen brann upp, varvid 20 miljoner ströko med på en enda dag — och dessa förluster komma naturligtvis på statsanstalten — eller andra olyckor inträffa, så tror jag, att vi här i riksdagen skulle kunna vara ganska glada över, att vi icke invecklat staten i en så äventyrlig sak, som denna skulle komma att bli.

Ännu ett ord, herr talman, vill jag säga om detta tal, som motionären fört om placandet av penningarna. Det är fullkomligt tydligt, att motionären icke satt sig in i innebörden av detta. När ett försäkringsbolag eller i allmänhet sådana anstalter skola placera sina fonder, så sker det naturligtvis så, att de lämna lån på hus mot in-teckningar. De köpa statsobligationer, hypoteksbankens obligationer o. s. v. Om dessa obligationer icke köpas av försäkringsbolagen, så måste det finnas andra köpare, ty dessa inrättningar måste få låna pengar, så att den saken är knappt värd att tala om.

Ja, herr talman, jag vill sluta med att säga, att man naturligtvis försvarar sig med det gamla vanliga, att här är bara fråga om att skriva och begära en utredning. Härmed kan man alltid försvara nästan vilket utredningskrav som helst. Skulle man nu här skriva och begära en utredning, huruvida vi här i vårt land borde realisera denna socialiseringstanke, så skulle en sådan skrivelse kunna resultera uti, att vi finge en förstatligad försäkringsverksamhet med ett kolossalt ämbetsverk, naturligtvis med en generaldirektör och en hel rad av byråchefer, för att icke tala om de tusentals maskinskrivningsfröknar och räkenskapsförare, som skulle finnas i detta ämbetsverk. Det blir en fullständig bikupa. Det är icke på den vägen vi vilja gå fram. Vi äro icke sinnade att vara med om att tillskapa nya stora ämbetsverk, utan vi vilja tvärtom söka minska dem, vi redan hava. Men då skall man icke heller uppmuntra en skrivelse, som går ut på att införa dylika tvetydiga inrättningar.

Jag ber, herr talman, att få ynka bifall till reservationen.

Som tiden nu var långt framskriden och flera talare anmält sig för yttrandes avgivande, beslöt kammaren, på hemställan av herr vice talmannen, att uppskjuta den vidare behandlingen av förevarande utlåtande ävensom handläggningen av övriga på föredragningslistan upptagna ärenden till kl. 7 e. m., då detta sammanträde enligt utfärdat anslag komme att fortsättas.

§ 20.

Herr *Lindman* avlämnade två utav honom *m. fl.* undertecknade motioner, nämligen:

*Ang.
anordnande
av en statens
försäkrings-
verksamhet å
olika försäk-
ringsområden.*

(Forts.)

*Ang.
anordnande
av en statens
försäkrings-
verksamhet å
olika försäk-
ringsområden.*

nr 455, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 421, med förslag till lag om återställande i vissa fall av rätt till patent m. m.;
och
nr 456, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 426, angående låneunderstöd åt Ostkustbanans aktiebolag.
Nämnda motioner blevo på begäran bordlagda.

(Forts.)

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 5,2 e. m.

In fidem
Per Cronvall.